

Digitale archivering

Auteursrecht, technische
beschermingsmaatregelen en wettelijk depot

Hannelore Dekeyser

April 2007

Versie 2.0

In samenwerking met ICRI - K.U.Leuven - IBBT

Expertisecentrum David vzw
Transvaalstraat 29
2600 Antwerpen

info@edavid.be
<http://www.edavid.be>

Dit rapport wordt ter beschikking gesteld onder de voorwaarden bepaald in een Creative Commons 2.0 licentie naar Belgische recht met als kenmerken Naamsvermelding, Niet Commercieel en Geen Afgeleide Werken.

De volledige tekst van deze licentie kan u raadplegen op de volgende website:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/be/deed.nl>.

U kan eveneens een kopie van deze licentie krijgen door contact op te nemen met eDavid vzw of door een brief te sturen naar Creative Commons, 543 Howard Street, 5th Floor, San Francisco, California, 94105, USA.

Dankwoord

Met dank aan mijn collega Evi Werkers voor haar gewaardeerde bijdrage aan de totstandkoming van dit rapport en voor het vrijelijk delen van haar inzichten tijdens interessante - en soms verhitte - discussies.

Inhoudsopgave

I	Auteursrecht	11
A	Toepasselijk recht	11
B	Beschermd werk?	11
B.1	Originaliteit	12
B.2	Vorm	12
B.3	Vuistregels	13
B.4	Bijzondere types werken	13
B.4.1	Afgeleide en collaboratieve werken	13
B.4.2	Audiovisuele werken	14
B.4.3	Databanken	14
B.4.4	Computerprogramma's	15
B.5	Voorbeelden	15
B.5.1	Websites	15
B.5.2	Correspondentie	15
C	De titularis van het auteursrecht	16
C.1	Het begrip 'auteur'	16
C.2	Bijzondere regels	16
C.2.1	Afgeleide en collaboratieve werken	16
C.2.2	Audiovisuele werken	17
C.2.3	Databanken	18
C.2.4	Computerprogramma's	18
C.3	Voorbeelden	18
C.3.1	Websites	18
C.3.2	Correspondentie	19
D	Reikwijdte van de bescherming	19
D.1	Vermogensrechten	19
D.1.1	Reproductie	19
D.1.2	Communicatie aan het publiek	21

	D.1.3	Een juridische kijk op techniek	21
	D.2	Morele rechten	21
	D.3	Bijzondere regels	22
	D.3.1	Audiovisuele werken	22
	D.3.2	Computerprogramma's	23
E		Duur van de bescherming	23
	E.1	De algemene regel	23
	E.2	Bijzondere regels voor audiovisuele werken	23
F		Uitzonderingen	24
	F.1	Algemeen geldende uitzonderingen	24
	F.1.1	Tijdelijke reproductie	24
	F.1.2	Archieven	25
	F.1.3	Openbare uitlening	27
	F.1.4	Wetenschappelijk onderzoek	27
	F.1.5	Openbaarheid van bestuur	29
	F.1.6	Rechtsmisbruik	29
	F.2	Bijzondere regels	30
	F.2.1	Werken van letterkunde	30
	F.2.2	Geluidswerken en audiovisuele werken	31
	F.2.3	Computerprogramma's	31
	F.2.4	Databanken	32
	F.3	Voorbeeld: websites	33
G		Recht op vergoeding	34
	G.1	Vergoedingsregeling vóór de wetwijziging van 2005	34
	G.1.1	Reprografie	34
	G.1.2	Digitale kopie	35
	G.1.3	Uitleenvergoeding	35
	G.2	Vergoedingsregeling na de wetwijziging van 2005	36
	G.2.1	Reprografie	36
	G.2.2	Digitale kopie	36
	G.2.3	Uitleenvergoeding	37
H		Licenties	37
	H.1	Algemene regel	37
	H.2	Bijzondere regels	38
	H.2.1	Contracten gesloten met de oorspronkelijke auteur	38
	H.2.2	Arbeidsovereenkomst of aannemingscontract met de auteur	40

H.2.3	Uitgavecontract, opvoeringscontract, productiecontract voor audiovisuele werken	40
H.3	Standaardlicenties: ‘open source’	41
H.4	Archieflicentie	42
I	Beheersvennootschappen	42
J	Sancties	43
J.1	Strafrechtelijke sancties	43
J.1.1	Bijzondere regels voor computerprogramma’s	44
J.1.2	Beslag inzake namaak	45
J.1.3	De vordering tot staken	46
J.1.4	Verbeurdverklaring	46
K	Rechten en plichten van de gebruikers van het archief	46
L	Conclusie	47
II	Naburige rechten	48
A	Toepasselijk recht	48
B	Begripsomschrijving	48
C	De verhouding met het auteursrecht	49
D	De uitvoerende kunstenaar	49
D.1	Titularis	49
D.2	Reikwijdte van de bescherming	50
D.2.1	Vermogensrechten	50
D.2.2	Morele rechten	50
D.3	Duur van de bescherming	50
D.4	Uitzonderingen	50
D.4.1	Openbare uitlening	51
D.4.2	Archieven	51
D.4.3	Wetenschappelijk onderzoek	51
D.4.4	Secundair gebruik	52
D.4.5	Openbaarheid van bestuur	53
D.5	Recht op vergoeding	53
D.5.1	Kopie- en mededelingsvergoeding	53
D.5.2	Uitleenvergoeding	54
D.6	Sancties	54
D.7	Licenties	54
D.8	Bijzondere regels voor audiovisuele werken	54
E	De producent van fonogrammen en films	54

E.1	Titularis	54
E.2	Reikwijdte van de bescherming	55
E.2.1	Vermogensrechten	55
E.2.2	Morele rechten	55
E.3	Duur van de bescherming	55
E.4	Uitzonderingen en wettelijke licenties	55
E.5	Sancties	55
E.6	Licenties	56
F	Omroeporganisaties	56
F.1	Titularis	56
F.2	Reikwijdte van de bescherming	56
F.2.1	Vermogensrechten	56
F.2.2	Morele rechten	56
F.3	Duur van de bescherming	57
F.4	Uitzonderingen en wettelijke licenties	57
F.5	Licenties	57
F.6	Sancties	57
G	De eerste uitgever van een werk dat in het publiek domein is gevallen.	57
G.1	Titularis	57
G.2	Reikwijdte van de bescherming	57
G.3	Uitzonderingen en wettelijke licenties	58
G.4	Duur van de bescherming	58
G.5	Sancties	58
G.6	Licenties	58
H	Producent van een databank	58
H.1	Definitie	58
H.2	Voorwaarden voor bescherming	59
H.3	Titularis	59
H.4	Reikwijdte van de bescherming	59
H.5	Duur	60
H.6	Uitzonderingen en wettelijke licenties	61
H.7	Licenties	61
H.8	Sancties	61
H.8.1	Strafrechtelijke sancties	61
H.8.2	Burgerrechtelijke sancties	62
I	Conclusie	62

III Technische voorzieningen en informatie voor het beheer van rechten	63
A Toepasselijk recht	63
B Inleiding	63
C Welke technische voorzieningen worden beschermd?	64
C.1 De Auteurswet	64
C.1.1 Technische voorzieningen in strikte zin	64
C.1.2 Informatie voor het beheer van rechten	65
C.2 De Databankenwet	65
C.3 De Softwarewet	65
C.4 De Wet Voorwaardelijke Toegang	65
C.5 De strafwet	66
D Wat is de reikwijdte van de juridische bescherming?	66
D.1 De Auteurswet	66
D.1.1 Omzeilen van technische voorzieningen	66
D.1.2 ‘Medeplichtigheid’ aan de omzeiling van technische maatregelen	67
D.1.3 Verhouding met de uitzonderingen op het auteursrecht	68
D.1.4 Verwijderen of wijzigen van informatie voor het beheer van rechten	69
D.1.5 Sancties	69
D.2 De Databankenwet	69
D.2.1 Omzeilen van technische voorzieningen	69
D.2.2 ‘Medeplichtigheid’ aan de omzeiling van technische maatregelen	70
D.2.3 Verhouding met de uitzonderingen op het auteursrecht	70
D.2.4 Verwijderen of wijzigen van informatie voor het beheer van rechten	71
D.2.5 Sancties	71
D.3 De Softwarewet	71
D.3.1 ‘Medeplichtigheid’ aan de omzeiling van technische maatregelen	71
D.3.2 Verhouding met de uitzonderingen op het auteursrecht	71
D.3.3 Verantwoording voor de beperktere bescherming van technische voorzieningen	71
D.3.4 Sancties	72
D.4 De Wet Voorwaardelijke Toegang	72
D.5 De Strafwet	73
D.5.1 Valsheid in informatica	73
D.5.2 Informaticabedrog	74
D.5.3 Computerinbraak	74
D.5.4 Data- en informaticasabotage	75
E Conclusie	75

IV Wettelijk depot	77
A Toepasselijk recht	77
B Publicaties onderworpen aan het wettelijk depot	77
C Deponeringsplicht	78
D Procedure	78
E Conclusie	78

Inleiding

Archiefinstellingen hadden traditioneel weinig te maken met de ingewikkelde materie van het auteursrecht. Een exemplaar van een beschermd werk in ontvangst nemen en veilig bewaren was tot voor kort geen auteursrechtelijk relevante handeling. Bezoekers toelaten de collectie ter plaatse te consulteren vormde evenmin een probleem. De komst van digitale werken heeft de gevestigde orde door elkaar geschud. De grens tussen de exploitatie en het louter gebruik van een beschermd werk valt moeilijk te trekken. De kernbegrippen van het auteursrecht, reproductie en mededeling aan het publiek, moeten herbekeken worden. Uit de recente wetwijzigingen op nationaal en internationaal niveau blijkt dat wetgevers met dit probleem worstelen.

In dit rapport wordt de impact van het auteursrecht, de naburige rechten, de juridische bescherming van technische voorzieningen en het wettelijk depot onderzocht op de archiefpraktijk. De nadruk ligt op een pragmatische aanpak van de problematiek.

Hoofdstuk I

Auteursrecht

In het eerste hoofdstuk gaan we in op enkele aspecten van het auteursrecht die van belang zijn voor het archiveren van elektronische documenten in ruime zin. De archiefvormer moet met deze aspecten rekening houden vanaf het moment dat de archiefdocumenten gecreëerd of ontvangen worden. De archiefvormer is over het algemeen het best geplaatst om afspraken over intellectuele eigendom te maken met de auteurs.

De archivaris of de archiefinstelling kan zelf auteursrechtelijk beschermde werken creëren. Het archief speelt dan tegelijk de rol van archiefvormer. Deze hypothese wordt hier niet specifiek besproken omdat dit ons te ver zou leiden.

A Toepasselijk recht

De belangrijkste rechtsregels zijn:

- Conventie van Bern voor de bescherming van letterkundige en kunstwerken (26 juni 1948).
- Auteurswet: De wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten (*B.S.* 27 juli 1994).
- Softwarewet: De wet van 30 juni 1994 betreffende de bescherming van computerprogramma's (*B.S.* 27 juli 1994).
- ReproKB: K.B. van 30 oktober 1997 betreffende de vergoeding verschuldigd voor het kopiëren voor privé-gebruik of didactisch gebruik van werken die op grafische of soortgelijke wijze zijn vastgelegd (*B.S.* 7 november 1997).
- Auteursrichtlijn: Richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij (*P.B.* L 167 van 22 juni 2001).
- UitleenKB: K.B. van 25 april 2004 m.b.t. betreffende de vergoedingsrechten voor openbare uitleening van de auteurs, vertolkende of uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en producenten van eerste vastleggingen van films (*B.S.* 14 mei 2004).

B Beschermd werk?

Om de bescherming van het auteursrecht te genieten moet een werk aan twee voorwaarden voldoen: het werk moet origineel zijn en het moet in een bepaalde vorm gegoten zijn.

B.1 Originaliteit

Het begrip originaliteit wordt in de wet niet gedefinieerd; in de rechtspraak en rechtsleer worden uiteenlopende omschrijvingen gehanteerd.¹ Twee elementen komen toch telkens terug:

1. een origineel werk is het resultaat van de intellectuele activiteit of inspanning van de maker ervan. De inspanning moet niet erg groot zijn, ze moet enkel aantoonbaar zijn.
2. de persoonlijkheid van de maker komt tot uiting in het werk. Met andere woorden, uit de waaier van mogelijkheden heeft de maker gekozen voor een vorm of uitdrukking volgens zijn persoonlijke voorkeur en inzicht.²

Origineel wil niet noodzakelijk zeggen ‘nieuw’, verschillende mensen kunnen onafhankelijk van elkaar tot gelijkaardige resultaten komen. Een nieuw werk zal vaak ook origineel zijn, maar dit is niet altijd het geval. Bijvoorbeeld wanneer de maker van een ‘nieuw’ object geen enkele keuzevrijheid had bij de vormgeving ervan.³

Evenmin van belang is de artistieke waarde van het werk.⁴ Wetenschappelijke handboeken, landkaarten en andere functionele werken kunnen ook beschermd zijn.

Zogenaamd ‘banale’ werken worden evenwel niet beschermd door het auteursrecht.⁵ ‘Banaal’ wil zeggen dat iets erg vaak voorkomt, omdat veel mensen spontaan hetzelfde idee op dezelfde manier uitdrukken.

Deze omschrijving van originaliteit impliceert ten slotte dat alleen mensen (natuurlijke personen) originele werken kunnen produceren. Satelliet-foto’s, weerbeelden, opnames van bewakingscamera’s en dergelijke vallen in principe buiten het auteursrecht.⁶

B.2 Vorm

Ideeën worden niet beschermd door het auteursrecht. Ideeën kunnen niet rechtstreeks aan anderen doorgegeven worden, ze moeten uitgedrukt of in een vorm gegoten worden.⁷ Enkel deze uitdrukking of vorm kan beschermd worden. Een voorbeeld: de kunstenaar Christo werd wereldberoemd door het inpakken van grote bouwwerken, zoals de Pont-Neuf in Parijs of de Reichstag te Berlijn. Het idee op zich om bouwwerken in te pakken wordt niet beschermd door het auteursrecht, iedereen mag dit dus gewoon nadoen.

Een vorm betekent niet dat enkel tastbare voorwerpen beschermd worden. Redevoeringen, radio-uitzendingen en websites worden ook beschermd.⁸

¹ BERENBOOM, ALAIN, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, Bruxelles, Larcier, 2005, nr. 29 en 31, DE VISSCHER, FERNAND ET MICHAUX, BENOÎT, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, Bruxelles, Bruylant, 2000, nr. 15 e.v.

² BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1), nr. 31 en 33, BUYDENS, MIREILLE, “Quelques réflexions sur le contenu de la condition d’originalité”, *A&M*, 1996, p. 384 e.v., STROWEL, ALAIN, “L’originalité en droit d’auteur, un critère à géométrie variable”, *J.T.* 1991, p. 513 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1), nr. 19.

³ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1), nr. 36, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1), nr. 23 en 91.

⁴ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1), nr. 37 en 38, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1), nr. 16.

⁵ GOTZEN, FRANK, “Het Hof van Cassatie en het begrip oorspronkelijkheid in het Belgische Auteursrecht”, *Computerrecht*, 1990, p. 161, BUYDENS, *Quelques réflexions . . .*, op. cit. (zie voetnoot 2), p. 388.

⁶ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1), nr. 32 en 46, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1), nr. 5 en 7.

⁷ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1), nr. 34, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1), nr. 8.

⁸ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1), nr. 34, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1), nr. 12 e.v.

B.3 Vuistregels

De archivaris zal van geval tot geval moeten nagaan of de voorwaarden voor auteursrechtelijke bescherming vervuld zijn. Deze oefening is allesbehalve eenvoudig, zoals blijkt uit de uiteenlopende tot zelfs tegenstrijdige rechtspraak over dit onderwerp.

- Heeft de maker keuzes gemaakt met betrekking tot de inhoud van het werk, de grafische vormgeving ervan of de selectie en schikking van de gebruikte elementen? Zo ja, dan is er ruimte voor originaliteit.
- Zijn deze keuzes een uiting van de persoonlijkheid van de maker? Zo ja, dan is het werk waarschijnlijk origineel.
- Gebruiken veel mensen dezelfde vorm of uitdrukking? M.a.w. is het werk ‘banaal’? Zo ja, dan is het werk waarschijnlijk niet origineel.
- Had de maker geen of slechts een marginale keuzevrijheid in de vormgeving van het werk? In dit geval is er (bijna) geen ruimte voor originaliteit.

B.4 Bijzondere types werken

B.4.1 Afgeleide en collaboratieve werken

Een afgeleid of samengesteld werk is een werk dat voortbouwt op een reeds bestaand werk, maar waarbij de maker een eigen originele inbreng heeft. Het resultaat is een nieuw werk dat zelfstandig geëxploiteerd kan worden.⁹ Bv. de vertaling van een boek in een andere taal, een film gebaseerd op een roman, ... Een afgeleid werk maken is niet zomaar toegelaten: de auteur van het oorspronkelijke werk moet zijn toestemming verlenen.¹⁰

Niet elke wijziging aan een werk levert noodzakelijk een afgeleid werk in de zin van de Auteurswet op, met name wanneer de wijziging niets origineels aan het werk toevoegt. Een lichtjes gewijzigde versie van een werk kan wel nog als een gewone reproductie beschouwd worden.¹¹

Een collaboratief werk is het resultaat van de samenwerking van verschillende auteurs om één enkel werk tot stand te brengen. Overleg tussen de co-auteurs van het werk is een essentiële voorwaarde bij het ontstaan van het werk. Dit is niet het geval bij een afgeleid werk, waar de auteur in principe zelfstandig te werk gaat. Een collaboratief werk is ondeelbaar wanneer de bijdragen van de verschillende auteurs niet apart beschouwd kunnen worden.¹² Wanneer de bijdragen wel afzonderlijk kunnen bestaan, is het werk deelbaar.¹³ Dit onderscheid is vooral van belang voor de relatie tussen de co-auteurs onderling.¹⁴

⁹ DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op de pagina hiervoor), nr. 49.

¹⁰ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op de vorige pagina), nr. 122, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op de pagina hiervoor), nr. 50.

¹¹ Zie D.1 “Vermogensrechten” op pagina 19. GOTZEN, FRANK, *Auteursrecht, tekeningen en modellen*, K.U.Leuven. Faculteit Rechtsgeleerdheid, 1998, p. 67-68.

¹² Bv. Een liedjesteekst geschreven door verschillende auteurs. Zie BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op de pagina hiervoor), nr. 113 e.v., BRISON, FABIENNE EN MICHAUX, BENOÎT, “De nieuwe auteurswet”, *R.W.* 1995, p. 522, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op de vorige pagina), nr. 47.

¹³ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op de pagina hiervoor), nr. 121, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12), p. 522, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op de pagina hiervoor), nr. 48.

¹⁴ Zie C.2.1 “Afgeleide en collaboratieve werken” op pagina 16.

B.4.2 Audiovisuele werken

De wet geeft geen definitie van het begrip ‘audiovisueel werk’. Volgens de voorbereidende werken van de wet gaat het om bewegende beelden al dan niet van geluid voorzien.¹⁵ De algemene criteria, originaliteit en vorm, bepalen of een audiovisueel werk auteursrechtelijk beschermd is.

De Auteurswet kent enkele bijzondere regels voor audiovisuele werken. Deze regels zijn gemaakt met de productie van films en televisie-programma’s in het achterhoofd. Door de recente technologische evolutie is het maken van een audiovisueel werk kinderspel geworden. Het valt af te wachten of de bijzondere regels zinvol kunnen toegepast worden op deze nieuwe audiovisuele werken.¹⁶

B.4.3 Databanken

Een databank is een “verzameling van werken, gegevens of andere zelfstandige elementen, die systematisch of methodisch geordend en afzonderlijk met elektronische middelen of anderszins toegankelijk zijn”.¹⁷

- “werken, gegevens of andere . . . elementen”: een databank kan auteursrechtelijk beschermde werken bevatten, maar het kan ook om niet-beschermde werken of zelfs om ruwe data gaan.
- “zelfstandige elementen”: de elementen moeten elk afzonderlijk beschouwd kunnen worden. De hoofdstukken van een boek kunnen niet als afzonderlijke elementen van een databank beschouwd worden.
- “systematisch of methodisch geordend”: een willekeurig samenraapsel van elementen vormt geen databank. Zodra enige ordening in de gegevens gebracht wordt, is deze voorwaarde voldaan. De elementen van de databank moeten daarom niet noodzakelijk fysisch geordend worden.
- “afzonderlijk . . . toegankelijk zijn”: de gebruiker moet de verschillende elementen kunnen vinden zonder telkens heel de verzameling af te lopen. De ordening van de elementen of een zoekstelsel laten dit toe.
- “met elektronische middelen of anderszins”: een databank kan bestaan op een papieren drager of in elektronische vorm.¹⁸

Op de elementen van de databank zijn de algemene regels van het auteursrecht van toepassing.¹⁹

Ook de databank zelf, dit wil zeggen de databank als structuur, kan de bescherming van het auteursrecht genieten indien de algemene voorwaarden vervuld zijn. De originaliteit van een databank kan uit de selectie of de rangschikking van de inhoud blijken. De waarde van veel databanken ligt echter in hun volledigheid en functionaliteit, twee kenmerken die originaliteit vaak uitsluiten. Een telefoongids wordt bijvoorbeeld stevast alfabetisch geordend, omdat een originelere ordening niet erg praktisch zou zijn.²⁰

Databanken kunnen ook worden beschermd door het *sui generis* databankenrecht.²¹

¹⁵ Parl. St. Kamer, 1991-92, nr. 48-473/001, p. 2, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 242.

¹⁶ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 159-160.

¹⁷ DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 277.

¹⁸ BUYDENS, *Quelques réflexions . . .*, op. cit. (zie voetnoot 2 op pagina 12), 50-51.

¹⁹ DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 280.

²⁰ DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 281.

²¹ Zie II.H “Producent van een databank” op pagina 58.

B.4.4 Computerprogramma's

De auteursrechtelijke bescherming van computerprogramma's wordt geregeld in een afzonderlijke wet: de Softwarewet. Deze bijzondere wet behandelt evenwel slechts een aantal aspecten. De regels bepaald in de Auteurswet blijven dus zonder meer van toepassing op computerprogramma's, tenzij de Softwarewet hiervan afwijkt.²²

Zoeken naar een definitie van computerprogramma's in de Softwarewet is vergeefs. De wetgever vreesde dat elke definitie snel verouderd zou zijn. De voorbereidende werken van de softwarerichtlijn omschrijven computerprogramma's als een geheel van instructies uitgedrukt door middel van woorden, tekens, schema's of in gelijk welke andere vorm die een computer in staat stellen een bepaalde taak of functie te vervullen.²³ Computerprogramma's zijn dus enerzijds een soort tekst en anderzijds een instructie. De wet wijst er bovendien op dat het voorbereidend materiaal ook binnen het toepassingsgebied valt.²⁴

Computerprogramma's worden gelijkgesteld aan 'werken van letterkunde' wat het auteursrecht betreft.²⁵ De algemene criteria, originaliteit en vorm, zijn hier ook van toepassing. De originaliteit van een programma moet gezocht worden in de gebruikte structuur en de manier waarop de instructies uitgedrukt werden. De meeste programma's worden enkel verspreid in binaire vorm, zodat het enkel leesbaar is voor computers. De gebruiker kan de originaliteit dus niet zomaar beoordelen en zal er dus rekening mee moeten houden dat het programma mogelijk auteursrechtelijk beschermd is. Programma's waarvan de broncode wel beschikbaar is, worden vaak uitgegeven onder een erg liberale licentie.²⁶

B.5 Voorbeelden

B.5.1 Websites

Websites zijn over het algemeen opgebouwd uit verschillende elementen: tekst, foto's, tekeningen, logo's, geluid, ... Zowel de website als geheel, als de elementen afzonderlijk kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Over de aard van websites kan gediscussieerd worden: websites kunnen een letterkundig werk, een audiovisueel werk, een databank en een computerprogramma zijn. Voor al deze gevallen gelden dezelfde criteria: originaliteit en vorm.²⁷

Navigatiebalken Sinds het prille begin van het World Wide Web werden websites voorzien van navigatiebalken. De eerste webpagina's bestonden uit pure tekst en zo ook de navigatiebalken. Deze vormgeving is gemeengoed geworden en wordt niet beschermd door het auteursrecht.

In de verdere ontwikkeling van het internet werd het mogelijk foto's en tekeningen in te lassen. Deze vernieuwing laat een enorme creativiteit toe, maar veel websites houden toch vast aan enkele vertrouwde patronen.

B.5.2 Correspondentie

Een brief of een e-mail kan ook een auteursrechtelijk beschermd werk zijn. Gewone zakelijke correspondentie vervult de voorwaarden normaal gezien niet.²⁸ Bijlagen bij een e-mail worden best apart bekeken. De bijlage kan verschillende soorten documenten omvatten: documenten, foto's, programma's, ... Hierop zijn de algemene regels van toepassing.

²² STROWEL, ALAIN ET DERCLAYE, ESTELLE, *Droit d'auteur et numérique: logiciels, bases de données, multimédia*, Bruxelles, Bruylant, 2001, nr. 200.

²³ COM (88) 816 final, P.B. C. 12 april 1989, afl. 91, 9.

²⁴ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 175 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 250 e.v., STROWEL, *Droit d'auteur et numérique*, op. cit. (zie voetnoot 22), nr. 207 e.v.

²⁵ Art. 1 Softwarewet.

²⁶ Zie H.3 "Standaardlicenties: 'Open Source' " op pagina 41.

²⁷ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 200.

²⁸ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 48.

C De titularis van het auteursrecht

C.1 Het begrip ‘auteur’

De auteur van een werk is in eerste instantie de persoon die het werk creëerde.²⁹ Vaak zullen de auteursrechten toch bij iemand anders berusten, de auteur kan zijn rechten contractueel afstaan en bij zijn dood gaan de rechten over op zijn erfgenamen.³⁰ De werkgever van de auteur of de opdrachtgever van het werk zullen vaak de auteursrechten verwerven. Het begrip ‘auteur’ wordt in de wet zowel gebruikt om de oorspronkelijke maker van een werk aan te duiden, als alle personen die dit recht van de oorspronkelijke auteur verkrijgen.³¹ Het begrip auteur zal ook in deze beide betekenissen gebruikt worden doorheen dit rapport.

Voor een buitenstaander is het erg moeilijk te weten wie nu juist de titularis is van het auteursrecht. De wet bepaalt dat men ervan uit mag gaan dat degene wiens naam of ‘letterwoord’ op het werk vermeld staat ook effectief de houder van het auteursrecht is.³² Gaat het om een anoniem werk of een werk geschreven onder een pseudoniem, dan wordt de ‘uitgever’ geacht de auteursrechten uit te oefenen.³³ Het begrip uitgever omvat iedere persoon die auteursrechtelijk beschermde werken laat vervaardigen en commercialiseert.³⁴

Vaak wordt het symbool ‘©’, al dan niet vergezeld van een datum, gebruikt om aan te duiden wie de titularis van het auteursrecht is. Op grond van het hierboven aangehaalde wettelijk vermoeden mag de archivaris ervan uitgaan dat deze vermelding klopt. Het gebruik van dit symbool is geenszins verplicht en verandert niets aan de juridische situatie. De maker van een origineel werk wordt automatisch beschermd zonder dat enige formaliteit vervuld moet worden.

Niet alleen Belgische auteurs, maar ook buitenlandse auteurs kunnen zich beroepen op de Belgische Auteurswet om hun creaties te beschermen, zij het onder voorwaarden.³⁵ Onderdanen van een lidstaat van de Europese Unie worden in alle opzichten gelijkgesteld met een Belgische auteur.³⁶ Onderdanen van een land dat niet tot de E.U. hoort, ook derde landen genoemd, kunnen de Belgische Auteurswet slechts inroepen onder voorwaarde van wederkerigheid. Buitenlandse auteurs krijgen maar zoveel bescherming in België als Belgische auteurs bij hen krijgen. De Conventie van Bern tempert dit wederkerigheidsbeginsel in een groot aantal gevallen. In een aantal gevallen moeten buitenlandse auteurs gelijkgesteld worden aan Belgische auteurs, in andere moet de minimumbescherming van de Conventie verleend worden.³⁷

C.2 Bijzondere regels

C.2.1 Afgeleide en collaboratieve werken

De auteur van een afgeleid werk is titularis van het auteursrecht op dit werk. Om het werk te kunnen exploiteren zal hij toestemming moeten hebben van de auteur van het oorspronkelijk werk waarop het gebaseerd

²⁹ Art. 6, 1e lid Auteurswet. BRISON, *De nieuwe auteurswet* (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 521, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 39.

³⁰ DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 65 e.v.

³¹ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 59.

³² Art. 6, 2e lid Auteurswet, BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 59, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 521, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 55.

³³ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 98, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 521, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 52 en 56.

³⁴ Art. 6, 3e lid Auteurswet. BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 521, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 56.

³⁵ Voor een diepgaande analyse van het auteursrecht vanuit internationaal perspectief zie DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 698 e.v.

³⁶ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 234 e.v., BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 561.

³⁷ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 218 e.v., BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 561 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 743 e.v.

is. Een afgeleid werk wordt beschouwd als een bijzondere vorm van reproductie van het oorspronkelijke werk.³⁸

De co-auteurs van een collaboratief werk oefenen het auteursrecht in principe gezamenlijk uit. De co-auteurs moeten unaniem toestemmen om het werk in licentie te geven. In geval van onenigheid kan de rechter een regeling uitwerken.³⁹ De co-auteurs mogen onderling andere afspraken maken en een vertegenwoordiger benoemen.⁴⁰

Voor zover mogelijk, mag elke auteur zijn bijdrage aan het collaboratief werk apart exploiteren. Dit is enkel mogelijk bij deelbare collaboratieve werken. De exploitatie van het gezamenlijke werk mag evenwel niet in het gedrang komen.⁴¹

C.2.2 Audiovisuele werken

Naast de algemene regel om vast te stellen wie de (co-)auteur is van een audiovisueel werk, gelden enkele bijzondere regels.⁴²

De hoofdregisseur wordt altijd als een auteur beschouwd, dit is een onweerlegbaar vermoeden.

Daarnaast worden de volgende mensen vermoed co-auteur te zijn, tot het tegendeel bewezen wordt:

- De scenarioschrijver
- de bewerker
- de tekstschrijver
- de grafisch ontwerper van animatiewerken of animatiesequenties, die een belangrijk deel van dat werk uitmaken
- de auteur van muziekwerken met of zonder woorden, die speciaal voor het audiovisueel werk gemaakt zijn.

Vaak werken nog een resem anderen mee aan de productie van het audiovisueel werk. Enkel diegenen onder hen die een wezenlijke bijdrage aan het geheel hebben geleverd worden als co-auteur met rechten op het hele werk beschouwd. Sommige anderen zijn 'bijkomstig' auteur en kunnen enkel rechten laten gelden op hetgeen zij hebben bijgedragen. Wanneer een audiovisueel werk in zijn geheel gebaseerd is op een reeds bestaand werk (een oudere film, een boek, ...) dan worden de auteurs van dit eerdere werk ook als co-auteur beschouwd. De acteurs beschikken in de regel enkel over een naburig recht ter bescherming van hun optreden. De overigen hebben slechts een technische bijdrage geleverd, wat geen basis is voor een auteursrecht.⁴³

Naar buitenstaanders toe is deze situatie veel te complex, daarom bepaalt de wet dat de producent het exclusieve recht op de audiovisuele exploitatie van het werk verkrijgt. De producent draagt de financiële en eindverantwoordelijkheid voor het tot stand komen van het werk. De wettelijke overdracht ten voordele van de producent geldt zowel voor de auteurs van het audiovisueel werk in zijn geheel, als voor de auteurs van een creatief element dat met hun toestemming in het werk is opgenomen. De auteurs van muziekwerken vallen buiten deze regeling, met hen moet de producent een contract sluiten. De producent krijgt enkel de rechten die nodig zijn voor de audiovisuele exploitatie van het werk, bijvoorbeeld het recht om het werk na te synchroniseren of te ondertitelen.⁴⁴ Het scenario van de film herwerken tot een roman hoort hier

³⁸ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 77.

³⁹ Art. 4 Auteurswet.

⁴⁰ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 114 e.v., BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 522, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 42 e.v.

⁴¹ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 121, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 46 e.v.

⁴² Zie DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 243.

⁴³ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 113 en 161, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 523 e.v.

⁴⁴ De producent heeft wel een naburig recht op het werk, zie E "Producten van fonogrammen en films" op pagina 54.

bijvoorbeeld niet bij. De auteurs en de producent kunnen deze wettelijke overdracht inperken of uitbreiden in hun contract.⁴⁵

De archivaris mag als buitenstaander gebruik maken van beide wettelijke vermoedens die bepalen wie de titularis van het auteursrecht is.⁴⁶

C.2.3 Databanken

De algemene regel geldt ook voor databanken: de auteur is degene die de databank creëerde.

Voor één categorie databanken gaat de wet ervan uit dat alleen de werkgever de titularis van de economische rechten⁴⁷ is. De volgende voorwaarden moeten vervuld zijn⁴⁸ :

- de databank werd ontwikkeld door een of meer werknemers of ambtenaren bij de uitoefening van hun taak of volgens de onderrichtingen van hun werkgever,
- de databank hoort niet tot de culturele nijverheid, en
- het contract van de werknemer of het statuut van de ambtenaar spreekt deze regel niet tegen.

Collectieve arbeidsovereenkomsten kunnen nog bijzonderheden bepalen. Het begrip culturele nijverheid wordt nergens gedefinieerd in de wet en zal door de rechters geïnterpreteerd moeten worden.

Als buitenstaander zal de archivaris opnieuw gebruik maken van beide wettelijke vermoedens die bepalen wie de titularis van het auteursrecht is.⁴⁹

C.2.4 Computerprogramma's

Ook bij computerprogramma's is de auteur de persoon die het programma creëerde. De regel wordt nochtans afgezwakt in het voordeel van de werkgever. Alleen de werkgever wordt geacht de verkrijger te zijn van de economische rechten⁵⁰ op een computerprogramma gemaakt door één of meer werknemers of ambten bij de uitoefening van hun taken of in opdracht van de werkgever, tenzij het contract of statuut deze regel tegenspreekt.⁵¹

De archivaris mag als buitenstaander gebruik maken van beide wettelijke vermoedens die bepalen wie de titularis van het auteursrecht is.⁵²

C.3 Voorbeelden

C.3.1 Websites

Overheidswebsites, websites van bedrijven, organisaties en zelfs particulieren vermelden vaak expliciet wie de titularis van de auteursrechten is. Wanneer een expliciete vermelding ontbreekt, kan men terugvallen op de vermoedens uit de wet en kan men ervan uitgaan dat de overheid, het bedrijf of de organisatie in kwestie de titularis is. Gedetailleerde contactgegevens zijn bijna altijd beschikbaar op professionele websites.

⁴⁵ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 162 e.v., BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 523.

⁴⁶ Zie C "Titularis" op pagina 16.

⁴⁷ Zie D.1 "Vermogensrechten" op de pagina hierna.

⁴⁸ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 282.

⁴⁹ Zie C "Titularis" op pagina 16.

⁵⁰ Zie D.1 "Vermogensrechten" op de volgende pagina.

⁵¹ Art. 3 Softwarewet. Zie BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 178, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 255 e.v.

⁵² Zie C "Titularis" op pagina 16.

Andere types websites zijn vaak in mindere of meerdere mate anoniem. Zelfs wanneer de eigenaar er zijn naam op zet is het niet evident om na te gaan of de opgegeven naam een echte naam is of een pseudoniem. Een uitgever is meestal ook niet voorhanden. De titularis van het auteursrecht is in zulke gevallen zo goed als onvindbaar.

C.3.2 Correspondentie

De auteur van een e-mail ondertekent zijn berichten meestal ofwel is zijn identiteit te achterhalen aan de hand van zijn e-mailadres.

Is de e-mail anoniem of onder pseudoniem verstuurd, dan oefent volgens de algemene regel de uitgever het auteursrecht uit. Slechts zelden valt er echter een uitgever aan te wijzen. De provider van het e-mailadres kan niet als uitgever bestempeld worden, aangezien hij niet verantwoordelijk is voor het opstellen of het versturen van het bericht.

Indien het gaat om een nieuwsbrief die via e-mail verspreid wordt, kan men eventueel wel de uitgever achterhalen.

D Reikwijdte van de bescherming

De uiteindelijke doelstelling van het auteursrecht is ervoor zorgen dat er meer creatief en origineel materiaal wordt geproduceerd en aan het publiek ter beschikking wordt gesteld. Het auteursrecht probeert dit doel te bereiken door creatieve mensen te belonen voor hun werk. De auteur krijgt twee soorten rechten op zijn werk: economische rechten en morele rechten. De economische rechten geven de auteur het monopolie op de exploitatie van zijn werk. De morele rechten beschermen de 'intieme band' tussen de auteur en zijn creatie.

D.1 Vermogensrechten

D.1.1 Reproductie

De traditionele manier om een werk te exploiteren is er kopieën van te maken en deze te verkopen. Daarom heeft de auteur het exclusieve recht om zijn werk te reproduceren of te laten reproduceren.⁵³ De gebruikte techniek is van geen belang: de reproductie kan grafisch, mechanisch, optisch of elektronisch gebeuren. Het maakt niet uit of de kopie direct of indirect gemaakt wordt, noch of het om een tijdelijke dan wel een duurzame reproductie gaat. Het is evenmin van belang of het werk volledig of slechts gedeeltelijk gekopieerd wordt. Een elektronisch werk opslaan in een computergeheugen is bijgevolg al een reproductiehandeling. De archivaris die elektronische documenten kopieert om ze te archiveren, begeeft zich in principe op het voorbehouden terrein van de auteur.⁵⁴

Binnen bepaalde grenzen kan de auteur ook de bestemming van de geproduceerde kopieën bepalen.⁵⁵ Deze praktijk is erg courant bij de exploitatie van films, waarbij bepaalde kopieën enkel voor de verkoop aan particulieren bestemd worden, terwijl andere voor verhuur of cinemavertoning dienen.

⁵³ Art. 1 §1 1e lid Auteurswet. BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 72 e.v., BRISON, *De nieuwe auteurswet* (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 482, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 82 e.v.

⁵⁴ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 204, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 88., VERBIEST, THIBAUT EN DE BRUYN, INGE., "De technische tijdelijke kopie geconfronteerd met het reproductierecht", *A&M*, 2002, p. 314 e.v.

⁵⁵ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 84 en 130-131, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 482 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 96 e.v. Voor een uitgebreide analyse zie DUSOLLIER, SÉVERINE, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, Bruxelles, Larcier, 2005, nr. 426 e.v.

Naast het alleenrecht om reproducties van het werk te maken, heeft de auteur ook het exclusief recht om het oorspronkelijke werk of kopieën ervan te distribueren. Dit exclusief recht is niet onbeperkt. Eens een werk met toestemming van de auteur in de handel gebracht is binnen de EU kan hij niet meer beletten dat de verkrijger het verder verkoopt. Tweedehands verkoop van auteursrechtelijk beschermde werken is met andere woorden toegelaten, net als doorverkoop door tussenpersonen in de distributieketen⁵⁶ Het distributierecht is enkel van toepassing op werken die vastgelegd zijn op een materiële drager, bv. muziek op een CD. Werken die verspreid worden los van een materiële drager, bv. via het internet, vallen onder het mededelingsrecht (zie verder).⁵⁷

Kopieën van een werk worden niet enkel verkocht, maar ook verhuurd en uitgeleend. Om te verzekeren dat de auteur ook een graantje meepikt van deze inkomsten, geeft de wet hem een monopolie op het verhuren of uitlenen van zijn creatie.⁵⁸ De auteur heeft dit recht enkel voor de verhuur of uitlening van materiële exemplaren van zijn werk. Bijvoorbeeld: de verhuur van boeken, video-cassettes, computerspelletjes op CD-ROM, enz. Wanneer er geen materiële exemplaren aan te pas komen, zoals bij video-on-demand via internet of via digitale televisie, dan gelden andere regels.

Consultatie van een materieel exemplaar van een werk ter plaatse, bijvoorbeeld in de leeszaal van het archief, wordt niet aanzien als een vorm van verhuren of uitlenen.⁵⁹ Traditioneel gaat men ervan uit dat het monopolie van de auteur hierop niet van toepassing is.⁶⁰

Niet alleen de verkoop van het oorspronkelijke werk levert inkomsten op, ook allerlei afgeleiden brengen geld op. De auteur heeft het exclusieve recht om dergelijke afgeleide werken⁶¹ te maken of door anderen te laten maken. Dit recht wordt het adaptatierecht genoemd. Voorbeelden hiervan zien we dagelijks, succesvolle films worden steevast gevolgd door afgeleide spelletjes, boeken, websites, t-shirts, ... Een adaptatie vraagt een eigen, eventueel originele, inbreng van de maker ervan.⁶²

Naast het begrip bewerken, spreekt de wet ook over het vertalen van een werk. Het is best mogelijk dat een rechter de migratie van een bestand naar een nieuw formaat bestempelt als een vertaling.⁶³ Enkele voorbeelden zijn het aanpassen van de HTML-code van een website of het omzetten van een document in een ander formaat. Een tegenargument dat een archivaris kan invoeren is dat hij normaal gezien geen versie van het werk creëert dat op een nieuwe manier geëxploiteerd kan worden, maar net wil verzekeren dat het oorspronkelijke werk ook in de toekomst toegankelijk blijft. Het praktisch belang van deze discussie is beperkt, zelfs al gaat het niet om een adaptatie of vertaling, er wordt in ieder geval een reproductie gemaakt.

Met het adaptatie- en vertalingsrecht wil de wet verzekeren dat de auteur profiteert van elke mogelijke exploitatie van zijn werk, inclusief deze in afgeleide vorm. Belangrijk onderscheid met het louter maken van een reproductie is dat degene die de vertaling of bewerking maakt zelf een auteursrecht kan hebben op het resultaat. Voorwaarde is dan dat er sprake is van een eigen originele inbreng.⁶⁴ In de selectie van de essentiële kenmerken die de archivaris wenst te bewaren en de welke hij opoffert kan een originele aanpak

⁵⁶ Art. 1 §1 4e lid Auteurswet. BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 72 en 236 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 94, 100 en 104 e.v.

⁵⁷ BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 483, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 104.

⁵⁸ Art. 1 §1 3e lid Auteurswet. DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 94.

⁵⁹ Overweging nr. 13 van Richtlijn 92/100/EG betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom (P.B. L 346 van 27 november 1992, p. 61-66). Zie ook VOORHOOF, DIRK, "Letterkundige werken. Wetenschappelijke werken. Fotokopie. Leenrecht", in GOTZEN, FRANK (ed.), *Belgisch auteursrecht van oud naar nieuw*, Brussel, Bruylant, 1996, 199 e.v., BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 85.

⁶⁰ JANSSENS, MARIE-CHRISTINE, "De uitzonderingen op het auteursrecht anno 2005 - Een eerste analyse", *A&M*, 2005, nr. 62, DUSOLLIER, SÉVERINE, "Droit d'auteur et bibliothèques dans l'univers numérique", *Rev. Ubiquité*, 2002, p. 84.

⁶¹ Art. 1 §1 2e lid Auteurswet, zie B.4.1 "Afgeleide en collaboratieve werken" op pagina 13.

⁶² GOTZEN, *Auteursrecht, tekeningen en modellen* (zie voetnoot 11 op pagina 13), p. 67-68, BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 79, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 84 e.v.

⁶³ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 78.

⁶⁴ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 77 e.v.

schuilen, voor zover de keuze niet gedictieerd wordt door de noden van de techniek. In ieder geval moet rekening gehouden worden met het moreel recht op integriteit van de auteur.⁶⁵

D.1.2 Communicatie aan het publiek

Een groot aantal exploitatievormen vallen onder de noemer ‘mededeling aan het publiek’, opnieuw een begrip dat ruim geïnterpreteerd moet worden.⁶⁶ Er is sprake van ‘mededeling’ wanneer het werk onder een niet tastbare vorm geëxploiteerd wordt, ongeacht welke techniek hiervoor gebruikt wordt. Klassieke voorbeelden zijn de opvoering van een toneelstuk en de uitzending van muziek op radio of televisie. De notie ‘aan het publiek’ is moeilijk te definiëren en ook de rechtspraak hieromtrent is uiteenlopend. Een theatervoorstelling of een concert levert weinig problemen op, net zoals een radio-uitzending die een onbestemde groep mensen tegelijk bereikt. De wet verduidelijkt alvast dat ‘kosteloze privé-mededeling in familiekring’ niet afhankelijk is van de toestemming van de auteur.⁶⁷ Of dit de enige situatie is waarin een mededeling niet ‘aan het publiek’ is, blijft omstreten.⁶⁸

Met de opkomst van het internet flakkerde de discussie over het begrip ‘mededeling aan het publiek’ opnieuw op.⁶⁹ De bezoekers bevinden zich niet fysiek op eenzelfde plaats en kiezen onafhankelijk van elkaar het tijdstip waarop ze de website bezoeken. De Auteurswet werd aangepast om duidelijk te maken dat een werk op het internet plaatsen wel degelijk een mededeling aan het publiek is waarvoor de toestemming van de auteur vereist is.⁷⁰

D.1.3 Een juridische kijk op techniek

De begrippen ‘reproductie’ en ‘mededeling’ worden in het auteursrecht niet in technische zin gebruikt maar in juridische zin.⁷¹ Niet elke kopie is een reproductie in de zin van de wet. Zo geeft het raadplegen van een website aanleiding tot het maken van verschillende kopieën, bijvoorbeeld op de proxy-server van de internetleverancier of in het RAM-geheugen van de computer. Deze kopieën zijn juridisch niet relevant.⁷² Pas wanneer de gebruiker een kopie opslaat op de harde schijf van zijn computer, is er sprake van een reproductie in de zin van de wet.

D.2 Morele rechten

De morele rechten beschermen de ‘intieme band’ tussen de auteur en zijn creatie, per slot van rekening komt de persoonlijkheid van de auteur tot uiting in zijn werk.⁷³

Allereerst heeft de auteur het recht tot bekendmaking (divulgierecht): alleen de auteur beslist wanneer het werk klaar is om aan het publiek bekendgemaakt te worden. Niet-bekendgemaakte werken kunnen niet in beslag genomen worden. De auteur moet niet noodzakelijk uitdrukkelijk beslissen dat zijn werk mag

⁶⁵ Zie D.2 “Morele rechten” op deze pagina.

⁶⁶ Art. 1 §1 4e lid Auteurswet, BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 61 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 146.

⁶⁷ Art. 22 §1 3° Auteurswet.

⁶⁸ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 90, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 482, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 147 e.v.

⁶⁹ BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 483.

⁷⁰ art. 1, §1 3e lid Auteurswet.

⁷¹ Voor een uitgebreide analyse, zie DUSOLLIER, *Droit d’auteur et protection des oeuvres dans l’univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 55 op pagina 19), nr. 460-464.

⁷² Volgens art. 21, §3 Auteurswet kan de auteur zich niet verzetten tegen tijdelijke reproductiehandelingen die van voorbijgaande of bijkomstige aard zijn, die een integraal en essentieel onderdeel vormen van een technisch procédé dat wordt toegepast met als enig doel de doorgifte in een netwerk tussen derden door een tussenpersoon of een rechtmatig gebruik van een werk of ander materiaal mogelijk te maken, en die geen zelfstandige economische waarde bezitten.

⁷³ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 100, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 181 e.v.

bekendgemaakt worden, deze beslissing kan ook uit allerlei omstandigheden blijken. Een voorbeeld is een werk on line plaatsen op zijn persoonlijke website. In sommige landen kan de auteur op deze beslissing terugkomen, in België bestaat een dergelijk berouwsrecht niet.⁷⁴

Vervolgens beschikt de auteur over het vaderschapsrecht, dit wil zeggen dat de auteur beslist onder welke naam het werk bekendgemaakt wordt. De auteur kan het werk onder zijn eigen naam uitbrengen, onder een pseudoniem of anoniem. Kiest de auteur initieel ervoor om zijn werk anoniem of onder pseudoniem uit te brengen, mag hij er later toch voor kiezen zijn identiteit te onthullen en eisen dat voortaan het werk onder zijn echte naam uitgebracht wordt.⁷⁵

Ten slotte heeft de auteur het recht op integriteit of eerbied voor zijn werk. Op grond van dit recht kan hij zich verzetten tegen elke wijziging van zijn creatie. Dit recht kan ook geschonden zijn wanneer het werk in een ongewenste of onaangepaste context geplaatst wordt. Ingeval de auteur afstand gedaan heeft van dit recht, dan mag hij zich toch nog verzetten tegen elke misvorming, vermindering of andere wijziging van het werk, voor zover zijn eer of reputatie geschonden worden.⁷⁶ De archivaris moet elektronische documenten vaak wijzigen om ze te kunnen bewaren, het recht op integriteit zal hier dus in elk geval relevant zijn.⁷⁷ De categorie waarin het werk wordt ondergebracht kan ook van belang zijn.⁷⁸

De morele rechten zijn persoonlijkheidsrechten, d.w.z. dat deze rechten verbonden zijn aan een bepaalde persoon en niet overdraagbaar zijn. De auteur kan wel beloven zijn morele rechten niet uit te oefenen in bepaalde gevallen. Vaak zal hij dit doen wanneer hij zijn economische rechten overdraagt of in licentie geeft.⁷⁹ Na het overlijden van de oorspronkelijke auteur waken zijn erfgenamen over de eerbiediging van zijn morele rechten. De auteur kan deze taak ook toevertrouwen aan een persoon van zijn keuze.⁸⁰

D.3 Bijzondere regels

D.3.1 Audiovisuele werken

De verschillende co-auteurs van een visueel werk kunnen niet onverkort hun moreel recht uitoefenen, dit zou de totstandkoming van het werk in het gedrang kunnen brengen. Zo kan een co-auteur vervangen worden die zijn bijdrage niet wil of kan voltooien.

De regisseur en de producent beslissen wanneer het werk voltooid is, zij oefenen dus het bekendmakingsrecht uit in plaats van de andere auteurs. Bovendien kunnen de auteurs hun morele rechten pas vanaf de voltooiing laten gelden. Zij kunnen het recht op integriteit dus niet invoeren vóór het werk af is, wat de regisseur en de producent de nodige speelruimte geeft om ieders bijdrage aan te passen.⁸¹

⁷⁴ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 103 en 110, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 484, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 182 en 190 e.v.

⁷⁵ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 98 en 104-105, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 484, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 195 e.v.

⁷⁶ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 106 e.v., BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 484, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 199 e.v.

⁷⁷ Volgens DE VISSCHER en MICHAUX kan het recht op integriteit niet even streng toegepast worden op wetenschappelijke en/of functionele werken als op andere werken. Zie DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 202.

⁷⁸ Bijvoorbeeld een website die gecatalogeerd wordt onder "Revisionisme en negationisme in de 20e eeuw". Zie BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 484.

⁷⁹ Zie H "Licenties" op pagina 37. Zie ook BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 109. BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 528, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 183.

⁸⁰ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 155, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 188.

⁸¹ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 172, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 485, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 246.

Zodra het audiovisueel werk voltooid is en bekendgemaakt werd, gelden terug de algemene regels in verband met de morele rechten. De archivaris zal hier eventueel rekening mee moeten houden wanneer hij het werk aanpast om het te kunnen bewaren.

De exploitatie van de vermogensrechten op een audiovisueel werk wordt in principe ook aan de producent toevertrouwd. De producent is degene die het financiële risico draagt voor het welslagen van het project.

D.3.2 Computerprogramma's

De auteur van een computerprogramma heeft geen divulgatierecht, maar wel het recht op naamsvermelding en het recht elke wijziging van zijn werk te verbieden voor zover hij in zijn eer gekrenkt wordt of zijn reputatie geschaad wordt.⁸²

E Duur van de bescherming

E.1 De algemene regel

Het auteursrecht blijft tot 70 jaar na de dood van de auteur gelden.⁸³ Na zijn dood gaan de rechten van de auteur over op zijn erfgenamen, tenzij hij iemand anders heeft aangewezen.⁸⁴

Wanneer een werk door meerdere personen samen is gemaakt, blijft het auteursrecht bestaan tot 70 jaar na de dood van de langstlevende.⁸⁵

Voor anonieme of pseudonieme werken begint de termijn van 70 jaar te lopen vanaf het tijdstip waarop het werk op geoorloofde wijze voor het publiek toegankelijk gemaakt is. Indien het pseudoniem geen enkele twijfel laat over de identiteit van de auteur, geldt de algemene regel.⁸⁶

Alle termijnen worden berekend vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op het feit dat de rechten doet ontstaan.⁸⁷

Voor buitenlandse auteurs afkomstig uit een niet-E.U. lidstaat geldt dezelfde termijn, maar indien in hun eigen land een kortere termijn geldt, vervallen hun rechten ook in België na het verstrijken van die termijn.⁸⁸

E.2 Bijzondere regels voor audiovisuele werken

De beschermingstermijn van een audiovisueel werk verstrijkt 70 jaar na de dood van de langstlevende van de volgende personen: de hoofdregisseur, de scenarioschrijver, de tekstschrijver en de auteur van de muziekwerken, met of zonder woorden, die speciaal voor het werk gemaakt zijn.⁸⁹

⁸² BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 181, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 269.

⁸³ Art. 2 §1 Auteurswet. DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 206 en 211.

⁸⁴ Zie in het bijzonder over de uitoefening van de morele rechten door de erfgenamen BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 155, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 188 en 211.

⁸⁵ Art. 2 §2 1e lid Auteurswet. DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 206.

⁸⁶ Art. 2 §3 Auteurswet. DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 53 en 208.

⁸⁷ Art. 2 §7 Auteurswet.

⁸⁸ Art. 79 2° lid Auteurswet. BRISON, *De nieuwe auteurswet* (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 562, BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 215, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 212.

⁸⁹ Art. 2 §2 2e lid Auteurswet. DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 207.

F Uitzonderingen

Reeds bij de invoering van het auteursrecht in 1886 was de wetgever zich ervan bewust dat bepaalde belangen voorrang moesten krijgen op de exclusieve rechten van de auteur. Daarom verleende de wet zelf toestemming om in bepaalde omstandigheden een werk te reproduceren of aan het publiek mede te delen. Deze uitzonderingen worden ook wel dwanglicenties of wettelijke licenties genoemd.

De uitzonderingen in het auteursrecht zijn in 2005 herzien naar aanleiding van de Europese richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij. De richtlijn bevat een lijst van uitzonderingen waaruit de lidstaten mogen kiezen. De lidstaten moeten de uitzonderingen nemen zoals ze zijn, ze mogen geen bijkomende voorwaarden opleggen tenzij de bepaling van de richtlijn dit expliciet toestaat.⁹⁰ Zoniet zou de richtlijn geen enkel harmoniserend effect meer hebben. Deze richtlijn verandert de bijzondere regimes die bestaan voor computerprogramma's en databanken niet.

De uitzonderingen op het auteursrecht zijn van dwingend recht en kunnen in principe niet contractueel opzijgeschoven worden. Anders zou het gevaar bestaan dat de uitzonderingen ter bescherming van het algemeen belang dode letter zouden blijven.⁹¹ Naar aanleiding van de omzetting van de Auteursrichtlijn, heeft de wetgever deze bepaling afgezwakt. Wanneer het gaat om een contract voor de terbeschikkingstelling van een werk op een door de gebruiker individueel gekozen plaats en tijd, kunnen de uitzonderingen toch buiten spel gezet worden. Het gaat met andere woorden om werken die *on demand online* beschikbaar gesteld worden.⁹² Deze bepaling is fel bekritiseerd zowel tijdens de parlementaire debatten⁹³ als in de doctrine⁹⁴ Archieven die contracten afsluiten voor de verwerving van dergelijke werken zullen dus moeten nagaan of de wettelijke uitzonderingen ingeperkt worden of niet. Indien dergelijke werken via een andere weg in het archief terecht komen, moet het archief nagaan of zij gebonden is door dergelijke beperkende contractbepalingen. In de regel moet het archief geen rekening houden met contracten afgesloten tussen de auteursrechthebbende en de archiefvormer, aangezien contracten slechts verbindend zijn voor de partijen.

F.1 Algemeen geldende uitzonderingen

De Auteurswet kent een aantal algemene uitzonderingen die van toepassing zijn ongeacht het type werk. Databanken zijn op dit vlak een buitenbeentje, omdat sommige algemene uitzonderingen specifiek voor dit type werk geherformuleerd werden en andere niet van toepassing zijn.

F.1.1 Tijdelijke reproductie

De Auteurswet kent een nieuwe uitzondering voor tijdelijke kopies die noodzakelijk zijn voor de doorgifte in een netwerk of voor rechtmatig gebruik van een werk. Voorwaarde is dat de kopies van voorbijgaande of bijkomstige aard zijn, geen zelfstandige economische waarde hebben en een essentieel en integraal

⁹⁰ BUYDENS, MIREILLE, *Problemen en oplossingen voor het creëren van een on-line databank met beelden en/of tekst. Auteursrechten en internet*, Brussel, DWTC, 1998, p. 432-433.

⁹¹ Zie DUBUISSON, FRANÇOIS, "Le régime des exceptions au droit d'auteur après la loi du 31 août 1998 concernant la protection juridique des bases de données", *A&M*, 2001, p. 213 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 114, 265 en 284.

⁹² Op het eerste zicht zou elke terbeschikkingstelling via internet hieronder kunnen vallen. Uit overwegingen 10 en 53 van de Auteursrichtlijn blijkt nochtans dat dit niet de bedoeling was. Zo vergelijkt men de investering die nodig is om een *on demand online* dienst op te zetten met de productiekosten verbonden aan de productie van onder meer films, daarnaast wordt er een onderscheid gemaakt tussen interactief en niet-interactief on line gebruik. Zie ook wat er over *on demand online* diensten gezegd wordt in III.D.1.3 "Verhouding met de uitzonderingen op het auteursrecht" op pagina 68.

⁹³ Art. 23bis Auteurswet. Zie discussie in Parl. St. Senaat, 2004-05, nr. 3-1073/3. p. 1.

⁹⁴ JANSSENS, *De uitzonderingen op het auteursrecht* (zie voetnoot 60 op pagina 20), nr. 87-89, DUSOLLIER, SÉVERINE, "Les nouvelles dispositions belges en matière de protection technique du droit d'auteur et des droits voisins", *A&M*, 2005, p. 543, DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique* (zie voetnoot 55 op pagina 19), nr. 647 en 652.

onderdeel vormen van een technisch procédé.⁹⁵ De uitzondering is van dwingend recht, behalve voor *on demand online* werken, waarbij de auteursrechthebbende ervan mag afwijken in de licentievoorwaarden.⁹⁶

Deze uitzondering is geschreven met het internet en het gebruik van computerprogramma's in gedachten. Op te merken valt dat het niet uitmaakt of de werken in kwestie al dan niet op geoorloofde manier zijn bekendgemaakt. Degene die tijdelijke reproducties maakt is dus vrijgesteld van om het even welke inhoudelijke controle.⁹⁷ Een dergelijke verplichting zou nagenoeg onmogelijk na te leven zijn door de betrokkenen, zoals bijvoorbeeld netwerkbeheerders.

Voor zover een archief digitale werken rechtmatig gebruikt of via het netwerk doorgeeft, zal deze uitzondering ook van toepassing zijn. Deze uitzondering kan niet als enige rechtvaardiging ingeroepen worden voor het opnemen van werken in het archief of voor het mededelen ervan aan het publiek.

F.1.2 Archieven

Tot de omzetting van de Auteursrichtlijn kende het Belgisch recht slechts voor een fractie van het archiefpatrimonium een expliciete uitzondering op het auteursrecht. Het Koninklijk Belgisch Filmarchief mocht met het oog op de bewaring van het cinematografische patrimonium films kopiëren en restaureren, voor zover geen afbreuk werd gedaan aan de normale exploitatie van het werk en geen schade werd berokkend aan de wettige belangen van de auteur. Over de terbeschikkingstelling aan het publiek werd niet gesproken, behalve dat de films niet voor een commercieel of winstgevend doel mochten gebruikt worden. Interessant was de bepaling dat de auteur toegang kon krijgen tot zijn film, voor zover dit de bewaring van het werk niet in het gedrang bracht en de auteur een billijke vergoeding betaalde voor het werk verricht door het Filmarchief.

De reden waarom in 1995 uitsluitend voor het Filmarchief een uitzondering ingevoerd werd, ligt ongetwijfeld in het feit dat film het eerste medium is waarbij men ervaren heeft dat het vergaat vooraleer de beschermingsduur van het auteursrecht afloopt.⁹⁸ Ook het feit dat de afzonderlijke regeling omtrent het wettelijk depot, dat publicaties van alle aard (behalve cinematografische) omvat, zou hier ook voor iets tussen kunnen zitten.⁹⁹

De huidige Auteurswet vervangt deze uitzondering door een algemene regeling onder meer ten voordele van archieven.¹⁰⁰ De verruimde uitzondering voor reproductie laat archieven toe hun collectie uit te bouwen en te bewaren. Hieraan wordt een uitzondering voor mededeling aan het publiek toegevoegd als logisch verlengstuk.

Noch de Auteurswet, noch de Auteursrichtlijn geven een omschrijving van wat een archief nu precies is. In de voorbereidende werken van beide teksten wordt hierover evenmin gedebateerd, nochtans is duidelijk dat niet elke collectie digitale objecten een digitaal archief is in de zin van deze uitzondering. Bij gebrek aan een wettelijke definitie, kan een rechter teruggrijpen naar de definitie die in de archiefsector zelf gehanteerd wordt.¹⁰¹

Zowel publieke als private archieven vallen binnen het toepassingsgebied van deze uitzondering. De Auteurswet eist dat de archieven in kwestie geen direct of een indirect economisch of commercieel voordeel nastreven¹⁰², maar stelt niet dat het om door de overheid opgerichte of erkende instellingen moet gaan. Het

⁹⁵ Art. 21 §3 Auteurswet, VERBIEST, *De technische tijdelijke kopie* (zie voetnoot 54 op pagina 19), p. 317 e.v.

⁹⁶ Art. 23bis Auteurswet, zie F "Uitzonderingen" op de vorige pagina.

⁹⁷ JANSSENS, *De uitzonderingen op het auteursrecht, op. cit.* (zie voetnoot 60 op pagina 20), nr. 14, Parl. St. Kamer, 2003-04, nr. 51-1137/010 p. 3-4 en nr. 51-1137/013, p. 25.

⁹⁸ Uitzondering ingevoerd door art. 2 van de wet van 3 april 1995 (*B.S.* 29 april 1995). Zie Parl. St. Kamer, 1994-95, nr. 48-1606/02, p. 1 en nr. 48-1606/03 p. 4.

⁹⁹ Zie IV "Wettelijk depot" op pagina 77.

¹⁰⁰ De andere instellingen zijn voor het publiek toegankelijke bibliotheken en musea.

¹⁰¹ Bijvoorbeeld de definitie gegeven door THOMASSEN "Archief beschouwen we [...] als procesgebonden informatie, dat wil zeggen: informatie die door onderling samenhangende werkprocessen is gegenereerd en die zodanig door die werkprocessen is gestructureerd en vastgelegd dat ze vanuit de context van die werkprocessen kan worden bevestigd". THOMASSEN, THEO H. P. M., "Een korte introductie in de archivistiek", in HORSMAN, PETER J., KETELAAR ERIK F. C. J. THOMASSEN THEO H. P. M. (ed.), *Naar een nieuw paradigma in de archivistiek*, Stichting Archiefpublicaties, 1999, p. 11 e.v.

¹⁰² Art. 22 §1 8° Auteurswet.

archief moet niet per se een onafhankelijke organisatie vormen, maar mag ook een afzonderlijke entiteit binnen een grotere organisatie zijn.¹⁰³ Uiteraard moeten ook alle overige voorwaarden vervuld zijn, in het bijzonder wat het gebrek aan winstoogmerk betreft.

Aan de uitzondering voor reproductie zijn een resem voorwaarden verbonden. Enkel werken die op een geoorloofde wijze openbaar zijn gemaakt vallen eronder.¹⁰⁴ Het aantal reproducties is beperkt tot het aantal dat noodzakelijk is om de bewaring van het culturele en wetenschappelijke patrimonium te verzekeren. Ook mag er geen afbreuk worden gedaan aan de normale exploitatie van het werk en mag geen onredelijke schade worden berokkend aan de wettige belangen van de auteur.¹⁰⁵

Het archief mag vrij kiezen welke technologie en welke dragers gebruikt worden voor de reproductie.¹⁰⁶ De gemaakte kopies zijn eigendom van het archief, maar mogen niet voor een commercieel of winstgevend doel gebruikt worden. Net zoals voorheen heeft de auteur een recht op toegang tot zijn werk, voor zover dit de bewaring van het werk niet in gevaar brengt. Het archief mag een billijke vergoeding vragen voor de geleverde inspanningen voor de bewaring en/of restauratie van het werk.

Ter herinnering, de uitzondering voor reproductie is van dwingend recht, behalve voor *on demand online* werken, waarbij de auteursrechthebbende ervan mag afwijken in de licentievoorwaarden.¹⁰⁷

Een volkomen nieuwe uitzondering laat een aantal instellingen¹⁰⁸, waaronder archieven, toe bepaald materiaal ter beschikking te stellen van het publiek zonder hiervoor toestemming te moeten vragen van de rechthebbenden. Deze uitzondering is aan strenge voorwaarden onderworpen. Het moet gaan om materiaal dat op een geoorloofde wijze openbaar gemaakt is¹⁰⁹ maar “niet te koop aangeboden of aan licentievoorwaarden onderworpen” is. Op het eerste zicht lijkt dit werken uit te sluiten zolang ze in de handel verkrijgbaar zijn. Het archief zou de auteursrechthebbende dus geen concurrentie mogen aandoen door materiaal aan het publiek ter beschikking te stellen, zolang het werk op de markt verkrijgbaar is.¹¹⁰ Bij nader inzien lijkt het hier te gaan om een gebrekkige Nederlandse vertaling van de Auteursrichtlijn, eigenlijk had er moeten staan “behoudens andersluidende verkoops- of licentievoorwaarden”. Dit zou betekenen dat deze uitzondering zonder meer van tafel geveegd kan worden door auteursrechthebbenden¹¹¹, en dit niet enkel voor *on demand online* werken, maar voor alle werken. De enige vraag is dan nog of het archief gebonden is door de contractuele voorwaarden in kwestie. Ongeacht welke interpretatie men volgt, lijkt deze beperking zonder meer overdreven. Des te meer omdat de uitzondering net bedoeld is om individueel onderzoek of privé-studie mogelijk te maken, en dat uitsluitend in de lokalen van het archief. De vraag stelt zich of deze bepaling wel verenigbaar is met het recht op vrije meningsuiting. Dit recht omhelst immers een recht om informatie te ontvangen binnen bepaalde perken.¹¹²

Enkel archieven die geen direct of een indirect economisch of commercieel voordeel proberen halen uit de mededeling van het werk komen in aanmerking. Het werk mag uitsluitend via speciale terminals in de gebouwen van het archief ter beschikking gesteld worden aan individuele leden van het publiek die

¹⁰³ Dit valt te vergelijken met de school- of universiteitsbibliotheek, waarvan de rechtsleer meent dat ze de uitzondering voor bibliotheken kunnen inroepen, zie DEENE, JORIS EN VAN DER PERRE, KATRIEN, “Nieuwe auteurswet. Belang voor de digitale wereld”, *N.J.W.* 2005, p. 873, JANSSENS, MARIE-CHRISTINE, “Art. 22”, in BRISON, FABIENNE EN VANHEES, HENDRIK (ed.), *Jan Corbet Huldeboek De Belgische auteurswet, artikelsgewijze commentaar*, Brussel, Larcier, 2006, p. 135-136 en JANSSENS, *De uitzonderingen op het auteursrecht, op. cit.* (zie voetnoot 60 op pagina 20), p. 504.

¹⁰⁴ Art. 22 §1 1° zin Auteurswet.

¹⁰⁵ Art. 22 §1 8° Auteurswet.

¹⁰⁶ Parl. St. Kamer, 2003-04, nr. 51-1137, p. 31.

¹⁰⁷ Art. 23bis Auteurswet, zie F “Uitzonderingen” op pagina 24.

¹⁰⁸ De andere instellingen zijn voor het publiek toegankelijke bibliotheken, musea, wetenschappelijke- en onderwijsinstellingen.

¹⁰⁹ Art. 22 §1 1° zin Auteurswet.

¹¹⁰ Deze voorwaarde is zeer opmerkelijk, aangezien een dergelijke beperking niet geldt voor openbare uitlening van materiële exemplaren van auteursrechtelijk beschermde werken (zie verder F.1.3 “Openbare uitlening” op de pagina hierna). Daarbij komt dat het begrip “te koop aangeboden of aan licentievoorwaarden onderworpen werken” een aantal vragen oproept. Moet men enkel rekening houden met werken beschikbaar op de Europese markt? Telt de tweedehandsmarkt mee? Wat indien het werk enkel aan exorbitante prijzen aangeboden wordt?

¹¹¹ Zie VISSER, DIRK, “De beperkingen in de auteursrichtlijn”, *AMI*, 2001, p. 15. De Franse, Duitse en Engelse versie van de Auteursrichtlijn suggereren in elk geval deze laatste interpretatie.

¹¹² De verhouding tussen het auteursrecht en het recht op vrije meningsuiting vastgelegd in art. 10 EVRM is een fel omstreden onderwerp. Voor een diepgaande analyse zie STROWEL, ALAIN ET TULKENS, FRANÇOIS (ed.), *Droit d’auteur et liberté d’expression*, Bruxelles, Larcier, 2006.

dit materiaal raadplegen voor onderzoek of privé-studie, m.a.w. niet voor enig commercieel gebruik.¹¹³ Onbeperkte toegang via het internet valt niet onder deze uitzondering.

Deze bijkomende uitzondering voor mededeling is enkel van belang voor digitale werken die als zodanig beschikbaar gesteld worden, los van een materiële drager. Materiële exemplaren van auteursrechtelijk beschermde werken voor consultatie in de leeszaal ter beschikking stellen valt traditioneel niet onder het monopolie van de auteur.

De voorwaarde van ‘geoorloofde openbaarmaking’ die in beide gevallen geldt, houdt verband met het moreel divulgatierecht van de auteur.¹¹⁴ Het archief kan zich dus enkel beroepen op deze uitzondering voor werken waarvan de auteur beslist heeft ze openbaar te maken.¹¹⁵ Indien de archiefvormer een illegale kopie van een werk aanlevert, mag dit dus toch gearchiveerd en ter plaatse aan het publiek ter beschikking gesteld worden met toepassing van deze uitzondering. Gezien de hoge volumes die vele archieven verwerken, is een controle op de legaliteit van alle archiefstukken in de praktijk onhaalbaar. De overige voorwaarden garanderen overigens dat de impact hiervan op de auteursrechthebbenden binnen de perken blijft.

F.1.3 Openbare uitlening

De auteur heeft het exclusief recht op de verhuur of de uitlening van zijn werk. De auteur kan de uitlening van bepaalde soorten werken niet verbieden, wanneer de uitlening gebeurt met een educatief of cultureel doel door instellingen die daartoe door de overheid officieel zijn erkend of opgericht. De uitzondering geldt enkel voor werken van letterkunde, databanken, fotografische werken, partituren van muziekwerken, geluidswerken en audiovisuele werken.¹¹⁶ De auteur behoudt met andere woorden zijn monopolie op de uitlening van computerprogramma’s en werken van beeldende kunst. In ruil voor deze uitzondering krijgt de auteur een recht op vergoeding.¹¹⁷ De regeling i.v.m. openbare uitlening werd niet gewijzigd door de Auteursrichtlijn.¹¹⁸

Voor geluidswerken en audiovisuele werken geldt een bijzondere voorwaarde: de uitlening mag pas beginnen zes maanden na de eerste verspreiding van het werk onder het publiek.¹¹⁹

De uitzondering voor openbare uitlening is in eerste instantie voor openbare bibliotheken bedoeld, maar deze regel kan evenzeer op archieven toegepast worden.¹²⁰

Archiefdocumenten via het internet ter beschikking stellen kan niet als een vorm van virtuele uitlening aanzien worden. In dit geval worden geen exemplaren van een werk uitgeleend, maar wordt het werk zelf ter beschikking gesteld van het publiek.

F.1.4 Wetenschappelijk onderzoek

Voor de invoering van de specifieke uitzondering voor archieven, was de uitzondering die bestaat voor wetenschappelijk onderzoek de enige die enigszins op hun activiteiten aansloot. Voor deze interpretatie zijn verschillende argumenten voorhanden. Zo is het Rijksarchief expliciet erkend als een federale wetenschappelijke instelling.¹²¹ De andere openbare archieven kunnen bijgevolg ook als wetenschappelijke instelling

¹¹³ Art. 22 §1 9° Auteurswet.

¹¹⁴ Zie D.2 “Morele rechten” op pagina 21.

¹¹⁵ Zie in deze zin JANSSENS, *De uitzonderingen op het auteursrecht, op. cit.* (zie voetnoot 60 op pagina 20), nr. 18-19, DEENE, *Nieuwe auteurswet, op. cit.* (zie voetnoot 103 op de vorige pagina), p. 872, DUSOLLIER, *Droit d’auteur et protection des oeuvres dans l’univers numérique, op. cit.* (zie voetnoot 55 op pagina 19), nr. 587, contra BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), 313.

¹¹⁶ Art. 23 Auteurswet.

¹¹⁷ Zie G “Recht op vergoeding” op pagina 34.

¹¹⁸ Verhuur en uitlening van beschermde werken werd reeds eerder geregeld door de richtlijn 92/100/EG betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom (P.B. L 346 van 27 november 1992, p. 61-66). Deze richtlijn werd reeds omgezet in het Belgisch recht in de Auteurswet.

¹¹⁹ Art. 23 §2 Auteurswet.

¹²⁰ JANSSENS, *De uitzonderingen op het auteursrecht, op. cit.* (zie voetnoot 60 op pagina 20), nr. 62.

¹²¹ K.B. van 4 mei 2004 houdende erkenning van de wetenschappelijke instellingen bedoeld in artikel 385 van de programmawet van 24 december 2002 (B.S. 24 mei 2004).

beschouwd worden, aangezien hun taken parallel lopen met die van het Rijksarchief. Niet alleen verrichten de archieven zelf wetenschappelijk werk, hoofdzakelijk in de vorm van bronnenontsluiting, maar de beschikbaarheid van archiefmateriaal is ook een existentiële voorwaarde voor onderzoek uitgevoerd door wetenschappers van buitenaf.

De uitzondering voor reproductie voor wetenschappelijk onderzoek¹²² staat onder de volgende voorwaarden de reproductie toe:

- wanneer de reproductie gebeurt ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek;
- voor zover dit verantwoord is door de niet-winstgevende doelstelling en geen afbreuk doet aan de normale exploitatie van het werk;
- van artikelen of van werken van beeldende kunst, zowel integraal als partieel;
- van korte fragmenten van andere werken;¹²³
- voor zover de bron vermeld wordt, met inbegrip van de naam van de auteur, tenzij dit onmogelijk is.¹²⁴

De uitzondering voor reproductie voor wetenschappelijk onderzoek is minder ruim dan die voor archieven, meer bepaald omdat niet alle werken integraal gereproduceerd mogen worden. Ook verschillend is de vereiste van bronvermelding, wat een bijkomende last met zich meebrengt. Deze uitzondering heeft nog weinig belang voor de archiefsector.

Sinds de omzetting van de Auteursrichtlijn kent de Auteurswet ook een uitzondering voor de mededeling van werken voor het onderwijs of ten behoeve van het wetenschappelijk onderzoek.¹²⁶ De uitzondering geldt voor instellingen die door de overheid officieel zijn erkend of opgericht om onderwijs te verstrekken of wetenschappelijk onderzoek te verrichten. De volgende voorwaarden zijn van toepassing:

- de mededeling is proportioneel met de niet-winstgevende doelstelling nagestreefd door de instelling
- de mededeling vindt plaats in het kader van de normale activiteiten van de instelling
- de mededeling wordt enkel uitgevoerd door de gesloten transmissie-netwerken van de instelling
- de mededeling doet geen afbreuk aan de normale exploitatie van het werk
- de bron van het werk moet vermeld worden, tenzij dit onmogelijk is.

Deze bijkomende uitzondering is enkel van belang voor digitale werken die als zodanig beschikbaar gesteld worden, los van een materiële drager. Materiële exemplaren van auteursrechtelijk beschermde werken voor consultatie in de leeszaal ter beschikking stellen valt traditioneel niet onder het monopolie van de auteur.¹²⁷

De uitzondering voor mededeling voor wetenschappelijk onderzoek is dan weer ruimer dan die voor archieven. Terbeschikkingstelling van materiaal mag immers via een gesloten netwerk van de instelling, in tegenstelling tot ter plaatse via speciale terminals. De vraag is natuurlijk wie toegang mag krijgen tot dit gesloten netwerk. Het ligt voor de hand dat het personeel belast met archieftaken van wetenschappelijke aard toegang mag krijgen. Veel twijfelachtiger is of de onderzoekers die niet verbonden zijn met het archief op grond van deze bepaling toegang mogen krijgen. De parlementaire voorbereiding geeft aan dat het materiaal minstens moet afgeschermd zijn met een gebruikersnaam en een wachtwoord, maar geeft niet aan hoe liberaal deze mogen uitgedeeld worden.¹²⁸ Deze uitzondering zou dus wel nog belang kunnen hebben voor de archiefsector, zij het dat enkel archieven opgericht of erkend door de overheid voor wetenschappelijke doelstellingen hiervan gebruik kunnen maken.

¹²² Art. 22 §1 4^obis en 4^oter Auteurswet.

¹²³ De Auteursrichtlijn vereist niet dat het gaat om 'korte fragmenten' (art. 5, 3^elid, a Auteursrichtlijn), hierin wijkt de Belgische wet af.

¹²⁴ Deze laatste voorwaarde werd ingevoerd ter omzetting van de Auteursrichtlijn. Wat analoge werken betreft treedt deze voorwaarde pas in werking op een datum te bepalen door Koninklijk Besluit.¹²⁵

¹²⁶ Art. 22 §1 4^oquater Auteurswet.

¹²⁷ JANSSENS, *De uitzonderingen op het auteursrecht, op. cit.* (zie voetnoot 60 op pagina 20), nr. 62.

¹²⁸ Parl. St. Kamer, 2003-04, nr. 51-1137/008, p. 15 en nr. 51-1137/013, p. 34.

F.1.5 Openbaarheid van bestuur

De wet op de openbaarheid van bestuur¹²⁹ regelt de toegang tot alle bestuursdocumenten die de overheid in zijn bezit heeft. De wet gaat ervan uit dat bestuursdocumenten op een goede manier bewaard worden, maar zegt niets over de manier waarop dit moet gebeuren. In hoeverre de archivaris met het auteursrecht rekening moet houden wordt evenmin klaar en duidelijk geregeld. Nochtans omvatten sommige bestuursdocumenten een auteursrechtelijk beschermd werk. De wet stelt wel dat de toestemming van de auteur niet vereist is om ter plaatse inzage in een document te verlenen of uitleg erover te verstrekken. Traditioneel gaat men ervan uit dat de raadpleging ter plaatse van een werk buiten het monopolie van de auteur valt. Deze regel wordt hier bevestigd.¹³⁰

Een kopie afleveren van een beschermd werk kan uitsluitend met de toestemming van de auteur, behalve wanneer de overheid zelf de auteur is. Volgens de Commissie voor de Toegang tot Bestuursdocumenten kan de overheid het auteursrecht niet invoeren om de toegang tot bestuursdocumenten te beperken.¹³¹

De decreten van de Franse gemeenschap en het Waals gewest, net als de ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kennen een analoge bepaling in hun respectievelijke regelgeving betreffende de openbaarheid van bestuur.¹³² Het Vlaams openbaarheidsdecreet legt de betrokken overheid enkel op de gebruiker te waarschuwen indien een bestuursdocument auteursrechtelijk beschermd is.¹³³

F.1.6 Rechtsmisbruik

In sommige gevallen wordt het uitoefenen van een recht als een vorm van misbruik beschouwd, met name wanneer een recht uitgeoefend wordt met het doel te schaden, wanneer men uit verschillende gelijkwaardige mogelijkheden degene kiest die het meest nadelig is voor derden, of nog wanneer het belang van de rechthebbende buiten proportie staat met het grote nadeel dat aan derden veroorzaakt wordt.¹³⁴ Deze principes gelden eveneens voor het auteursrecht.

De auteur mag zijn vermogensrechten niet misbruiken.¹³⁵ Heeft de auteur een rechtmatig belang om de bewaring van zijn werk op lange termijn te verhinderen? Heeft de auteur een rechtmatig belang om de terbeschikkingstelling van het publiek te verhinderen? Kan de auteur zijn belang realiseren op een minder schadelijke manier? Hoe verhoudt het voordeel van de auteur zich tot het nadeel voor de archiefinstelling en het publiek? Het antwoord op deze vragen zal bepalen in hoeverre een auteur zijn vermogensrechten mag invoeren.

Hetzelfde geldt voor de morele rechten.¹³⁶ De auteur mag zich in principe verzetten tegen elke wijziging aan zijn werk. Maar bijna elk digitaal werk moet aangepast worden om bewaring op lange termijn mogelijk te maken. Op grond van de theorie van het rechtsmisbruik zal een auteur een gefundeerde reden moeten hebben om deze aanpassing te verhinderen.

De theorie van rechtsmisbruik is vooral van belang in gevallen waar de archiefinstelling het monopolie van de auteur strikt genomen met de voeten treedt.

¹²⁹ Wet van 11 april 1994 (B.S. 30 juni 1994).

¹³⁰ Art. 9 Wet Openbaarheid van bestuur. Nochtans lijkt deze terbeschikkingstelling op een mededeling aan het publiek, net als bij een website waar het publiek zelf kiest wanneer het een werk raadpleegt. Zie VOORHOOF, *Letterkundige werken. Wetenschappelijke werken. Fotokopie. Leenrecht* (zie voetnoot 59 op pagina 20), 198 e.v.

¹³¹ Zie "De Auteurswet, de uitzonderingen en de wet openbaarheid van bestuur". Nota van de Commissie voor de toegang tot bestuursdocumenten, 6 mei 2002. Beschikbaar op DAVID <http://www.edavid.be/davidhandboek/> onder de rubriek 'Bijlagen'.

¹³² Art. 9 decreet van de Franse gemeenschap van 22 december 1994, (B.S. 31 december 1994); Art. 9 decreet van het Waals gewest van 30 maart 1995 (B.S. 28 juni 1995); Art. 13 Ordonnantie van 30 maart 1995 (B.S., 23 juni 1995).

¹³³ Art. 20 §2 6° lid Vlaams decreet van 26 maart 2004 (B.S. 1 juli 2004).

¹³⁴ CORNELIS, LUDO, *Algemene theorie van de verbintenissen*, Intersentia, 2000, nr. 247 e.v.

¹³⁵ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 81.

¹³⁶ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 185.

F.2 Bijzondere regels

Voor bepaalde types werken gelden bijzondere regels met betrekking tot de toegestane uitzonderingen op het monopolie van de auteur. Tenzij anders vermeld, zijn de algemene uitzonderingen ook van toepassing op deze werken.

F.2.1 Werken van letterkunde

Redevoeringen

Art. 8, §1, Auteurswet luidt: “Redevoeringen uitgesproken in vergaderingen van vertegenwoordigende lichamen, in openbare terechtzittingen van rechtscolleges of in politieke bijeenkomsten mogen vrijelijk worden gereproduceerd en aan het publiek medegedeeld; alleen de auteur heeft echter het recht om ze afzonderlijk uit te geven.”

Deze uitzondering past niet zonder meer in één van de door de Auteursrichtlijn toegelaten uitzonderingen. Voor redevoeringen uitgesproken in vergaderingen van vertegenwoordigende lichamen of in openbare terechtzittingen van rechtscolleges biedt art. 5, 3e lid, e) van de richtlijn zich aan. Gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal is toegelaten indien dit nodig is voor het goede verloop van de parlementaire of gerechtelijke procedure. Bovendien is gebruik toegelaten voor zover nodig om de berichtgeving over deze procedures te verzekeren. Zoals steeds moeten de normale exploitatie en de wettige belangen van de belanghebbende in acht genomen worden.

Voor redevoeringen uitgesproken in politieke bijeenkomsten kan art. 5, 3^e lid, f) van de richtlijn uitkomst bieden. Als voorwaarden stelt de Auteursrichtlijn dat het gebruik uit een oogpunt van voorlichting gerechtvaardigd moet zijn en dat de bron moet vermeld worden, voor zover mogelijk. De omzetting van de Auteursrichtlijn naar het Belgisch recht lijkt hier tekort te schieten.

De auteur van zo'n redevoering kan niet verhinderen dat de verslagen van deze officiële vergaderingen gereproduceerd en aan het publiek medegedeeld worden onder andere door archieven. Om de berichtgeving over procedures of voorlichting over politieke bijeenkomsten ook op langere termijn mogelijk te maken, moeten de werken in kwestie ook gearchiveerd kunnen worden. Ook de ontsluiting van deze verslagen is toegelaten, zodat gebruikers een bepaalde toespraak in de verslagen kunnen terugvinden.

Officiële akten van de overheid

Art. 8, §2, Auteurswet stelt dat er geen auteursrecht bestaat op officiële akten van de overheid.¹³⁷

Enkele voorbeelden van officiële akten¹³⁸ :

- akten die in het Belgisch Staatsblad verschijnen (in principe)
- akten van de Europese overheid
- vonnissen en arresten van rechterlijke en administratieve rechtscolleges
- gedrukte stukken van wetgevende lichamen
- notulen

Overheidswebsites met officiële akten (zelfs die van het Belgisch Staatsblad) vermelden een aansprakelijkheidsbeding waaruit blijkt dat enkel de papieren versie de 'authentieke' versie is van de officiële akte.

¹³⁷ Deze uitzondering past binnen het kader van art. 5, 3^e lid, e) van de richtlijn en kon dus behouden blijven.

¹³⁸ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 55.

Betekent dit dat er wel een auteursrecht rust op de ‘niet-authentieke’ on line versie? Het aansprakelijkheidsbeding neemt niet weg dat het gaat om officiële akten in de zin van het auteursrecht, die dus vrij van rechten zijn.

Officiële akten, verzameld door uitgeverijen, kunnen als verzameling wel beschermd zijn. De archivaris doet er best aan deze teksten zoveel mogelijk bij de bron te kopiëren.

F.2.2 Geluidswerken en audiovisuele werken

De uitzondering voor openbare uitlening geldt pas vanaf zes maanden na de eerste verspreiding van het werk onder het publiek.¹³⁹

Tot 2005 verleende de Auteurswet aan het Koninklijk Belgisch Filmarchief uitdrukkelijk het recht om het ‘cinematografisch patrimonium’ te bewaren. Sinds de wetwijziging van 2005 is deze regeling opgeslorpt door de algemene uitzondering voor archieven.¹⁴⁰

F.2.3 Computerprogramma's

Het monopolie van de auteur is zo uitgestrekt dat het normaal gebruik van zijn programma verboden is, tenzij de auteur uitdrukkelijk toestemt. Dit is uiteraard niet de bedoeling van het auteursrecht. Om deze reden werden enkele specifieke uitzonderingen ingevoerd ten voordele van de rechtmatige gebruiker, dit is elke persoon die op legale manier over een kopie van het programma beschikt.

Eerst en vooral mag de rechtmatige gebruiker het programma gebruiken voor het doel waarvoor het gemaakt werd. Voor zover strikt nodig om met zijn exemplaar van het programma te werken, mag de gebruiker kopieën maken, aanpassingen maken en eventueel fouten verbeteren zonder toestemming van de auteur. De kopieën slaan in de praktijk bijvoorbeeld op de kopie(ën) die de computer maakt in het werkgeheugen wanneer het programma draait. De gebruiksovereenkomst mag strengere voorwaarden opleggen, maar kan uiteraard niet verbieden dat het programma in het werkgeheugen geladen en uitgevoerd wordt. Ook het verbeteren van fouten mag niet verboden worden in het contract, aangezien dergelijke fouten het normaal gebruik kunnen beletten.¹⁴¹

Vervolgens mag de rechtmatige gebruiker één enkele reservekopie maken van het programma. Hij mag deze kopie niet doorgeven aan een andere gebruiker, dan is het immers geen reservekopie meer. Een reservekopie maken mag enkel als dit noodzakelijk is om het programma te gebruiken. Wanneer de fabrikant zelf een reservekopie levert, is het in de regel niet meer nodig om zelf nog een reservekopie te maken.¹⁴²

Aangezien de ideeën en de principes die aan de grondslag liggen van het programma niet beschermd worden door het auteursrecht, heeft de rechtmatige gebruiker het recht om de werking van het programma te observeren en uit te testen. De analyse slaat op “het laden of in beeld brengen, de uitvoering, de transmissie of opslag van het computerprogramma”.¹⁴³

Een programma observeren laat niet altijd toe om alle ideeën en principes te achterhalen. De wet laat toe de binaire programmacode terug te vertalen in de broncode voor zover dat nodig is om ‘compatibele’ of ‘interoperabele’ programma's te ontwikkelen. Decompilatie moet onmisbaar zijn, het is een laatste redmiddel. Wanneer de gegevens nodig om een compatibel programma te maken snel en gemakkelijk beschikbaar zijn, is decompilatie niet toegelaten. Alleen de rechtmatige gebruiker van een programma mag het decompileren. Men mag ook niet meer decompileren dan nodig is voor het vooropgestelde doel. De broncode die het resultaat is van de decompilatie mag enkel gebruikt worden om de interoperabiliteit van een zelfstandig ontwikkeld programma te realiseren. Daarom mag de broncode alleen voor dit doel aan derden doorgegeven worden. Ten slotte benadrukt de wet nogmaals dat de verkregen broncode niet

¹³⁹ Zie F.1.3 “Openbare uitlening” op pagina 27.

¹⁴⁰ Zie F.1.2 “Archieven” op pagina 25.

¹⁴¹ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 264.

¹⁴² DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 266.

¹⁴³ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 267.

gebruikt mag worden in strijd met het auteursrecht, meer bepaald door de code over te nemen in een eigen product.¹⁴⁴

De gebruiksovereenkomst mag het recht op een reservekopie en het recht om het programma te analyseren en te decompileren niet verder beperken.¹⁴⁵

Over de relatie met de gemeenrechtelijke uitzonderingen bestaat discussie. Over het algemeen neemt men aan dat de uitzonderingen uit de algemene Auteurswet ook gelden voor computerprogramma's.¹⁴⁶ Zeker is dat afwijkende regels betreffende de computerprogramma's voorrang hebben op de regels van de algemene wet. Is de uitzondering omtrent decompilatie een afwijking op de algemenere uitzondering voor elk wetenschappelijk onderzoek? Dit lijkt niet de bedoeling te zijn, de uitzondering voor decompilatie moet concurrenten toelaten een interoperabel product op de markt te brengen, dit is essentieel een commercieel doel. De uitzondering voor wetenschappelijk onderzoek geldt daarentegen enkel voor niet-commerciële doelstellingen en is gebaseerd op het algemeen belang. Dezelfde redenering gaat op voor de uitzondering voor archieven.

F.2.4 Databanken

Databanken zijn een buitenbeentje in het auteursrecht, ook wat betreft de uitzonderingen. Een aantal algemene uitzonderingen werden specifiek voor dit type werk geherformuleerd en andere zijn niet van toepassing.

Tijdelijke reproducties

Het monopolie van de auteur is zo uitgestrekt dat het normaal gebruik van een databank verboden is tenzij de auteur uitdrukkelijk toestemt. Dit is niet de bedoeling van het auteursrecht, vandaar dat enkele specifieke uitzonderingen ingevoerd werden ten voordele van de rechtmatige gebruiker ofwel elke persoon die op legale manier over een kopie van de databank beschikt.

De rechtmatige gebruiker mag het nodige doen om toegang te krijgen tot en om normaal gebruik te maken van de inhoud van de databank, zelfs wanneer bepaalde handelingen tot het monopolie van de auteur behoren.¹⁴⁷

Archieven

De ruime uitzondering voor reproductie en mededeling door archieven, ingevoerd bij de omzetting van de Auteursrichtlijn, is niet doorgetrokken tot databanken. De reden hiervoor is dat de Databankenrichtlijn net als de Auteursrichtlijn een exhaustieve lijst met uitzonderingen opsomt. Een aparte uitzondering voor archieven komt in de Databankenrichtlijn niet voor.¹⁴⁸

Dit verschil in behandeling tussen databanken en andere werken is onlogisch. Digitale databanken zijn even gevoelig voor technologische veroudering als andere digitale werken. Archieven kunnen met de auteur onderhandelen over een archiefficentie of proberen een andere uitzondering op het auteursrecht inroepen, meer bepaald de uitzondering voor wetenschappelijk onderzoek. Komt het tot een rechtszaak, kan het archief de rechters vragen of dit onderscheid wel verantwoord is in het licht van het gelijkheidsbeginsel.

¹⁴⁴ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 268.

¹⁴⁵ Art. 8 Softwarewet.

¹⁴⁶ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 179, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 262, STROWEL, *Droit d'auteur et numérique* (zie voetnoot 22 op pagina 15), nr. 280 e.v.

¹⁴⁷ Art. 20quater Auteurswet. DUBUISSON, *Le régime des exceptions concernant les bases de données*, op. cit. (zie voetnoot 91 op pagina 24), p. 209 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 285, STROWEL, *Droit d'auteur et numérique*, op. cit. (zie voetnoot 22 op pagina 15), nr. 346 e.v.

¹⁴⁸ Volgens M.-C. JANSSENS kon de archiefuitzondering evenwel toch binnengeloodsd worden onder de vlag van art. 6 Databankrichtlijn, waarin "volgens de nationale wetgeving traditioneel toegestane uitzonderingen" toegelaten worden. De vraag is dan in hoeverre het begrip 'traditioneel' noodzakelijk slaat op reeds bestaande uitzonderingen. JANSSENS, *De uitzonderingen op het auteursrecht*, op. cit. (zie voetnoot 60 op pagina 20), nr. 84.

Wetenschappelijk onderzoek

Art. 22bis herformuleert de algemene uitzonderingen van de Auteurswet voor het specifieke geval van de databanken. Zowel databanken in analoge als in digitale vorm mogen gereproduceerd worden ter illustratie bij het onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek, voor zover dit verantwoord is door de nagestreefde niet-commerciële doelstelling en geen afbreuk doet aan de normale exploitatie van het werk.¹⁴⁹

Voor de mededeling van een databank ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek bestaat eveneens een uitzondering, onderworpen aan strenge voorwaarden:

- het geldt enkel voor instellingen die officieel door de overheid opgericht of erkend werden om onderwijs te bieden of aan wetenschappelijk onderzoek te doen,
- de mededeling moet verantwoord zijn door de nagestreefde niet-winstgevende doelstelling,
- de mededeling moet in het kader van de normale activiteiten van de instelling gebeuren,
- de mededeling mag enkel gebeuren door de gesloten transmissie-netwerken van de instelling,
- de normale exploitatie van de databank mag niet geschaad worden.

Over het algemeen zullen openbare archieven aan deze voorwaarden voldoen. Vele databanken worden eveneens beschermd door het *sui generis* databankenrecht.¹⁵⁰ Ook met dit recht moet het archief rekening houden.

Telkens wanneer de databank gereproduceerd of medegedeeld wordt moet de naam van de auteur en de naam van de databank vermeld worden.

Openbare uitlening van databanken

De algemene regels met betrekking tot openbare uitlening zijn evenzeer van toepassing op databanken.¹⁵¹

F.3 Voorbeeld: websites

Websites zijn een voorbeeld bij uitstek van multimedia producten. Websites kunnen een heel gamma aan beschermde werken omvatten, gaande van tekst, geluid, beelden tot programma's en zelfs databanken. De site als geheel kan eveneens een beschermd werk zijn. Het is dus niet eenvoudig om dit type werk eenduidig te definiëren. Dit betekent ook dat verschillende uitzonderingsregimes naast elkaar van toepassing kunnen zijn.

Wat de tekst, prentjes, muziek en eventueel filmpjes betreft, kan een archief de algemene archiefuitzondering invoeren.

Elke website zou ook als een programma beschouwd kunnen worden. Een website wordt immers gemaakt aan de hand van een code die tegelijk het karakter van tekst en van instructie heeft.¹⁵² HTML-code geeft de browser instructies over hoe de pagina weergegeven moet worden. Dit ligt nog meer voor de hand bij dynamische websites, waarbij de site telkens aangepast wordt op maat van de bezoeker door de achterliggende code.¹⁵³

¹⁴⁹ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 285.

¹⁵⁰ Zie II.H "Producent van een databank" op pagina 58.

¹⁵¹ Zie F.1.5 "Openbare uitlening" op pagina 29.

¹⁵² Zie de definitie van "programma" in B.4.4 "Computerprogramma's" op pagina 15.

¹⁵³ In dit geval gaat het niet meer om enkel HTML, maar wordt er gebruik gemaakt van programmeertalen zoals bijvoorbeeld PHP, JSP of ASP.

Voor zover een website als ‘programma’ aan te merken is, heeft men het recht alle reproducties en aanpassingen te doen noodzakelijk voor het gebruik van het programma, in casu de website. De archivaris zou dus alle wijzigingen mogen aanbrengen aan de website noodzakelijk om archivering mogelijk te maken, bv. absolute links vervangen door relatieve links.

Een aantal websites hebben ook alle kenmerken van een databank, bv. een telefoongids of een filmcatalogus. Zoals eerder gezegd werd de archiefuitzondering jammer genoeg niet doorgetrokken tot databanken.¹⁵⁴ Voor zover de voorwaarden vervuld zijn, kan het archief wel de databankenuitzondering voor wetenschappelijk onderzoek inroepen.¹⁵⁵

G Recht op vergoeding

De uitzonderingen voor privé-gebruik, openbare uitlening, ter illustratie van het onderwijs en ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek worden ook ‘wettelijke licenties’ genoemd. De auteur kan zijn exclusieve rechten in die gevallen immers niet inroepen. In ruil voor deze wettelijke licenties krijgt de auteur wel recht op een vergoeding.¹⁵⁶

De vergoedingsregeling voor privé-gebruik¹⁵⁷ wordt hier niet verder besproken, gezien het beperkte belang van deze wettelijke licentie voor archiefinstellingen. Deze vergoedingsregeling is ongetwijfeld het best bekend bij het publiek, aangezien het gaat om een heffing op blanco cd-rom’s en op cd-schrijvers. Deze heffing is verschuldigd ongeacht of er ook daadwerkelijk privé-kopieën van auteursrechtelijke werken mee gemaakt worden of niet. Het gaat dus eigenlijk om een soort belasting. De archiefinstelling moet dus deze heffing betalen ook al beroept men zich op de wettelijke licentie voor archivering of wetenschappelijk onderzoek.

Naar aanleiding van de omzetting van de Auteursrichtlijn, heeft de wetgever de grondslagen gelegd voor een hervorming van de vergoedingsregeling. In de Auteurswet werden een aantal bepalingen aangepast, maar de inwerkingtreding hiervan is deels opgeschort tot de nodige uitvoeringsbesluiten worden uitgevaardigd.¹⁵⁸ Om die reden wordt dit hoofdstuk opgesplitst in een bespreking van de regeling vóór en na de wetwijziging van 2005.

G.1 Vergoedingsregeling vóór de wetwijziging van 2005

Alle verwijzingen naar de Auteurswet in dit deel verwijzen naar de versie van de wet die gold op 1 januari 2005.

De vergoedingsregeling maakt een onderscheid tussen werken op een ‘grafische of soortgelijke drager’, met andere woorden analoge werken, en werken vastgelegd op een andere drager, met name digitale werken. De reprografieregeling geldt voor werken vastgelegd op een grafische of soortgelijke drager. De regeling digitale kopie geldt voor werken in digitale vorm. Daarnaast bestaat nog een aparte regeling voor openbare uitlening.

G.1.1 Reprografie

De auteurs en de uitgevers van werken die op een grafische of soortgelijke drager zijn vastgelegd, hebben recht op een vergoeding voor de reproductie van die werken.¹⁵⁹ De gebruikte reproductietechniek is van

¹⁵⁴ Zie F.2.4 “Archieven” op pagina 32.

¹⁵⁵ Zie F.2.4 “Wetenschappelijk onderzoek” op de vorige pagina.

¹⁵⁶ DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 459, VAN DER PERRE, KATRIEN, “Reprografie, digitale onderwijsuitzondering, privé-kopie en leenrecht na de Wet van 22 mei 2005: standpunt van de auteur”, *A&M*, 2005, p. 520.

¹⁵⁷ K.B. van 28 maart 1996 betreffende het recht op vergoeding voor het kopiëren voor eigen gebruik voor de auteurs, de uitvoerende kunstenaars en de producenten van fonogrammen en van audiovisuele werken. (*B.S.* 6 april 1996) en het *Repro-KB*.

¹⁵⁸ Zie de verantwoording bij amendement nr. 75, Parl. St. Kamer, 2003-04, nr. 51-1137/008, p. 3 en nr. 51-1137/013, p. 94.

¹⁵⁹ Art. 59 Auteurswet.

geen belang, zowel analoge als digitale kopieën vallen onder de reprografieregeling. De vergoeding bestaat uit twee componenten: een forfaitaire vergoeding ten laste van de fabrikant of invoerder van kopieerapparaten, en een evenredige vergoeding berekend op basis van het aantal kopieën die van beschermde werken vervaardigd worden. De inning en de verdeling van deze vergoeding werd aan Reprobel¹⁶⁰ toevertrouwd. Een meer gedetailleerde regeling werd uitgewerkt in het Repro-KB van 30 oktober 1997.

De forfaitaire vergoeding is steeds verschuldigd, zelfs indien het apparaat gebruikt wordt voor kopies waarvoor de toestemming werd verkregen van de auteur of voor illegale kopies. De wet zegt immers dat de vergoeding verschuldigd is *ook wanneer* de uitzondering voor wetenschappelijk onderzoek kan ingeroepen worden.¹⁶¹

In het kader van digitale archivering is deze regeling enkel relevant wanneer apparaten aangekocht worden om werken vastgelegd op een grafische of soortgelijke drager te digitaliseren.

De reprografieregeling wordt hier niet verder in detail besproken. Bijkomende informatie is beschikbaar bij Reprobel.¹⁶²

G.1.2 Digitale kopie

In tegenstelling tot de reprografieregeling, zijn de wijzigingen aan de regeling digitale kopie wel onmiddellijk in werking getreden. De oude regeling wordt hieronder geschetst voor de volledigheid.

De auteurs en de uitgevers van werken hadden recht op een vergoeding voor de reproductie van werken vastgelegd in digitale vorm. De auteurs van databanken hadden bovendien recht op een vergoeding voor de mededeling van hun werk wanneer dit gebeurde ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek.¹⁶³ De gebruikte reproductietechniek was van geen belang, zowel analoge als digitale kopieën vielen onder de vergoedingsregeling.

Er bestond geen forfaitaire vergoeding voor reproductieapparaten, maar enkel een evenredige vergoeding. De evenredige vergoeding moest berekend worden in verhouding tot de exploitatiehandelingen - reproductie en mededeling - die de gebruiker van het werk stelde.¹⁶⁴ De criteria om de vergoeding vast te stellen, de nadere regels voor de inning en het juiste bedrag van de vergoeding hadden volgens de wet in overleg tussen de houders van het vergoedingsrecht en de schuldenaars van de vergoeding vastgelegd moeten worden in een soort collectieve overeenkomst.¹⁶⁵ Gebeurde dit niet, dan kon één van hen de Koning vragen een commissie in te stellen om een gedetailleerde regeling uit te werken. Er is evenwel nooit een collectieve overeenkomst gesloten, noch een commissie opgericht. De auteur had met andere woorden wel een recht op vergoeding, maar het tarief was 0 euro.¹⁶⁶

G.1.3 Uitleenvergoeding

De Auteurswet kent de auteur een recht op vergoeding toe wanneer zijn werk uitgeleend wordt met toepassing van de uitzondering voor openbare uitlening. De uitleenvergoeding werd slechts in zeer beperkte mate aangepast door de wet van 22 mei 2005 tot omzetting van de Auteursrichtlijn. Ook deze wijzigingen

¹⁶⁰ Art. 1 K.B. van 15 oktober 1997 (B.S. 7 november 1997).

¹⁶¹ Dus niet uitsluitend wanneer men zich op een van de genoemde uitzonderingen kan beroepen. Zie VAN DER PERRE, *Reprografie, digitale onderwijsuitzondering, privé-kopie en leenrecht*, op. cit. (zie voetnoot 156 op de vorige pagina), p. 527, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 478.

¹⁶² Zie Reprobel <http://www.reprobel.be> in de rubriek "Wetten en Regels" (30 maart 2007), zie ook DUBUISSON, *Le régime des exceptions concernant les bases de données* (zie voetnoot 91 op pagina 24), p. 206 e.v., VAN DER PERRE, *Reprografie, digitale onderwijsuitzondering, privé-kopie en leenrecht*, op. cit. (zie voetnoot 156 op de pagina hiervoor), p. 526 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 478 e.v.

¹⁶³ Art. 61bis Auteurswet (versie 1 januari 2005).

¹⁶⁴ Art. 61ter Auteurswet.

¹⁶⁵ Art. 61quater Auteurswet (versie 1 januari 2005).

¹⁶⁶ Zie DUBUISSON, *Le régime des exceptions concernant les bases de données*, op. cit. (zie voetnoot 91 op pagina 24), p. 207 e.v., VAN DER PERRE, *Reprografie, digitale onderwijsuitzondering, privé-kopie en leenrecht*, op. cit. (zie voetnoot 156 op de vorige pagina), p. 528 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 500 e.v.

traden onmiddellijk in werking. De uitleenvergoeding wordt in meer detail behandeld hierna in het deel over de vergoedingsregeling na de wetswijziging van 2005.¹⁶⁷

G.2 Vergoedingsregeling na de wetswijziging van 2005

Ook na de wetswijziging van 2005 maakt de vergoedingsregeling nog het onderscheid tussen analoge en digitaal. Alleen is nu niet langer de vorm van het beschermde werk van belang, maar de vorm waarin de reproductie of mededeling gebeurt.

De reprografieregeling geldt nu voor kopies in analoge vorm. De regeling digitale kopie geldt voor reproducties en mededelingen in digitale vorm.

G.2.1 Reprografie

Zoals eerder opgemerkt treedt de vernieuwde reprografieregeling pas in werking wanneer de Koning een nieuw uitvoeringsbesluit uitvaardigt.

De auteurs en de uitgevers van werken hebben recht op een vergoeding voor de reproductie van werken ongeacht de drager waarop ze vastgelegd zijn.¹⁶⁸ In tegenstelling tot voorheen is de gebruikte reproductietechniek wel van belang: uitsluitend analoge kopieën vallen nog onder de reprografieregeling.

De vergoeding blijft bestaan uit twee componenten: een forfaitaire vergoeding ten laste van de fabrikant of invoerder van kopieerapparaten, en een evenredige vergoeding berekend op basis van het aantal kopieën die van beschermde werken vervaardigd worden.

De forfaitaire vergoeding is steeds verschuldigd, zelfs indien het apparaat gebruikt wordt voor kopies waarvoor de toestemming werd verkregen van de auteur of voor illegale kopies.¹⁶⁹

In het kader van digitale archivering is de reprografieregeling niet bijzonder relevant meer, behoudens wanneer het archief bezoekers toestaat om analoge kopies van digitale werken te maken. Deze situatie verschilt niet met deze van bibliotheken en musea. Daarom wordt op de reprografieregeling hier niet verder ingegaan.¹⁷⁰

G.2.2 Digitale kopie

De auteurs en de uitgevers van werken hebben recht op een vergoeding voor de reproductie en de mededeling van die werken in digitale vorm.¹⁷¹ Enkel digitale kopieën vallen onder deze vergoedingsregeling. Een vergoeding is enkel verschuldigd voor de reproductie en/of de mededeling van werken of prestaties ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek¹⁷², niet voor de archiefuitzondering. Deze nieuwe regels zijn onmiddellijk in werking getreden.

Er bestaat geen forfaitaire vergoeding voor reproductieapparaten, maar enkel een evenredige vergoeding. De evenredige vergoeding moet berekend worden in verhouding tot de exploitatiehandelingen - reproductie en mededeling - die de gebruiker van het werk stelt.¹⁷³ Het idee van de collectieve overeenkomst tussen de houders van het vergoedingsrecht en de schuldenaars ervan is opgegeven. De Koning stelt de modaliteiten van inning, verdeling en toezicht van de vergoeding vast, evenals het tarief en het tijdstip waarop deze verschuldigd is. De Koning kan een collectieve beheersvennootschap belasten met de inning en de verdeling van de vergoeding.¹⁷⁴ Zolang dit K.B. uitblijft heeft de auteur wel een recht op vergoeding, maar is het

¹⁶⁷ Zie G.2.3 "Uitleenvergoeding" op de volgende pagina.

¹⁶⁸ Art. 59 Auteurswet (datum inwerkingtreding te bepalen bij K.B.).

¹⁶⁹ Zie G.1.1 "Reprografie vóór de wetswijziging van 2005" op pagina 34.

¹⁷⁰ Bijkomende informatie is beschikbaar bij Repobel, <http://www.repobel.be>, zie ook VAN DER PERRE, *Reprografie, digitale onderwijsuitzondering, privé-kopie en leenrecht*, op. cit. (zie voetnoot 156 op pagina 34), p. 526 e.v.

¹⁷¹ Art. 61bis Auteurswet.

¹⁷² Art. 22 §1 4^oter (digitale kopies van werken) en 4^oquater (digitale mededeling van werken), 22bis §1 3° (digitale kopies van databanken) en 4° digitale mededeling van databanken Auteurswet.

¹⁷³ Art. 61ter Auteurswet.

¹⁷⁴ Art. 61quater Auteurswet.

tarief 0 euro.¹⁷⁵

G.2.3 Uitleenvergoeding

De Auteurswet kent de auteur en de uitgever een recht op vergoeding toe wanneer een werk uitgeleend wordt met toepassing van de uitzondering voor openbare uitlening. De Koning heeft de modaliteiten en het bedrag van de vergoeding vastgelegd in het UitleenKB. De vergoeding wordt verdeeld tussen de auteurs en de uitgevers naar rata van 70 % voor de auteurs en 30 % voor de uitgevers.¹⁷⁶ Omdat de wet een verdeelsleutel vastlegt, gaat men ervan uit dat deze vergoeding onoverdraagbaar is.¹⁷⁷

Sommige instellingen werden vrijgesteld van de vergoedingsplicht, meer bepaald wetenschappelijke onderzoeksinstellingen, die door de overheden daartoe officieel zijn erkend of opgericht.¹⁷⁸ Zoals eerder vermeld, vallen het Algemeen Rijksarchief en het Rijksarchief in de Provincies binnen deze categorie.¹⁷⁹

De vergoedingen worden geïnd en verdeeld door de collectieve beheersvennootschap Reprobel.¹⁸⁰

H Licenties

H.1 Algemene regel

Het auteursrecht verleent de auteur een omvattend monopolie op de exploitatie van zijn werk. In de praktijk zal een auteur de eigenlijke exploitatie van zijn werk vaak aan anderen willen overlaten. Art. 3 van de Auteurswet stelt uitdrukkelijk dat de vermogensrechten van de auteur geheel of gedeeltelijk overgedragen kunnen worden. De overdracht gebeurt volgens de algemene regels van het Burgerlijk Wetboek, d.w.z. aan de hand van een contract. In bepaalde gevallen legt de Auteurswet toch bijzondere vormvereisten op aan het contract.¹⁸¹

De auteur kan enkel zijn vermogensrechten overdragen in het contract, niet de uitoefening van zijn morele rechten. De overeenkomst kan wel clausules bevatten waarin de auteur een beperkte afstand doet van zijn moreel recht. De auteur belooft dan zijn moreel recht niet uit te oefenen.¹⁸²

Voor een archiefinstelling kan een licentie om verschillende redenen interessant zijn:

- Een licentieovereenkomst kan zekerheid verschaffen over de grijze zones van het auteursrecht.
- Een licentieovereenkomst kan de archiefinstelling meer armslag geven dan de uitzonderingen van het auteursrecht, vooral wat de terbeschikkingstelling van het werk aan het publiek betreft.¹⁸³

¹⁷⁵ Voor een uitgebreide bespreking zie VAN DER PERRE, *Reprografie, digitale onderwijsuitzondering, privé-kopie en leenrecht*, op. cit. (zie voetnoot 156 op pagina 34), p. 528 e.v.

¹⁷⁶ Art. 62 en 64 Auteurswet.

¹⁷⁷ VAN DER PERRE, *Reprografie, digitale onderwijsuitzondering, privé-kopie en leenrecht*, op. cit. (zie voetnoot 156 op pagina 34), p. 522.

¹⁷⁸ Art. 5 UitleenKB.

¹⁷⁹ K.B. van 4 mei 2004 houdende erkenning van de wetenschappelijke instellingen bedoeld in artikel 385 van de programmawet van 24 december 2002 (B.S. 24 mei 2004).

¹⁸⁰ <http://www.reprobel.be> Op grond van art. 63 2° lid Auteurswet kan de Koning een vennootschap die representatief is voor alle vennootschappen voor het beheer van de rechten belasten met de inning en verdeling van de vergoedingen voor openbare uitlening. Deze aanstelling gebeurt telkens voor beperkte duur, zie K.B. van 7 april 2005 (B.S. 13 april 2005) voor de periode 13 april tot 1 november 2005 en K.B. van 26 oktober 2005 (B.S. 3 november 2005) voor de periode 1 november 2005 tot 31 december 2006. Vanaf 2007 geldt de aanstelling voor onbeperkte duur, zie K.B. van 15 december 2006 (B.S. 22 december 2006).

¹⁸¹ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 124, BRISON, *De nieuwe auteurswet* (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 525, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 390 e.v.

¹⁸² BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 524 en 528, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 183.

¹⁸³ Zie F "Uitzonderingen" op pagina 24.

- In de licentieovereenkomst kan het archief een compensatie bedingen voor de inspanningen die het levert om een werk op lange termijn te kunnen bewaren.

Elektronische documenten zijn vaak al voorzien van een standaardlicentie bij de eerste publicatie ervan. De auteur of de uitgever kiest dan eenzijdig de licentievoorwaarden. De archivaris kan dan in de licentie nagaan of de auteur toestemming verleent om het werk te archiveren. Indien dit niet het geval is, kan de archivaris proberen alsnog een aparte licentie te verkrijgen. In dit verband zijn de verschillende ‘Open Source’ licenties erg interessant als model, deze kennen de gebruiker ruime rechten toe.¹⁸⁴

De archiefinstelling kan overwegen de Koninklijke Bibliotheek te betrekken in de onderhandelingen over een licentie. Van elke publicatie moet immers één exemplaar in depot gegeven worden.¹⁸⁵ Deze verplichting kan de rechthebbende bijkomend motiveren om een licentie te verlenen, vooral indien de plicht tot deponering dan als vervuld beschouwd wordt.

H.2 Bijzondere regels

H.2.1 Contracten gesloten met de oorspronkelijke auteur

De eigenlijke maker van een werk wordt door het auteursrecht als zwakkere contractspartij beschouwd. Daarom legt de wet verschillende vormvereisten op voor contracten die met de oorspronkelijke auteur gesloten worden. De erfgenamen genieten dezelfde bescherming.¹⁸⁶

De volgende regels gelden voor alle contracten gesloten met de oorspronkelijke auteur:

- De overeenkomst moet ten aanzien van de oorspronkelijke auteur met een geschrift bewezen worden.¹⁸⁷
- Bestaat er twijfel over de draagwijdte van de overeenkomst, dan moet de rechter de overeenkomst restrictief interpreteren in het voordeel van de auteur.¹⁸⁸
- De overdracht van een exemplaar van een werk of zelfs het enig exemplaar van een werk, leidt niet tot de overdracht van het auteursrecht op dat werk.¹⁸⁹ De overdracht van auteursrechten moet blijken uit een licentieovereenkomst. Hieraan voegt de wet toe dat de auteur een recht op toegang tot zijn werk behoudt, zodat hij zijn vermogensrechten kan uitoefenen.¹⁹⁰
- Het contract moet elke exploitatiewijze vermelden waarvoor de auteur zijn toestemming verleent.¹⁹¹
- Voor elke exploitatiewijze moet uit het contract blijken welke vergoeding de auteur hiervoor krijgt. Dit bedrag mag 0 euro bedragen of een forfaitair bedrag zijn voor alle exploitatiewijzen samen.¹⁹²

¹⁸⁴ Zie H.3 “Standaardlicenties: ‘Open Source’ ” op pagina 41.

¹⁸⁵ Zie IV “Wettelijk depot” op pagina 77.

¹⁸⁶ BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 525.

¹⁸⁷ Art. 3 §1 2^elid Auteurswet, zie ook BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 125 en BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 525, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 393 e.v.

¹⁸⁸ Art. 3 §1 3^elid Auteurswet, zie ook BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 126 en BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 526 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 397 e.v.

¹⁸⁹ Art. 3 §1 3^elid Auteurswet.

¹⁹⁰ Art. 3 §1 3^elid Auteurswet. Deze bepaling is op maat gemaakt van plastische werken waarvan slechts één exemplaar bestaat. De bewoordingen ‘toegang tot zijn werk’ zijn nochtans ruim genoeg om alle werken te omvatten. De juiste interpretatie is omstrede, zie BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12) DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 399.

¹⁹¹ Art. 3 §1 3^elid Auteurswet, zie ook BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 127, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 525, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 400 e.v.

¹⁹² Art. 3 §1 4^elid Auteurswet, zie ook BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 128 en BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 525.

- De duur van de overdracht moet voor elke exploitatiewijze in het contract vastgelegd worden. De duur hoeft geen vaste termijn te zijn, zolang de duur bepaalbaar is. Zo is de overdracht “tot het einde van de auteursrechtelijke beschermingstermijn” geldig. De overdracht mag voor onbepaalde duur aangegaan worden, op voorwaarde dat opzeg mogelijk is.¹⁹³
- De geografische reikwijdte van de overdracht moet voor elke exploitatiewijze in het contract vermeld worden.¹⁹⁴
- De verkrijger van het recht moet het werk exploiteren overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken.¹⁹⁵ Hoewel de wet geen onderscheid maakt tussen eindgebruikers en tussenpersonen (bv. uitgeverijen, platenlabels, ...) ligt het voor de hand dat de verplichting enkel geldt voor tussenpersonen. De auteur is immers van deze laatste afhankelijk voor de daadwerkelijke exploitatie van zijn werk.¹⁹⁶
- De overdracht van rechten voor nog onbekende exploitatievormen is nietig. De overeenkomst kan dus niet van toepassing zijn op een exploitatie van het werk aan de hand van toekomstige en nog ongekende technologieën. De auteur zal voor deze exploitatie opnieuw zijn toestemming moeten verlenen.¹⁹⁷
- De overdracht van rechten op toekomstige werken kan enkel voor beperkte tijd afgesproken worden en geldt enkel voor zover het genre bepaald is.¹⁹⁸

Het begrip ‘exploitatiewijze’ speelt een centrale rol in de bescherming van de oorspronkelijke auteur. Dit begrip wordt nergens gedefinieerd. Volgens de voorbereidende werken moet dit begrip op een werkbare manier geïnterpreteerd worden. De overeenkomst moet dus geen gedetailleerd plan bevatten van de manier waarop het werk geëxploiteerd zal worden, maar moet de grote lijnen vastleggen. De bedoeling is dat de partijen de omvang van de overdracht voldoende nauwkeurig beschrijven.¹⁹⁹

De auteurs TRIAILLE en STROWEL stellen de volgende lijst voor als absoluut minimum.²⁰⁰ Afhankelijk van de sector waarin de partijen actief zijn, zullen deze exploitatiewijzen anders ingevuld worden.

- Reproductierecht
 - Manuele reproductie
 - Mechanische reproductie
 - Digitale reproductie
- Mededelingsrecht
 - Directe communicatie

¹⁹³ Art. 3 §1 4^elid Auteurswet, zie ook BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 129, BRISON, *De nieuwe auteurswet, op. cit.* (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 526, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 404.

¹⁹⁴ Art. 3 §1 4^elid Auteurswet, zie ook BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 128 en BRISON, *De nieuwe auteurswet, op. cit.* (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 526.

¹⁹⁵ Art. 3 §1 5^elid Auteurswet, zie ook BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 134, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 413 e.v.

¹⁹⁶ BRISON, *De nieuwe auteurswet, op. cit.* (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 527.

¹⁹⁷ Art. 3 §1 6^elid Auteurswet, zie ook BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 132, BRISON, *De nieuwe auteurswet, op. cit.* (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 527, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 405.

¹⁹⁸ Art. 3 §2 Auteurswet, zie ook BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 133, BRISON, *De nieuwe auteurswet, op. cit.* (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 527 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 408 e.v.

¹⁹⁹ Parl. St. Kamer, 1991-92, nr. 48-473/033, p. 128-129. Zie ook BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 127, BRISON, *De nieuwe auteurswet, op. cit.* (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 525 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 400 e.v.

²⁰⁰ Zie STROWEL, ALAIN, TRIAILLE JEAN-PAUL, *Le droit d'auteur, du logiciel au multimédia: droit belge, droit européen, droit comparé*, Kluwer, 1997, p. 67.

- Communicatie op afstand
- Vertalingsrecht
- Adaptatierecht
 - Grafische of plastische adaptatie
 - Literaire adaptatie
 - Muzikale adaptatie
 - Audiovisuele adaptatie
- Verhuur- en uitleenrecht

Indien het contract niet aan deze vormvereisten voldoet is het nietig. Het gaat om een relatieve nietigheid die enkel door de contractspartijen ingeroepen kan worden. De rechter kan de nietigheid niet uit eigen beweging uitspreken.²⁰¹ In beginsel geldt de nietigheid met terugwerkende kracht. Dit betekent dat eventuele sublicenties ook vernietigd worden.²⁰²

H.2.2 Arbeidsovereenkomst of aannemingscontract met de auteur

Het auteursrecht bepaalt ook bijzondere regels wanneer de auteur een werk creëert in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of een aannemingscontract.²⁰³ Deze bepalingen zijn relevant voor de werken gecreëerd door de werknemers van een archiefinstelling of de werken die het archief laat maken op bestelling. Deze problematiek is niet specifiek voor digitale archieven en zal hier dan ook niet verder behandeld worden.²⁰⁴

H.2.3 Uitgavecontract, opvoeringscontract, productiecontract voor audiovisuele werken

Het uitgavecontract is een overeenkomst waarbij de auteur het recht op reproductie overdraagt en de uitgever zich ertoe verbindt de distributie op zich te nemen en het financiële risico te dragen.²⁰⁵

In een opvoeringscontract draagt de auteur het recht op rechtstreekse mededeling aan het publiek (livevoorstelling) over en draagt de organisator van de opvoeringen het financiële risico.²⁰⁶

Het productiecontract voor audiovisuele werken is het contract gesloten tussen de auteurs van het werk en de producent. De producent is degene die het financiële risico draagt voor het project.²⁰⁷ Is het audiovisueel werk een bewerking van een bestaand werk, dan moet het recht om deze adaptatie te maken in een afzonderlijk adaptatiecontract vastgelegd worden.²⁰⁸

In de regel zal de archiefinstelling niet de rol van uitgever, organisator of producent op zich nemen. Deze contracten worden hier dan ook slechts aangehaald ter volledigheid.²⁰⁹

²⁰¹ BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 526.

²⁰² Op deze regel bestaat een uitzondering voor het uitgavecontract, art. 29 3^e lid Auteurswet, zie BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 135 en 145.

²⁰³ Art. 3 §3 Auteurswet en art. 3 Softwarewet.

²⁰⁴ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12) nr. 136 e.v., BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 528 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 418 e.v.

²⁰⁵ Art. 25-30 Auteurswet.

²⁰⁶ Art. 31-32 Auteurswet.

²⁰⁷ Art. 19 Auteurswet.

²⁰⁸ Art. 17 Auteurswet.

²⁰⁹ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 142 e.v. en 158 e.v., BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 554 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 427 e.v.

H.3 Standaardlicenties: ‘open source’

Open source is een fenomeen uit de wereld van de software ontwikkeling. De term ‘open source’ betekent letterlijk vertaald ‘open broncode’. De achterliggende filosofie van de *open source* beweging is de gebruiker de grootst mogelijke vrijheid bieden om software te gebruiken, aan te passen en verder te distribueren. Dit doel wordt bereikt aan de hand van een bijzondere licentie die deze vrijheden in juridische termen omzet. De meest bekende *open source* licentie is de ‘General Public Licence’ (GPL) van de *Free Software Foundation*²¹⁰, maar er zijn er veel meer in omloop. Niet alle licenties die beweren open, vrij of ‘shared’ te zijn, voldoen aan de criteria van de *open source* gemeenschap. Elke licentie moet dus op zich bekeken worden. De vereniging *Open Source Initiative*²¹¹ heeft enkele minimumvoorwaarden vastgelegd en certificeert licenties die hieraan voldoen.

Het idee achter de *open source* beweging heeft zich ook op andere domeinen verspreid, bijvoorbeeld op het vlak van muziek, kunst en teksten. De *Free Software Foundation* ontwikkelde de *GNU Free Documentation Licence* die oorspronkelijk voor handleidingen bij software bedoeld was, maar nu ook ruimer gebruikt wordt. Het *Creative Commons*²¹² project biedt auteurs de mogelijkheid om een soort vrije licentie op maat te maken voor hun werk. Auteurs kunnen bijvoorbeeld niet-commercieel gebruik volledig vrij laten, maar voor commercieel gebruik hun exclusief recht behouden.

Ter illustratie wordt de GPL hier kort besproken. Deze licentie kan als vergelijkingspunt voor de vele andere (min of meer) vrije licenties gebruikt worden.

General Public Licence

De *General Public Licence*²¹³ is een softwarelicentie waarin de auteur van een programma bepaalt welke rechten hij verleent aan de gebruiker en onder welke voorwaarden. Traditionele licenties verlenen de gebruiker meestal een minimum aan rechten om de exclusieve rechten van de auteur maximaal te beschermen. De GPL is bedoeld om de gebruiker van software de grootst mogelijke vrijheid te geven. Dit doel wordt bereikt door de gebruiker enerzijds enkele rechten toe te kennen en anderzijds enkele plichten op te leggen.

De licentie geeft de gebruiker de volgende rechten:

- Het recht om de software te gebruiken.
- Het recht om de software te kopiëren.
- Het recht om de software te bestuderen, te wijzigen of te verwerken in een nieuw programma.
- Het recht om de software verder te distribueren, zowel in oorspronkelijke als in gewijzigde vorm. De distributie mag gratis of tegen een vergoeding gebeuren.

De licentie legt de gebruiker de volgende plichten op:

- De gebruiker mag het oorspronkelijk programma kopiëren en verspreiden op voorwaarde dat de kopieën ook van de GPL vergezeld worden en alle copyrightgegevens intact blijven.
- De gebruiker mag afgeleiden van het programma distribueren op voorwaarde dat hij aangeeft dat het programma gewijzigd werd. De copyrightgegevens van het oorspronkelijke werk moeten intact blijven. Het afgeleide programma moet op zijn beurt onder toepassing van de GPL vallen.

²¹⁰ Free Software Foundation <http://www.fsf.org>.

²¹¹ Open Source Initiative <http://www.opensource.org/>.

²¹² Creative Commons <http://www.creativecommons.org>.

²¹³ De volledige tekst is verkrijgbaar op de website van de *Free Software Foundation*: GNU licences <http://www.fsf.org/licenses/licenses/gpl.html> (30 maart 2007).

- De gebruiker moet de broncode meeleveren met het programma of op een andere manier ter beschikking stellen wanneer hij kopieën of afgeleide programma's distribueert.

De plichten die in de GPL opgenomen zijn moeten garanderen dat vrije software ook vrij blijft. De verbeteringen die gebruikers aanbrengen moeten in principe terugvloeien naar de gemeenschap.

De GPL verleent de archivaris alle vrijheid om het werk te archiveren en opnieuw ter beschikking te stellen van de gebruikers. Deze archiefstukken mogen niet alleen ter plaatse maar ook on line ter beschikking gesteld worden. De voorwaarden van de licentie moeten uiteraard nageleefd worden: de archiefstukken moeten vergezeld zijn van de GPL, de copyrightgegevens moeten intact blijven en de broncode moet ter beschikking gesteld worden.

H.4 Archiefflicentie

Licenties worden in principe met de titularis van het auteursrecht gesloten. In de praktijk kan de archivaris best eerst contact opnemen met een van de collectieve beheersvennootschappen.²¹⁴ Veel auteurs geven deze organisaties het recht om in hun naam en voor hun rekening (niet-exclusieve) licenties af te sluiten. Dit heeft als belangrijk voordeel dat de archiefinstelling slechts met één instantie moet onderhandelen. Een modellicentie voor archivering die kan dienen als uitgangspunt voor onderhandelingen met de titularis van het auteursrecht of met de collectieve beheersvennootschap is beschikbaar op de website van eDavid vzw.²¹⁵

Soms is de auteur van een werk onvindbaar en is het onmogelijk een licentieovereenkomst te sluiten. In dat geval kan bij de terbeschikkingstelling van het werk hiervan melding gemaakt worden. "De archiefinstelling heeft alle inspanningen geleverd die in zijn macht liggen om de toepasselijke wetgeving op het gebied van het auteursrecht na te leven en voor zover nodig de toestemming te krijgen van de rechthebbende. Aangezien, ondanks alle inspanning, niet achterhaald kon worden wie de rechthebbende in kwestie is, is besloten het werk in de archiefcollectie op te nemen met dien verstande dat degene die de auteursrechten op dit werk heeft, wordt uitgenodigd contact op te nemen met de archiefinstelling zodat de nodige regelingen getroffen kunnen worden."²¹⁶

Over het algemeen kan het archief zich beroepen op de uitzonderingen op het auteursrecht om het werk in de collectie op te nemen zonder toestemming van de auteur.²¹⁷ Een *disclaimer* zoals hierboven vermeld is dan niet nodig, zolang de strikte voorwaarden van de uitzondering nageleefd worden.

I Beheersvennootschappen

Beheersvennootschappen zijn organisaties die auteursrechten op een collectieve manier beheren in naam en voor rekening van de auteur. Enerzijds is de beheersvennootschap door de wetgever belast met de inning van de vergoedingen voor de wettelijke licenties.²¹⁸ Anderzijds kiezen veel auteurs er vrijwillig voor om zich voor de exploitatie van hun rechten te laten vertegenwoordigen door een beheersvennootschap. In dit laatste geval mandateert de auteur de beheersvennootschap om aan gebruikers niet-exclusieve gebruikslicenties te verlenen. Voor gebruikers heeft dit als groot voordeel dat ze slechts met één persoon moeten onderhandelen. De beheersvennootschappen sluiten ook kaderovereenkomsten met omroeporganisaties en anderen die regelmatig gebruik maken van auteursrechtelijk beschermd werken.²¹⁹

²¹⁴ Zie I "Beheersvennootschappen" op deze pagina.

²¹⁵ De licentie werd opgesteld door Hannelore DEKEYSER en Evi WERKERS, onderzoekers bij het ICRI, in opdracht van eDavid vzw. Zie <http://digitaaldepot.expertisecentrumdavid.be/>.

²¹⁶ BUYDENS, *Problemen en oplossingen voor het creëren van een on-line databank* (zie voetnoot 90 op pagina 24), p. 73.

²¹⁷ Zie F "Uitzonderingen" op pagina 24.

²¹⁸ Zie G "Recht op vergoeding" op pagina 34.

²¹⁹ Voor een uitgebreide bespreking zie BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 271 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 514.

Voor de archivaris is de beheersvennootschap eventueel een geschikte tussenpersoon om een archiefflicentie mee af te sluiten. Voornamelijk auteurs van werken die commercieel uitgebaat worden, zijn aangesloten bij een beheersvennootschap. Particulieren zijn minder snel geneigd om zich aan te sluiten. Een overeenkomst met een beheersvennootschap kan veel auteursrechtelijke problemen oplossen, maar niet alle.

J Sancties

De specifieke sancties op inbreuken op het auteursrecht benadrukken nog maar eens het overwegend economisch karakter van het auteursrechtelijk monopolie. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de verstoring van de normale exploitatie van het werk door de auteur en hoe de auteur deze verstoring kan doen ophouden.²²⁰

J.1 Strafrechtelijke sancties

Een strafbaar feit veronderstelt telkens een materieel element (de handeling en de gevolgen ervan) en een moreel element (de motivatie van de beklaagde).

“Hij die kwaadwillig of bedrieglijk inbreuk pleegt op het auteursrecht en de naburige rechten, is schuldig aan het misdrijf van namaking.

Hetzelfde geldt voor de kwaadwillige of bedrieglijke aanwending van de naam van een auteur of van een persoon die een naburig recht geniet, of voor enig door hem gebruikt distinctief kenmerk om zijn werk of prestatie aan te duiden. De aldus tot stand gebrachte voorwerpen worden als nagemaakt beschouwd.”²²¹

Het materieel element omvat elke handeling, die onder het monopolie van de auteur valt, die zonder toestemming gesteld wordt en niet onder één van de uitzonderingen valt. Ook het overschrijden van de licentievoorwaarden is strafbaar. Als moreel element wordt ‘kwaadwilligheid of bedrieglijkheid’ vereist. *Kwaadwillig* betekent dat men de bedoeling heeft om schade te veroorzaken. *Bedrieglijk* betekent dat men profijt wil halen uit de inbreuk of dat men een onwettig voordeel nastreeft met bedrieglijke benadeling van de rechten van een ander.²²² In een commerciële context wordt zowat elke inbreuk op het auteursrecht die *wetens en willens* gepleegd wordt aanzien als *bedrieglijk*.²²³

De archivaris kan het monopolie van de auteur misschien schenden maar zijn motivatie zal in beginsel niet *kwaadwillig* of *bedrieglijk* zijn. De bewaring van documenten kan moeilijk als een schade beschouwd worden, noch als onrechtvaardig profiteren van andermans werk. De terbeschikkingstelling van het publiek zou voor discussie kunnen zorgen, voor zover de auteur kan aantonen dat het archief hieruit profijt haalt. Een algemeen lidgeld of een vergoeding voor kopiekosten vragen op zich toont niet aan dat het archief profijt haalt uit de inbreuk.

“Hij die voorwerpen, wetende dat zij nagemaakt zijn, verkoopt, verhuurt, te koop of te huur stelt, in voorraad heeft voor de verkoop of de verhuur of in België invoert voor commerciële doeleinden, is schuldig aan [het misdrijf van namaking].”²²⁴

Het commercialiseren²²⁵ van nagemaakte werken is strafbaar van zodra dit *wetens en willens* gebeurt. De term ‘voorwerpen’ impliceert dat enkel materiële exemplaren bedoeld worden, bijvoorbeeld de verkoop

²²⁰ Hier worden enkel de grote lijnen geschetst van de acties die de auteursrechthebbenden kunnen ondernemen. Voor een uitgebreidere analyse zie de geciteerde rechtsleer.

²²¹ Art. 80, 1e-2e lid, Auteurswet. BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 287 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins* (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 198 en 672.

²²² Zie Brussel 19 februari 1997, Ing.-Cons. 1997, 107; Antwerpen (9^ek.) 28 februari 2002, A&M 2002, afl. 4, 340. VAN BUNNEN, LOUIS, “Procédure pénale et civile (l'action en contrefaçon)”, in GOTZEN, FRANK (ed.), *Belgisch Recht van oud naar nieuw*, Brussel, Bruylant, 1996, 401-424.

²²³ BRISON, *De nieuwe auteurswet* (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 558 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 671.

²²⁴ Art. 80, 3e lid, Auteurswet.

²²⁵ VERNIMME, IGNACE, “Het met kennis van zaken in de handel brengen van door derden nagemaakte voorwerpen”, *A.J.T.* 1994-95, 276-277.

van illegale muziek-cd's, maar niet het on line verspreiden van hetzelfde materiaal. De aankoop van een nagemaakt werk is dus niet strafbaar, tenzij de koper commerciële bedoelingen heeft.²²⁶ Dit is van belang voor de collectievorming door het archief: de aanschaf van illegaal materiaal voor de collectie is op zich niet strafbaar. De terbeschikkingstelling ter plaatse van dergelijk materiaal mag uiteraard enkel op niet-commerciële basis gebeuren. Raadpleging ter plaatse en uitlenen volgens de gangbare praktijk van archieven en bibliotheken zouden geen probleem mogen opleveren. Faciliteiten bieden om kopieën te maken is een delicate kwestie, de grens met commerciële exploitatie is soms niet veraf. Het louter feit dat de bezoekers van het archief een kopie kunnen maken alleen, bewijst niet dat er sprake is van commercialisatie in hoofde van het archief; veel bezoekers genieten immers van een uitzondering op het auteursrecht voor de kopieën die zij maken.²²⁷ Voor computerprogramma's geldt evenwel een ruimere strafbaarheidsstelling.²²⁸

Ten slotte verwijst art. 80, 4^e lid Auteurswet naar de algemene regels van het strafrecht, waardoor medeplichtigen vervolgd kunnen worden, alle vormen van namaak en alle hulpmiddelen in beslag genomen kunnen worden en verzachtende omstandigheden ingeroepen kunnen worden.²²⁹

De straf op namaking is een geldboete van 100 tot 100.000 euro, te vermenigvuldigen met factor 5,5.²³⁰ Daarnaast kan de rechter de bekendmaking van het vonnis bevelen. Bestaat de inbreuk op het auteursrecht in een 'uitvoering of opvoering', dan kan de opbrengst hiervan in beslag genomen worden. In geval van herhaling, kan de rechter ook een gevangenisstraf opleggen en de tijdelijke of definitieve sluiting van de inrichting (bedrijf, organisatie, ...) van de veroordeelde bevelen.²³¹

Elke belanghebbende mag klacht neerleggen, naast de auteur en de titularis van naburige rechten kan dit iedereen zijn die een gedeelte van de rechten uitbaat. Het openbaar ministerie mag zelfstandig vervolgen. De burgerlijke partij kan de strafrechter vragen ook uitspraak te doen over de burgerrechtelijke sanctie. Van belang hierbij is art. 84 Auteurswet dat de burgerlijke aansprakelijkheid in sommige gevallen uitbreidt tot de rechtspersoon of handelsvereniging zonder rechtspersoonlijkheid waarin de veroordeelde een bepaalde rol speelt.²³²

J.1.1 Bijzondere regels voor computerprogramma's

Naast de straffen die in de Auteurswet bepaald worden, bestaat voor computerprogramma's een bijkomend misdrijf:

"... worden voorts gestraft degenen die een kopie van een computerprogramma in het verkeer brengen of voor commerciële doeleinden bezitten, terwijl zij weten of redelijkerwijs kunnen vermoeden dat het een onrechtmatige kopie is, ..." ²³³

Deze bepaling is ruimer dan de strafbaarheidsstelling uit de Auteurswet. Een 'kopie' van een computerprogramma kan zowel een materiële kopie (cd-rom), als een immateriële (bestand op een website) zijn. Niet alleen het commercialiseren van illegale kopieën is strafbaar, maar ook dergelijke kopieën 'in het verkeer brengen' zonder commerciële bedoeling. Gratis een kopie on line ter beschikking stellen valt onder dit begrip. 'Weten of redelijkerwijs kunnen vermoeden' is een aanzienlijk zwakkere vereiste dan '*wetens en willens*'.

De straf is een geldboete van 100 tot 100.000 euro, te vermenigvuldigen met factor 5,5.²³⁴

²²⁶ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 95.

²²⁷ Zie F "Uitzonderingen" op pagina 24.

²²⁸ Zie J.1.1 "Computerprogramma's" op deze pagina.

²²⁹ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 676.

²³⁰ Geldboeten moeten steeds met een factor vermenigvuldigd worden om de inflatie in rekening te brengen. De omzetting van geldboeten in euro werd geregeld in de wet van 26 juni 2000 (B.S. 29 juli 2000).

²³¹ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 679 e.v.

²³² DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 687 e.v.

²³³ Art. 10 Softwarewet. DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 272 en 675.

²³⁴ Geldboeten moeten steeds met een factor vermenigvuldigd worden om de inflatie in rekening te brengen. De omzetting van geldboeten in euro werd geregeld in de wet van 26 juni 2000 (B.S. 29 juli 2000).

Loopt een archief het risico strafrechtelijk vervolgd te worden wanneer een illegale kopie in de collectie wordt opgenomen? Eerst en vooral moet het archief weten of redelijkerwijs kunnen vermoeden dat het om een onrechtmatige kopie gaat. Dit moet telkens geval per geval bekeken worden, maar in sommige situaties zullen illegale kopieën archiefstukken zijn die bewaard moeten worden. Om strafbaar te zijn moet de archivaris de kopie in het verkeer brengen of voor commerciële doeleinden bezitten. De opname in een openbaar archief op zich valt hier niet onder. Mijns insziens kan het archief de archiefuitzondering inroepen voor de opname van computerprogramma's in de collectie, zonder dat de (il)legaliteit ervan moet uitgeklaard worden.²³⁵ Dit spreekt uiteraard de strafbaarstelling van de archivaris tegen.

Discussie zal pas echt ontstaan wanneer het programma in kwestie aan de gebruikers van het archief ter beschikking gesteld wordt. Mag raadpleging ter plaatse? Mag uitlening? Om deze vragen te beantwoorden is het nuttig de doelstelling van het auteursrecht voor ogen te houden: de auteur toelaten zijn werk te exploiteren en de intieme band tussen de auteur en zijn creatie te beschermen. De strafrechtelijke sancties dienen om de rechten van de auteur afdwingbaar te maken, niet om ze verder uit te breiden. Commercialisatie van illegale kopieën van een werk stoort de normale exploitatie door de auteur en wordt ook door de algemene Auteurswet strafbaar gesteld. 'In het verkeer brengen' doelt op activiteiten die lijken op commercialisatie, voornamelijk ter beschikking stellen via het internet en verspreiden via cd-rom's, maar zonder aanwijsbaar commercieel doel. Deze uitbreiding was nodig, omdat digitale werken erg gemakkelijk te kopiëren zijn; plots kan iedereen software beginnen verspreiden en zo de exploitatie van het werk door de auteur schaden. De raadpleging ter plaatse stoort de exploitatie daarentegen niet, en kan dus niet als 'in het verkeer brengen' beschouwd worden. Ook hier valt – mijns insziens – elke vorm van mededeling gedekt door de archiefuitzondering buiten schot.²³⁶

Uitlenen is nog delicates, maar valt zeker te verdedigen wanneer dit gebeurt voor wetenschappelijk onderzoek, illustratie bij het onderwijs of voor privé-studie. Het archief zal eventueel een contract moeten afsluiten met zijn gebruikers, waarin deze doeleinden gestipuleerd staan.

Burgerrechtelijke sancties

De titularis van het auteursrecht kan een schadevergoeding eisen voor elke inbreuk op grond van de algemene aansprakelijkheidsregels van het Burgerlijk Wetboek. Daartoe moet hij drie zaken bewijzen: fout, schade en oorzakelijk verband. Een inbreuk op de bepalingen van het auteursrecht is op zich al een fout. Kwaadwilligheid of bedrieglijk oogmerk is niet vereist, ook wie ter goeder trouw het auteursrecht schendt, kan aansprakelijk gesteld worden. De schade kan verschillende vormen aannemen, onder andere gederfde winst en morele schade zullen vaak voorkomen. Rechters grijpen vaak terug op tarieven die door de auteursrechtelijke beheersvennootschappen gehanteerd worden of die in de sector in kwestie gebruikelijk zijn.²³⁷ Een oorzakelijk verband tussen de inbreuk op het auteursrecht en de geleden schade wordt door de rechtspraak vrij gemakkelijk aangenomen, vooral in een commerciële context.

Het Gerechtelijk Wetboek regelt het 'beslag inzake namaak'²³⁸ dat de auteur toelaat om bewijzen te verzamelen van de inbreuk op zijn auteursrecht. De Auteurswet reikt de auteur nog twee manieren aan om zijn rechten te beschermen: de auteur kan een vordering tot staken²³⁹ instellen en bepaalde zaken laten verbeurd verklaren.²⁴⁰

J.1.2 Beslag inzake namaak

De auteur kan in een verzoekschrift de beslagrechter vragen een expert aan te duiden om het betwiste materiaal te beschrijven, net als andere feiten die de vermeende inbreuk kunnen aantonen en alle instrumenten

²³⁵ Zie F.1.2 "Archieven" op pagina 25.

²³⁶ Zie F.1.2 "Archieven" op pagina 26.

²³⁷ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 295, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 655.

²³⁸ Art. 1481 e.v. Gerechtelijk Wetboek.

²³⁹ Art. 587, 1° lid 7 Gerechtelijk Wetboek en art. 87, §1 Auteurswet.

²⁴⁰ Art. 87 §2 Auteurswet.

die rechtstreeks gediend hebben om de aangeklaagde inbreuk te plegen.²⁴¹

Naast deze beschrijving kan de rechter ervoor zorgen dat het betwiste materiaal niet ‘verdwijnt’, bijvoorbeeld door er bewarend beslag op te leggen of het materiaal in bewaring te geven. De inkomsten gegenereerd uit de vermeende inbreuk kunnen ook in bewarend beslag genomen worden tot de definitieve uitspraak.²⁴²

Binnen een maand na deze maatregelen moet de auteur de zaak voor een beslissing ten gronde aanhangig maken bij de bevoegde rechtbank.

J.1.3 De vordering tot staken

De Auteurswet biedt de auteur een snelle procedure om de inbreuk te doen stoppen.²⁴³ De procedure verloopt voor de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg en volgt de regels van het kort geding. Deze procedure moet de inbreuk onmiddellijk doen ophouden. Daarna kan de auteursrechthebbende eventueel nog naar de bevoegde rechter stappen om zijn schade vergoed te krijgen.²⁴⁴ In de eerste plaats is een vordering tot staken gericht tegen degene die verantwoordelijk is voor de inbreuk. Deze procedure kan evenwel ook tegen anderen gericht zijn, meer bepaald tussenpersonen die in staat zijn de inbreuk te doen ophouden. Zo werden in het verleden reeds vorderingen gericht tegen Internet Service Providers wiens diensten gebruikt werden om illegaal bestanden uit te wisselen.²⁴⁵ Het is dus best mogelijk dat een archief geconfronteerd wordt met een vordering tot staken, ook al respecteert de instelling zelf het auteursrecht, maar bepaalde gebruikers dit niet doen.

J.1.4 Verbeurdverklaring

Nagemaakt materiaal en alle instrumenten die rechtstreeks gediend hebben om de inbreuk te plegen kunnen verbeurd verklaard worden voor zover ze nog in het bezit zijn van de namaker. Dit materiaal wordt overhandigd aan de eiser en geldt als (gedeeltelijke) schadevergoeding in natura.²⁴⁶

Wanneer de namaker ter kwader trouw, d.w.z. met opzet, handelde dan moet de rechter de verbeurdverklaring uitspreken. Heeft de namaker het materiaal in kwestie al overgedragen, dan kan de rechter hem opleggen de waarde ervan te betalen aan de auteur.

De verbeurdverklaring kan niet aan derden opgelegd worden, tenzij het zou gaan om medeplichtigen.

K Rechten en plichten van de gebruikers van het archief

Uit dit hoofdstuk blijkt duidelijk dat auteursrechtelijk beschermd materiaal niet zomaar door iedereen gebruikt mag worden voor om het even welk doel. De archiefinstelling put het recht om beschermde werken in haar collectie op te nemen, te bewaren en aan het publiek ter beschikking te stellen ofwel uit de wet op het auteursrecht, ofwel uit een licentie afgesloten met de rechthebbende(n). De gebruikers van het archief moeten eveneens de beperkingen van het auteursrecht respecteren. Voor zover dit bekend is, kan auteursrechtelijk beschermd materiaal als zodanig aangeduid worden. Meer in het algemeen kan de archiefinstelling erop wijzen dat bepaald materiaal beschermd kan zijn en slechts met de toestemming van de auteur geëxploiteerd mag worden.

²⁴¹ Art. 1481 e.v. Gerechtelijk Wetboek.

²⁴² BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 296, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 660 e.v.

²⁴³ Art. 87, §1 Auteurswet.

²⁴⁴ Zie BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 297, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 560, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 1 op pagina 12), nr. 626 e.v.

²⁴⁵ Vz. Rb. Brussel, vordering tot staking, 26 november 2004, A&M, 2005/1, p. 49, noot L. van Bunnan, MICHAUX, BENOÎT, “Aspects procéduraux: les dispositions expresses et implicites de la loi du 22 mai 2005”, A&M, 2005, p. 549 e.v.

²⁴⁶ Art. 87 §2 Auteurswet. BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 12 op pagina 13), p. 561.

Raadpleging van het archief ter plaatse is geen probleem. Kopieën maken en eventueel verder verspreiden kan in principe enkel met de toestemming van de auteur. De gebruikers kunnen eventueel een beroep doen op de uitzonderingen van het auteursrecht, onder meer ter illustratie bij het onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek.

Deze beperkingen gelden niet voor werken die onder een vrije licentie²⁴⁷ uitgebracht werden of waarvan het auteursrecht reeds is vervallen.

De archiefinstelling moet de gebruikers wijzen op hun rechten en plichten in dit verband. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren in een document dat gebruikers moeten ondertekenen bij registratie. Bij het begin van elke sessie op het netwerk van het archief kan een waarschuwingsvenster getoond worden.

L Conclusie

Tot voor kort hield het auteursrecht weinig rekening met de specifieke taken en noden van de archiefsector. Sinds de wetwijziging van 2005 is de situatie enorm verbeterd, tenminste voor archieven zonder winst-oogmerk. Een volwaardige uitzondering voor reproductie door archieven laat toe een archiefcollectie uit te bouwen en te bewaren. Hieraan wordt een uitzondering voor mededeling aan het publiek toegevoegd als logisch verlengstuk. Aan beide uitzonderingen zijn evenwel een hele resem voorwaarden verbonden. Merkwaardig genoeg geldt de archiefuitzondering voor alle werken, behalve voor databanken. Voor deze werken kunnen archieven enkel soelaas zoeken in de uitzondering voor wetenschappelijk onderzoek.

Wat collectievorming betreft, krijgt het archief binnen de archiefuitzondering veel vrijheid. Strikt genomen moet de legaliteit van de opgenomen kopieën niet onderzocht worden. Zo wordt vermeden dat in het bewaarde cultureel en wetenschappelijk patrimonium gaten geslagen worden, louter omwille van juridische strubbelingen.

De bewaring van digitale documenten vergt de aanmaak van verschillende reproducties van een werk. Vaak moeten werken ook aangepast worden om toegankelijk te blijven. Ook dit is gedekt door de archiefuitzondering voor reproductie. De archivaris mag evenwel geen afgeleid werk creëren dat op zichzelf geëxploiteerd kan worden en zo de normale exploitatie door de auteur storen.

Delicaat punt blijft de terbeschikkingstelling van het publiek, aangezien dit eventueel wel de exploitatie van het werk in het gedrang kan brengen. De manier waarop de terbeschikkingstelling gebeurt is hierbij van groot belang. Consultatie ter plaatse wordt expliciet toegelaten door de archiefuitzondering voor mededeling. Terbeschikkingstelling via het internet valt hier niet onder, hiervoor is de toestemming van de auteursrechthebbende nodig. Mogelijks kunnen een aantal archieven een beroep doen op de uitzondering voor wetenschappelijk onderzoek en onderwijs, die mededeling op afstand via een gesloten netwerk toelaat.

Waar er nog twijfels overblijven over wat kan en niet kan, is een licentie een nuttig instrument om deze uit de weg te ruimen. Dit veronderstelt dat de titularis van het auteursrecht identificeerbaar is en bereid een licentie af te sluiten. Veel werken zijn al voorzien van een licentie wanneer ze voor het eerst uitgebracht worden. In dit verband is het opletten geblazen bij *on demand online* werken – een uiterst dubbelzinnig begrip overigens – waar de auteursrechthebbende de uitzonderingen op het auteursrecht schijnbaar mag schrappen in de licentievoorwaarden. Een valstrik van jewelste! Nog erger is het gesteld met de archiefuitzondering voor mededeling, waar de auteursrechthebbende dezelfde macht heeft voor alle werken. Archieven zullen dus moeten nagaan of zij door ongunstige licentievoorwaarden gebonden zijn.

Op de vragen die rijzen bij de interpretatie van de archiefuitzondering moet vooralsnog geen antwoord verwacht worden van de rechtspraak. Het lijkt onwaarschijnlijk dat een archief zich ooit voor een rechtbank zal moeten verantwoorden. Het belang van de houder van een auteursrecht om een archief voor de rechter te slepen is vrij beperkt. Welke schade lijdt hij wanneer zijn werk bewaard wordt voor de toekomst? In welk opzicht verstoort de archivering de normale exploitatie van een werk? Zoveel is zeker, een recht dat niet uitgeoefend wordt, is een verloren recht.

²⁴⁷ Zie H.3 “Standaardlicenties: ‘Open Source’ ” op pagina 41.

Hoofdstuk II

Naburige rechten

A Toepasselijk recht

De belangrijkste rechtsregels zijn:

- Auteurswet: De wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten (*B.S.* 27 juli 1994).
- Auteursrichtlijn: Richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij (*P.B.* L 167 van 22 juni 2001).
- Databankenwet: De wet van 31 augustus 1998 betreffende de rechtsbescherming van databanken (*B.S.* 14 november 1998).
- Conventie van Rome: Verdrag inzake de bescherming van uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en omroeporganisaties, Rome, 26 oktober 1961.¹
- ReproKB: K.B. van 30 oktober 1997 betreffende de vergoeding verschuldigd voor het kopiëren voor privé-gebruik of didactisch gebruik van werken die op grafische of soortgelijke wijze zijn vastgelegd (*B.S.* 7 november 1997).
- UitleenKB: K.B. van 25 april 2004 m.b.t. betreffende de vergoedingsrechten voor openbare uitleening van de auteurs, vertolkende of uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en producenten van eerste vastleggingen van films (*B.S.* 14 mei 2004).

B Begripsomschrijving

De naburige rechten zijn rechten die qua inhoud lijken op het auteursrecht, maar die toch geen echte auteursrechten zijn. Naburige rechten worden verleend voor prestaties die beschermenswaardig zijn, maar die niet noodzakelijk een auteursrechtelijk beschermd werk omvatten.²

De volgende personen kunnen naburige rechten hebben:

- De uitvoerende kunstenaar

¹ Beschikbaar op WIPO intellectual property treaties <http://www.wipo.int/treaties/ip/rome/> (30 maart 2007).

² BRISON, FABIENNE, "Naburige rechten", in GOTZEN, FRANK (ed.), *Belgisch Recht van oud naar nieuw*, Brussel, Bruylant, 1996, p. 354.

- De producent van fonogrammen en films
- Omroeporganisaties
- De eerste uitgever van een werk dat in het publiek domein is gevallen
- De producent van een databank

Niet alleen Belgen maar ook buitenlanders kunnen zich op deze rechtsbescherming beroepen, voor zover een aantal voorwaarden vervuld zijn.³

C De verhouding met het auteursrecht

Sommige werken worden zowel beschermd door het auteursrecht als door een naburig recht. Toneelstukken zijn hiervan het schoolvoorbeeld: de auteur van het stuk is titularis van het auteursrecht op het script en de (hoofd-)acteurs zijn titularis van een naburig recht. Wie mag dan uiteindelijk beslissen wat er met het werk in kwestie mag gebeuren?

Volgens art. 33 Auteurswet doen de naburige rechten geen afbreuk aan het auteursrecht en mag geen van de bepalingen omtrent het naburig recht zo uitgelegd worden dat zij de uitoefening van het auteursrecht beperken. Het naburig recht lijkt dus ondergeschikt aan het auteursrecht. Twee Europese richtlijnen betreffende het auteursrecht en de naburige rechten⁴ verwerpen zo'n hiërarchische verhouding echter, en de Belgische rechter zal hiermee dus rekening moeten houden.⁵

D De uitvoerende kunstenaar

D.1 Titularis

De wet geeft geen definitie van het begrip 'uitvoerende kunstenaar'. De Conventie van Rome omschrijft de 'uitvoerende kunstenaar' als de acteurs, zangers, musici, dansers en andere personen die een letterkundig of artistiek werk voorstellen, zingen, reciteren, declameren, spelen of op enige andere manier uitvoeren. Deze opsomming is niet limitatief. Uit deze omschrijving blijkt dat het alleen kan gaan om fysieke personen en niet om rechtspersonen.⁶

In eerste instantie wordt het uitvoeren van een auteursrechtelijk beschermd werk geïmagineerd, maar dit is niet noodzakelijk. Een voorbeeld is de uitvoering van een werk waarvan de auteursrechtelijke beschermingstermijn afgelopen is, m.a.w. een werk uit het publiek domein. Daarentegen krijgt de uitvoerder van een werk dat niet origineel is geen naburig recht op zijn prestatie. Dit geldt bijvoorbeeld voor de prestatie geleverd door de nieuwslezer die over de actualiteit verslag uitbrengt en de meeste sportieve prestaties.⁷

De prestatie moet enig artistiek karakter vertonen om door een naburig recht beschermd te worden. De kunstenaar moet zijn stempel drukken op de uitvoering. Zo worden prestaties met een louter technisch karakter normaal niet beschermd door het naburig recht, bijvoorbeeld de prestatie van een cameraman of

³ Zie C.1 'Buitenlandse auteurs' op pagina 16. Zie ook BERENBOOM, ALAIN, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, Bruxelles, Larcier, 2005, nr. 268, BRISON, FABIENNE EN MICHAUX, BENOÎT, "De nieuwe auteurswet", *R.W.* 1995, p. 561 e.v. Voor een diepgaande analyse van de naburige rechten vanuit internationaal perspectief zie DE VISSCHER, FERNAND ET MICHAUX, BENOÎT, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, Bruxelles, Bruylant, 2000, nr. 698 e.v.

⁴ Art. 14 van Richtlijn 1992/100/EG betreffende het verhuur- en uitleenrecht en art. 5 van richtlijn 1993/83/EG betreffende de uitzending via satelliet en kabel.

⁵ BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 3), p. 492 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3), nr. 304.

⁶ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3), nr. 250, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 3), p. 527.

⁷ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3), nr. 306.

een geluidstechnicus. Mensen die in een documentaire geportretteerd worden of die deelnemen aan een *reality* programma zijn evenmin een uitvoerend kunstenaar.⁸

Aanvullende kunstenaars genieten de bescherming van het naburig recht niet. Wie aanvullend en wie uitvoerend is wordt bepaald aan de hand van de beroepsgebruiken van de sector. Figuranten zijn een voorbeeld van aanvullende kunstenaars.⁹

D.2 Reikwijdte van de bescherming

D.2.1 Vermogensrechten

De vermogensrechten van de uitvoerende kunstenaar weerspiegelen deze van de auteur.¹⁰

D.2.2 Morele rechten

De uitvoerende kunstenaar heeft het recht op naamsvermelding en het recht op eerbied.¹¹

Het recht op naamsvermelding omvat “het recht om zijn naam vermeld te zien overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken, alsmede een onjuiste toeschrijving te verbieden”.¹² Het recht om met naam vermeld te worden is dus niet absoluut, wat van belang is wanneer een groot aantal uitvoerende kunstenaars samenwerkt, denk aan een symfonisch orkest.

Het recht op eerbied omvat “het recht om zich te verzetten tegen elke misvorming, verminking of andere wijziging van zijn prestatie, dan wel tegen enige andere aantasting ervan die zijn eer of reputatie kan schaden”. De uitvoerende kunstenaar kan van dit recht geen afstand doen, hij kan enkel beloven er in bepaalde gevallen geen gebruik van te maken.

D.3 Duur van de bescherming

De rechten van de uitvoerende kunstenaar vervallen 50 jaar na de datum van de prestatie. Indien een opname van de prestatie op geoorloofde wijze gepubliceerd of aan het publiek medegedeeld is, vervallen de rechten 50 jaar na datum van het eerste feit.¹³

De termijnen moeten berekend worden vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op het feit dat de rechten doet ontstaan.

D.4 Uitzonderingen

Het uitzonderingsregime voor de naburige rechten is, op kleine afwijkingen na, analoog aan het uitzonderingsregime voor het auteursrecht. Voor de grondige bespreking ervan wordt verwezen naar het deel over het auteursrecht¹⁴, hierna volgen slechts enkele opmerkingen.

⁸ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op de vorige pagina), nr. 307.

⁹ BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 3 op de pagina hiervoor), p. 489, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op de vorige pagina), nr. 306.

¹⁰ Art. 35 Auteurswet. Zie BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op de pagina hiervoor), nr. 252 e.v., BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 3 op de vorige pagina), p. 489 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op de pagina hiervoor), nr. 312 e.v. en I.D.1 “Vermogensrechten” op pagina 19.

¹¹ Art. 34 Auteurswet. Zie BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op de pagina hiervoor), nr. 251, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 3 op de vorige pagina), p. 489, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op de pagina hiervoor), nr. 337 e.v.

¹² Art. 34, 3e lid Auteurswet.

¹³ Art. 38 en art. 43, 2e lid Auteurswet. DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op de vorige pagina), nr. 350 e.v.

¹⁴ Zie I.F “Uitzonderingen” op pagina 24.

De uitzonderingen zijn eveneens van dwingend recht, tenzij voor prestaties die *online on demand* verdeeld worden.

D.4.1 Openbare uitlening

De uitlening van geluids- of audiovisuele werken (fonogrammen en films) in het kader van een educatief of cultureel doel door instellingen die daartoe door de overheid officieel zijn erkend of opgericht, kan door de houder van een naburig recht niet verboden worden.¹⁵

De uitvoerende kunstenaar heeft het exclusief recht op de verhuur of de uitlening van zijn werk. De titularis van dit recht kan de uitlening van fonogrammen en van de eerste vastleggingen van films niet verbieden wanneer de uitlening gebeurt met een educatief of cultureel doel door instellingen die daartoe door de overheid officieel zijn erkend of opgericht. De uitlening mag pas beginnen zes maanden na de eerste verspreiding van het werk onder het publiek.¹⁶

In ruil voor deze uitzondering krijgt de uitvoerende kunstenaar een recht op vergoeding.¹⁷

De uitzondering voor openbare uitlening is in eerste instantie voor openbare bibliotheken bedoeld, maar deze regel kan evenzeer op archieven toegepast worden.

Archiefdocumenten via het internet ter beschikking stellen kan niet als een vorm van virtuele uitlening aanzien worden. In dit geval worden geen exemplaren van een werk uitgeleend, maar wordt het werk zelf ter beschikking gesteld van het publiek.

D.4.2 Archieven

Sinds de omzetting van de Auteursrichtlijn bestaat er ook op de naburige rechten een uitzondering ten voordele van archieven, zowel voor de reproductie als voor de mededeling van prestaties.¹⁸

D.4.3 Wetenschappelijk onderzoek

Zoals eerder besproken is de uitzondering voor wetenschappelijk onderzoek eveneens relevant voor archieven.¹⁹

De uitzondering voor wetenschappelijk onderzoek²⁰ staat reproductie toe onder de volgende voorwaarden:

- het gaat om korte fragmenten van een prestatie²¹
- de reproductie gebeurt ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek
- het is verantwoord door de niet-winstgevende doelstelling en doet geen afbreuk aan de normale exploitatie van de prestatie.
- de bron van het werk moet vermeld worden, tenzij dit onmogelijk is.²²

¹⁵ Art. 47 Auteurswet. Zie BRISON, *De nieuwe auteurswet, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), p. 490.

¹⁶ Art. 47, §2 Auteurswet.

¹⁷ Zie D.5.2 “Uitleenvergoeding” op pagina 54.

¹⁸ Art. 46, 7° en 8° Auteurswet. Voor een bespreking, zie I.F.1.2 “Archieven” op pagina 25.

¹⁹ Zie I.F.1.4 “Wetenschappelijk onderzoek” op pagina 27.

²⁰ Art. 46, 3° bis Auteurswet.

²¹ De Auteursrichtlijn vereist niet dat het gaat om ‘korte fragmenten’ (art. 5, 3° lid, a Auteursrichtlijn), hierin wijkt de Belgische wet af.

²² Door een vergetelheid werd de vereiste van bronvermelding niet in art. 46 3° bis Auteurswet opgenomen, hoewel de Auteursrichtlijn deze vereiste wel degelijk oplegt (art. 5, 3° lid, a) Auteursrichtlijn).

In tegenstelling tot auteursrechtelijk beschermde werken, moet geen onderscheid gemaakt worden naargelang de reproductie een kopie in analoge of digitale vorm oplevert. De voorwaarde uit de Auteursrichtlijn dat een bronvermelding vereist is, lijkt vergeten te zijn.²³

Sinds de omzetting van de Auteursrichtlijn kent de Auteurswet ook een uitzondering voor de mededeling van prestaties voor het onderwijs of ten behoeve van het wetenschappelijk onderzoek.²⁴ De uitzondering geldt voor instellingen die door de overheid officieel zijn erkend of opgericht om onderwijs te verstrekken of wetenschappelijk onderzoek te verrichten. De volgende voorwaarden zijn van toepassing:

- de mededeling is proportioneel met de niet-winstgevende doelstelling nagestreefd door de instelling
- de mededeling vindt plaats in het kader van de normale activiteiten van de instelling
- de mededeling wordt enkel uitgevoerd door de gesloten transmissie-netwerken van de instelling
- de mededeling doet geen afbreuk aan de normale exploitatie van het werk.
- Er is geen vereiste dat enkel 'korte fragmenten' gebruikt mogen worden.
- de bron van het werk moet vermeld worden, tenzij dit onmogelijk is.²⁵

Deze bijkomende uitzondering is enkel van belang voor digitale prestaties die als zodanig beschikbaar gesteld worden, los van een materiële drager. Materiële exemplaren van beschermde prestaties voor consultatie in de leeszaal ter beschikking stellen valt traditioneel niet onder het monopolie van de houder van een naburig recht.

D.4.4 Secundair gebruik

De uitvoerende kunstenaar kan zich niet verzetten tegen bepaalde vormen van gebruik²⁶, namelijk:

- de mededeling van zijn prestatie op een openbare plaats, op voorwaarde dat die prestatie niet voor een voorstelling wordt gebruikt en van het publiek geen toegangsgeld of vergoeding gevraagd wordt om de prestatie te mogen bijwonen. Het gaat bijvoorbeeld om het afspelen van muziekopnames in een café.
- de mededeling van zijn prestatie via radio-uitzending.

De houder van het naburig recht heeft wel recht op een vergoeding voor dit gebruik en in voorkomend geval moet de toestemming van de auteurs wel gevraagd worden.²⁷ Deze uitzondering zou van belang kunnen zijn in het kader van hergebruik van gearchiveerd materiaal.

De richtlijn 2001/29/EG kent deze uitzondering niet, maar de Belgische wetgever heeft deze uitzondering toch behouden. Dit is enkel te verantwoorden op grond van de restcategorie voorzien in art. 5, 3^elid, o) van de Auteursrichtlijn:

- gebruik in andere, minder belangrijke gevallen
- wanneer in het nationale recht reeds uitzonderingen bestaan

²³ Art. 5, 3^elid, a) Auteursrichtlijn.

²⁴ Art. 46 3^oter Auteurswet.

²⁵ Door een vergetelheid werd de vereiste van bronvermelding niet in art. 46 3^oter Auteurswet opgenomen, hoewel de Auteursrichtlijn deze vereiste wel degelijk oplegt (art. 5, 3^elid, a) Auteursrichtlijn).

²⁶ Art. 41 Auteurswet. BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 254, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 3 op pagina 49), p. 490, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 329 e.v.

²⁷ Art. 42-43 Auteurswet. De wet bepaalt niets over het bedrag van de vergoeding, noch over de wijze van inzameling en verdeling ervan. DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 513.

- voor zover het enkel analogo gebruik betreft
- en het vrije verkeer van goederen en diensten in de Gemeenschap niet wordt belemmerd.

Er is in elk geval ruimte voor discussie of deze voorwaarden gerespecteerd zijn.

D.4.5 Openbaarheid van bestuur

In ons land beperken de meeste reglementeringen omtrent de openbaarheid van bestuur wel de openbaarheid van auteursrechtelijk beschermde werken, maar zwijgen over de naburige rechten. Alleen het Vlaamse Openbaarheidsdecreet²⁸ spreekt over ‘intellectuele rechten’. In principe zijn alle bestuursdocumenten openbaar, tenzij uitdrukkelijk een uitzondering wordt voorzien. Eventueel kan de houder van een naburig recht zich verzetten tegen de openbaarmaking van zijn prestatie op grond van de uitzondering voorzien voor de ‘fundamentele rechten en vrijheden van de bestuurden’. Het recht op eigendom, waaronder intellectuele eigendom, wordt immers beschermd door het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Hiertegen kan men opwerpen dat er geen enkele reden is om de houders van naburige rechten anders te behandelen dan auteurs. De rechter kan de term ‘auteursrechtelijk’ interpreteren als ‘op basis van de wet op het auteursrecht en de naburige rechten’ en dan de regels voorzien voor de openbaarheid van auteursrechtelijk beschermde werken toepassen.²⁹

D.5 Recht op vergoeding

De uitzonderingen voor openbare uitlening en ter illustratie van het onderwijs en ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek worden ook ‘wettelijke licenties’ genoemd. De titularis van een naburig recht kan zijn exclusieve rechten in die gevallen immers niet invoeren. In ruil voor deze wettelijke licenties krijgt de titularis wel recht op een vergoeding.

Er bestaan verschillende vergoedingsregimes: een kopie- en mededelingsvergoeding en een uitleenvergoeding.

D.5.1 Kopie- en mededelingsvergoeding

De uitvoerende kunstenaar heeft een recht op vergoeding voor de reproductie en mededeling van zijn prestaties ter illustratie bij het onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek³⁰, niet voor de archivering, openbare uitlening of secundair gebruik ervan.

Deze regeling wordt hier niet verder in detail besproken. Bijkomende informatie is beschikbaar bij Uradex³¹ en Simim.³²

Ook de vergoedingsregeling voor privé-gebruik³³ wordt hier niet verder besproken, gezien het beperkte belang van deze wettelijke licentie voor archiefinstellingen.³⁴

²⁸ Art. 8 §1, 4° decreet van 18 mei 1999 betreffende de openbaarheid van bestuur.

²⁹ Zie I.F.1.5 “Openbaarheid van bestuur” op pagina 29.

³⁰ Art. 61bis Auteurswet.

³¹ De machtiging van de beheersvennootschap Uradex om in België actief te zijn werd ingetrokken bij ministerieel besluit van 17 februari 2006 (B.S. 28 februari 2006). Uradex lijkt haar activiteiten gewoon verder te zetten, al kan men zich vragen stellen bij de wettigheid hiervan. Zie <http://www.uradex.be> (30 maart 2007).

³² Zie <http://www.simim.be/> (30 maart 2007). Zie ook ‘Billijke vergoeding’ op <http://www.bvergoed.be> (30 maart 2007).

³³ K.B. van 28 maart 1996 betreffende het recht op vergoeding voor het kopiëren voor eigen gebruik voor de auteurs, de uitvoerende kunstenaars en de producenten van fonogrammen en van audiovisuele werken. (B.S. 6 april 1996) en het Repro-KB.

³⁴ Zie I.G. “Recht op vergoeding” op pagina 34.

D.5.2 Uitleenvergoeding

De uitvoerende kunstenaar heeft een recht op vergoeding wanneer een geluidswerk of een audiovisueel werk uitgeleend wordt met toepassing van de uitzondering voor openbare uitlening. De regeling loopt parallel met de uitleenvergoeding voor de auteur.³⁵

D.6 Sancties

De inbreuken op de naburige rechten worden op dezelfde manier bestraft als inbreuken op het auteursrecht.³⁶

D.7 Licenties

Wat het sluiten van contracten met de uitvoerende kunstenaar zelf betreft, gelden grotendeels dezelfde regels als in het auteursrecht.³⁷ Er is slechts één uitzondering: het contract moet niet elke exploitatiewijze afzonderlijk vermelden maar mag in meer globale termen gesteld worden.³⁸

D.8 Bijzondere regels voor audiovisuele werken

Tenzij in het contract anders is overeengekomen, draagt de uitvoerende kunstenaar aan de producent het exclusieve recht over om zijn prestatie te exploiteren.³⁹

De producent van een audiovisueel werk zal dus in de meeste gevallen bevoegd zijn om een archiefflicentie af te sluiten. De archivaris moet niet met alle uitvoerende kunstenaars afzonderlijk onderhandelen.

E De producent van fonogrammen en films

E.1 Titularis

Een fonogram is een “uitsluitend voor het gehoor bestemde opname van het geluid van de uitvoering van een werk of van andere geluiden”.⁴⁰ De producent van fonogrammen is de natuurlijke persoon of de rechtspersoon die de eerste vastlegging maakt van een fonogram.⁴¹ De vastlegging kan op elke drager gebeuren. Het geluid moet geen auteursrechtelijk werk zijn, ook de opnames van geluid uit de natuur⁴² worden beschermd. Het begrip ‘eerste vastlegging’ staat in tegenstelling tot het hergebruiken van oude opnames, bijvoorbeeld albums op vinylplaat opnieuw uitbrengen op cd. De producent is degene die de financiële verantwoordelijkheid voor de opname draagt.⁴³

³⁵ Art. 62-63 Auteurswet. Zie I.G.2.3 “Uitleenvergoeding” op pagina 37.

³⁶ Zie I.J “Sancties” op pagina 43.

³⁷ Zie I.H.2.1 “Contracten gesloten met de oorspronkelijke auteur” op pagina 38.

³⁸ Art. 33, 35 §2-3 en 36 Auteurswet. Zie ook BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 255, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 3 op pagina 49), p. 558.

³⁹ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 256.

⁴⁰ Conventie van Rome art. 3, (b) “‘phonogram’ means any exclusively aural fixation of sounds of a performance or of other sounds”.

⁴¹ Conventie van Rome art. 3, (c) “‘producer of phonograms’ means the person who, or the legal entity which, first fixes the sounds of a performance or other sounds”.

⁴² Bijvoorbeeld het gezang van walvissen.

⁴³ BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 262, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, op. cit. (zie voetnoot 3 op pagina 49), p. 491, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 356 e.v.

Een film is elk “cinematografisch of audiovisueel werk of bewegende beelden, met of zonder geluid”.⁴⁴ Het speelt geen rol of de beelden een auteursrechtelijk beschermd werk zijn of niet, zo worden ook sportuitzendingen of actualiteitsberichten beschermd. De drager is evenmin van belang. Enkel de producent van de eerste vastlegging van films krijgt een naburig recht, niet de persoon die reproducties maakt van een bestaande film. De producent is degene die de financiële verantwoordelijkheid draagt voor het maken van de film.⁴⁵

E.2 Reikwijdte van de bescherming

E.2.1 Vermogensrechten

De vermogensrechten van de producent van fonogrammen en films weerspiegelen deze van de auteur.⁴⁶

E.2.2 Morele rechten

De producent van fonogrammen en films heeft geen morele rechten.

E.3 Duur van de bescherming

De rechten van de producent vervallen 50 jaar na de vastlegging van de film of het fonogram.

Indien de film binnen deze termijn op geoorloofde wijze gepubliceerd is of aan het publiek medegedeeld is, vervallen de rechten 50 jaar nadat dit gebeurd is.⁴⁷

Indien het fonogram binnen deze termijn op geoorloofde wijze gepubliceerd is, vervallen de rechten 50 jaar nadat dit gebeurd is. Is het fonogram niet binnen deze termijn op geoorloofde wijze gepubliceerd, maar wel op geoorloofde wijze aan het publiek medegedeeld, dan is de eerste mededeling het vertrekpunt van de beschermingstermijn.⁴⁸

De termijnen worden berekend vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op het feit dat de rechten doet ontstaan.⁴⁹

E.4 Uitzonderingen en wettelijke licenties

Wat de uitzonderingen en de wettelijke licenties betreft, gelden dezelfde regels als voor de uitvoerende kunstenaar.⁵⁰

E.5 Sancties

De inbreuken op de naburige rechten worden op dezelfde manier bestraft als inbreuken op het auteursrecht.⁵¹

⁴⁴ Art. 2, lid 1, in fine Richtlijn 92/100/EG betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom (*P.B. L 346 van 27 november 1992*, p. 61-66).

⁴⁵ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, *op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 263, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, *op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), p. 491, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, *op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 360 e.v.

⁴⁶ Art. 39 en 40 Auteurswet. BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, *op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 264, BRISON, *De nieuwe auteurswet*, *op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), p. 491, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, *op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 365 e.v. Zie I. D.1 “Vermogensrechten” op pagina 19.

⁴⁷ Art. 39, 5e lid Auteurswet.

⁴⁸ Art. 39, 6e lid Auteurswet.

⁴⁹ Art. 39, 7e lid Auteurswet.

⁵⁰ Art. 41-43 en 46-47 Auteurswet. Zie D.4 “Uitzonderingen” op pagina 50 en art. 61bis Auteurswet D.5 “Recht op vergoeding” op pagina 53.

⁵¹ Zie I.J “Sancties” op pagina 43.

E.6 Licenties

Contracten met producenten worden gesloten volgens de algemene regels van het burgerlijk recht, een extra bescherming werd in de Auteurswet niet voorzien.

F Omroeporganisaties

F.1 Titularis

Een omroeporganisatie is een natuurlijke persoon of een rechtspersoon die investeert in het uitzenden van geluid, beeld en/of tekst voor het grote publiek. De uitzending moet geen auteursrechtelijk werk omvatten. De techniek die gebruikt wordt is niet doorslaggevend, het kan gaan om radiogolven, satelliet of kabel.⁵²

Materiaal ter beschikking stellen via het internet wordt normaal niet als een vorm van uitzenden⁵³ beschouwd. Uitzending betekent dat informatie ineens aan een onbestemde groep mensen wordt toegezonden⁵⁴, terwijl bij ter beschikking stelling via het internet de informatie op individuele aanvraag verstrekt wordt.

F.2 Reikwijdte van de bescherming

F.2.1 Vermogensrechten

Het naburig recht toegekend aan omroeporganisaties beschermt niet zozeer de inhoud van de uitzending, maar wel het gebruikte signaal. Een buitenstaander mag het signaal van de omroeporganisatie niet zomaar capteren en hergebruiken.

Voor de volgende handelingen is de toestemming van de omroeporganisatie nodig⁵⁵

- het rechtstreeks of later heruitzenden van haar uitzendingen daaronder begrepen de doorgifte via de kabel en de mededeling aan het publiek per satelliet.
- de reproductie van haar uitzendingen door welk procédé ook, daaronder begrepen de distributie van vastleggingen van haar uitzendingen.
- de mededeling van haar uitzendingen op een voor het publiek toegankelijke plaats tegen betaling van toegangsgeld.
- de beschikbaarstelling voor het publiek van uitzendingen op zodanige wijze dat deze voor leden van het publiek op een door hen individueel gekozen plaats en tijd toegankelijk zijn.

De omroeporganisaties beschikken niet over het verhuur- of uitleenrecht, hun distributierecht is uitgeput bij de eerste verkoop door de omroeporganisatie van een vastlegging van een uitzending in de Europese Unie.

F.2.2 Morele rechten

De omroeporganisaties hebben geen morele rechten.

⁵² BRISON, *De nieuwe auteurswet, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), p. 491 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 375 e.v.

⁵³ Niet te verwarren met de notie 'communicatie aan het publiek'. Zie I.D.1 "Vermogensrechten" op pagina 19.

⁵⁴ Het internet kan hier wel voor gebruikt worden, bijvoorbeeld in het geval van *webcasting* of *IPTV* (televisie via internet).

⁵⁵ Art. 44 Auteurswet. BRISON, *De nieuwe auteurswet, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), p. 491 e.v., DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 379 e.v.

F.3 Duur van de bescherming

De bescherming geldt gedurende 50 jaar te rekenen vanaf de eerste uitzending. Deze termijn moet berekend worden vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op de eerste uitzending.⁵⁶

F.4 Uitzonderingen en wettelijke licenties

Wat de uitzonderingen betreft, gelden in grote lijnen dezelfde regels als voor de uitvoerende kunstenaar. Een uitzondering voor openbare uitlening of secundair gebruik bestaat niet.⁵⁷ De omroeporganisaties hebben geen recht op vergoeding ter compensatie van deze uitzonderingen.

F.5 Licenties

Contracten met omroeporganisaties worden gesloten volgens de algemene regels van het burgerlijk recht, een extra bescherming werd in de Auteurswet niet voorzien. Sinds de wetwijziging van 2005 is het niet meer nodig om de toestemming van de omroeporganisatie te bewijzen met een geschrift.⁵⁸

F.6 Sancties

De inbreuken op de naburige rechten worden op dezelfde manier bestraft als inbreuken op het auteursrecht.⁵⁹

G De eerste uitgever van een werk dat in het publiek domein is gevallen.

G.1 Titularis

De (rechts)persoon die een nooit eerder gepubliceerd werk na het verstrijken van de auteursrechtelijke beschermingstermijn voor het eerst publiceert of aan het publiek mededeelt, krijgt op dit werk dezelfde vermogensrechten als een auteur.⁶⁰

Vreemd genoeg wordt dit recht vermeld bij de auteursrechten en niet bij de naburige rechten. Toch moet dit recht als een naburig recht beschouwd worden, omdat niet het creëren van een origineel werk beschermd wordt maar louter de prestatie om het werk publiek te maken.⁶¹

G.2 Reikwijdte van de bescherming

De titularis krijgt dezelfde vermogensrechten als een auteur.⁶²

⁵⁶ Art. 45 Auteurswet.

⁵⁷ Zie D.4 “Uitzonderingen” op pagina 50.

⁵⁸ Art. 44 Auteurswet, zoals gewijzigd door de wet van 22 mei 2005 tot omzetting van de Auteursrichtlijn.

⁵⁹ Zie I.J “Sancties” op pagina 43.

⁶⁰ Art. 2 §6 Auteurswet. Zie ook BRISON, *De nieuwe auteurswet, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), p. 557, BERENBOOM, *Le nouveau droit d’auteur et les droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 211.

⁶¹ BRISON, *Naburige rechten, op. cit.* (zie voetnoot 2 op pagina 48), p. 355, DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 179.

⁶² Zie I.D.1 “Vermogensrechten” op pagina 19. Zie DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 179.

G.3 Uitzonderingen en wettelijke licenties

De uitgever wordt gelijkgesteld met de auteur, ook wat uitzonderingen en de regeling met betrekking tot de wettelijke licentie betreft.⁶³

G.4 Duur van de bescherming

De beschermingstermijn bedraagt 25 jaar vanaf het tijdstip waarop het werk voor het eerst op geoorloofde wijze werd gepubliceerd of aan het publiek medegedeeld. Deze termijn wordt berekend vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op de publicatie of mededeling.⁶⁴

G.5 Sancties

De uitgever wordt gelijkgesteld met de auteur, ook wat de sancties betreft.⁶⁵

G.6 Licenties

Licenties met de uitgever worden afgesloten volgens de algemene regels van het burgerlijk recht. De bijzondere regels ter bescherming van de oorspronkelijke auteur zijn niet van toepassing.⁶⁶

H Producent van een databank

Voor de exclusieve rechten die aan de producent van een databank verleend worden, gebruikt men in de juridische literatuur de term ‘*sui generis*’ recht van de databankproducent. Dit recht lijkt qua voorwerp en omvang sterk op de andere naburige rechten en wordt daarom in dit hoofdstuk behandeld.

H.1 Definitie

Een databank is een “verzameling van werken, gegevens of andere zelfstandige elementen, die systematisch of methodisch geordend en afzonderlijk met elektronische middelen of anderszins toegankelijk zijn.”⁶⁷

- “werken, gegevens of andere . . . elementen”: een databank kan auteursrechtelijk beschermde werken bevatten, maar het kan ook om niet-beschermde werken of zelfs om ruwe data gaan.
- “zelfstandige elementen”: de elementen moeten elk afzonderlijk beschouwd kunnen worden. De hoofdstukken van een boek kunnen niet als afzonderlijke elementen van een databank beschouwd worden.
- “systematisch of methodisch geordend”: een willekeurig samenraapsel van elementen vormt geen databank. Zodra enige ordening in de gegevens gebracht wordt, is aan deze voorwaarde voldaan. De elementen van de databank moeten daarom niet noodzakelijk fysisch geordend worden.

⁶³ Zie I.F “Uitzonderingen” op pagina 24 en I.G “Recht op vergoeding” op pagina 34.

⁶⁴ Art. 2, §6-7 Auteurswet. DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 210.

⁶⁵ Zie I.J “Sancties” op pagina 43.

⁶⁶ DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 179. Zie I.H.2.1 “Contracten gesloten met de oorspronkelijke auteur” op pagina 38.

⁶⁷ Art. 2 1° Databankenwet. DE VISSCHER, *Précis du droit d’auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 277, STROWEL, ALAIN ET DERCLAYE, ESTELLE, *Droit d’auteur et numérique: logiciels, bases de données, multimédia*, Bruxelles, Bruylant, 2001, nr. 355 e.v.

- “afzonderlijk ... toegankelijk zijn”: de gebruiker moet de verschillende elementen kunnen vinden zonder telkens heel de verzameling af te lopen. De ordening van de elementen of een zoekstelsel laten dit toe.
- “met elektronische middelen of anderszins”: een databank kan bestaan op een papieren drager of in elektronische vorm.⁶⁸

H.2 Voorwaarden voor bescherming

Databanken worden beschermd wanneer de verkrijging, de controle of de presentatie van de inhoud in kwalitatief of kwantitatief opzicht getuigt van een substantiële investering.⁶⁹ De vereiste investering kan zowel een investering in geld zijn, als een investering in tijd of moeite. Alleen een substantiële investering wordt in aanmerking genomen. Substantieel kan zowel kwantitatief een grote investering betekenen, als een kwalitatief belangrijke investering. De producent moet kunnen bewijzen dat deze voorwaarde vervuld is.⁷⁰

H.3 Titularis

De titularis van het *sui generis* recht op de databank is de producent ervan. De producent is degene die het initiatief neemt tot en het risico draagt van de investeringen waardoor de databank ontstaat is.⁷¹

Uitsluitend producenten die gevestigd zijn in een lidstaat van de Europese Unie krijgen een beschermingsrecht.⁷² Producenten uit andere landen kunnen dezelfde bescherming krijgen indien hierover een overeenkomst bestaat tussen de EU en het land in kwestie. Dergelijke overeenkomsten kunnen enkel gesloten worden met landen die een vergelijkbare bescherming kennen.⁷³ Tot op heden kennen weinig landen een dergelijk recht.

H.4 Reikwijdte van de bescherming

Het *sui generis* databankenrecht heeft als doel de investering van de producent te beschermen door hem een exclusief recht te geven op de exploitatie van de databank. Meer bepaald mag de producent beperkingen opleggen aan de opvraging en het hergebruik van de databank:

- Opvraging is elke permanente of tijdelijke overbrenging van de inhoud van een databank op een andere drager, ongeacht op welke wijze en in welke vorm.⁷⁴
- Hergebruik is elke vorm van aan het publiek ter beschikking stellen van de inhoud van een databank, door verspreiding van kopieën, verhuur, on line transmissie of in een andere vorm.⁷⁵

⁶⁸ BUYDENS, MIREILLE, *Problemen en oplossingen voor het creëren van een on-line databank met beelden en/of tekst. Auteursrechten en internet*, Brussel, DWTC, 1998, 50-51.

⁶⁹ Art. 3, 1e lid Databankenwet.

⁷⁰ BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 189, DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 286, STROWEL, *Droit d'auteur et numérique, op. cit.* (zie voetnoot 67 op de pagina hiervoor), nr. 358 e.v.

⁷¹ Art. 2, 5° Databankenwet.

⁷² Een producent is gevestigd in de EU wanneer hij onderdaan is van een lidstaat of zijn gewone verblijfplaats in een lidstaat heeft. Een vennootschap is in de EU gevestigd wanneer de vennootschap opgericht is volgens de wetgeving van een lidstaat en waarvan de statutaire zetel, het hoofdbestuur of de hoofdvestiging in de Unie is gelegen. Indien de vennootschap enkel haar statutaire zetel op het grondgebied van de Unie heeft, moeten haar werkzaamheden een werkelijke en duurzame band met de economie van een lidstaat hebben. Art. 12 Databankenwet.

⁷³ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 295, STROWEL, *Droit d'auteur et numérique, op. cit.* (zie voetnoot 67 op de pagina hiervoor), nr. 357 en 382.

⁷⁴ Art. 2, 2° Databankenwet. BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 190, STROWEL, *Droit d'auteur et numérique, op. cit.* (zie voetnoot 67 op de pagina hiervoor), nr. 372 e.v.

⁷⁵ Art. 2, 3° Databankenwet. BERENBOOM, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 190, STROWEL, *Droit d'auteur et numérique, op. cit.* (zie voetnoot 67 op de pagina hiervoor), nr. 372 e.v.

- Openbare uitlening is geen vorm van opvraging of hergebruik.⁷⁶

De producent kan de opvraging of het hergebruik van de databank in zijn geheel of van een substantieel deel ervan verbieden. Het criterium 'substantieel deel' moet relatief beoordeeld worden en staat in verhouding met de schade die berokkend wordt aan de investering van de producent. Een deel kan substantieel zijn omwille van de hoeveelheid informatie (kwantitatief criterium) of omwille van de aard van de gegevens (kwalitatief criterium) die opgevraagd of hergebruikt worden.

In sommige omstandigheden mag de producent ook de opvraging of het hergebruik van niet-substantiële delen verbieden, met name wanneer dit in strijd is met de normale exploitatie van de databank of wanneer dit ongerechtvaardigde schade toebrengt aan de rechtmatige belangen van de producent.⁷⁷

De archivaris zal vaak een volledige databank willen archiveren. In dat geval is er sprake van opvraging van de databank in zijn geheel. De producent moet hiervoor in principe zijn toestemming verlenen. Terbeschikkingstelling van de databank aan het publiek kan dan een vorm van hergebruik zijn. Openbare uitlening valt volgens de wet buiten de macht van de databankenproducent. Consultatie ter plaatse lijkt evenmin een vorm van verboden hergebruik te zijn.

H.5 Duur

De duur van de beschermingstermijn van een databank is niet zo eenvoudig vast te stellen. Een databank is meestal een werk dat voortdurend bijgewerkt wordt. De wet heeft hiermee rekening gehouden, door een vernieuwbare beschermingstermijn te voorzien. Drie momenten in de levenscyclus van een databank zijn van belang om de beschermingsduur vast te stellen: de voltooiing van de databank, de terbeschikkingstelling van de databank aan het publiek en de actualisering van de databank.

De voltooiing van de databank is het moment waarop de eerste versie van de databank afgewerkt is. Een eerste beschermingstermijn van 15 jaar begint te lopen op 1 januari van het jaar volgend op de voltooiing. De voltooiing is een interne aangelegenheid bij de producent en heeft niets met de exploitatie van de databank te maken. De producent moet bewijzen op welke datum de databank voltooid werd.

Indien de producent de databank binnen de lopende beschermingsduur op de markt brengt, begint de beschermingsduur opnieuw te lopen. Opnieuw geldt een periode van 15 jaar vanaf 1 januari van het jaar volgend op de eerste terbeschikkingstelling aan het publiek. De eerste versie van een databank kan dus maximum 31 jaar beschermd blijven.

Van actualisering van een databank is sprake wanneer er opnieuw substantieel geïnvesteerd wordt in een bestaande databank. Deze nieuwe investering kan zowel in kwantitatief als in kwalitatief opzicht substantieel zijn. De geactualiseerde versie geniet een eigen beschermingstermijn van 15 jaar. De producent moet bewijzen dat de databank geactualiseerd werd.⁷⁸ De beschermingsduur van de originele versie wordt door de actualisering niet beïnvloed.

De archivaris kan ervan uitgaan dat een bepaalde versie van een databank niet meer beschermd is ten laatste 31 jaar nadat het voor het eerst op de Europese markt is verschenen. Deze regel gaat niet op voor databanken geproduceerd vóór de invoering van de wet.

Databanken voltooid vóór de invoering van de wet

De Databankenwet beschermt databanken die voltooid zijn na 31 december 1982. Voor zover deze databanken op 1 januari 1998 voldeden aan de algemene beschermingsvoorwaarden genieten ze bescherming

⁷⁶ Art. 2, 3° Databankenwet.

⁷⁷ Een voorbeeld is wanneer men vanuit een eigen portaalsite toegang verleent tot gegevens die uit andermans databank afkomstig zijn. De gebruikers van de portaalsite vragen telkens slechts een beperkt aantal gegevens op uit de databank (niet-substantieel deel). Toch schaaft dit de rechtmatige belangen van de producent omdat de gebruikers niet rechtstreeks op zijn site terecht komen en daar de reclame zien.

⁷⁸ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins, op. cit.* (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 294, STROWEL, *Droit d'auteur et numérique, op. cit.* (zie voetnoot 67 op pagina 58), nr. 376.

voor een periode van 15 jaar te rekenen vanaf 1 januari 1998.⁷⁹

H.6 Uitzonderingen en wettelijke licenties

De rechtmatige gebruiker van een databank mag bepaalde handelingen stellen zonder de toestemming van de producent te moeten vragen. De wet definieert een rechtmatige gebruiker als degene die opvragingen verricht en/of de databank hergebruikt op een wijze die door de producent of bij wet is toegestaan.⁸⁰

De rechtmatige gebruiker mag voor om het even welk doel niet-substantiële delen van de databank opvragen of hergebruiken. Hierbij mag hij de normale exploitatie van de databank of de rechtmatige belangen van de producent niet schaden.⁸¹

De wet staat het gebruik van de databank onder meer toe ter illustratie bij het onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek. De gebruiker mag een substantieel deel van de inhoud van een databank opvragen op voorwaarde dat dit verantwoord wordt door het onderzoeks- of onderwijsdoel en voor zover het om onderzoek of onderwijs zonder winstgevend doel gaat.⁸² De gebruiker moet eveneens de bron vermelden waaruit de informatie afkomstig is. Dit recht mag niet contractueel ingeperkt worden.⁸³ Hergebruik blijft aan de toestemming van de producent onderworpen.

Kunnen openbare archieven zich beroepen op de uitzondering die bestaat voor wetenschappelijk onderzoek? Enerzijds verrichten archieven zelf vaak wetenschappelijk onderzoek en anderzijds is het gearchieveerd bronnenmateriaal onontbeerlijk voor andere onderzoekers. De uitzondering voor wetenschappelijk onderzoek kan hier dus toegepast worden.

Mag het archief op basis van deze uitzondering een databank in zijn geheel archiveren? Dit zal meestal wel te verantwoorden zijn op grond van de doelstelling van het archief: het bewaren van bronnenmateriaal voor wetenschappelijk onderzoek. De bewaring van de databank zal de normale exploitatie van de databank of de rechtmatige belangen in de regel niet doorkruisen. Het lijkt dus redelijk om dit toe staan. Volgens sommigen laten de bewoordingen van de wet dit niet toe, aangezien er staat 'een substantieel deel' en niet 'het geheel of een substantieel deel'.⁸⁴ Een licentie afsluiten kan de onzekerheid hieromtrent wegnemen.

De producent van een databank heeft geen recht op vergoeding voor de verleende wettelijke licenties.

H.7 Licenties

Licenties worden afgesloten volgens de algemene regels van het burgerlijk recht.

H.8 Sancties

H.8.1 Strafrechtelijke sancties

De strafrechtelijke sancties die de Databankenwet in het leven roept lopen parallel met de sancties uit de Auteurswet. Drie soorten handelingen worden als namaking beschouwd⁸⁵:

- met kwaadwillig of bedrieglijk opzet inbreuk plegen op het recht van de producent

⁷⁹ Art. 18 Databankenwet.

⁸⁰ Art. 2, 4° Databankenwet.

⁸¹ Art. 8 en 9 Databankenwet. DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 293, STROWEL, *Droit d'auteur et numérique*, op. cit. (zie voetnoot 67 op pagina 58), nr. 379.

⁸² Art. 7, 2° Databankenwet.

⁸³ DE VISSCHER, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, op. cit. (zie voetnoot 3 op pagina 49), nr. 293, STROWEL, *Droit d'auteur et numérique*, op. cit. (zie voetnoot 67 op pagina 58), nr. 378.

⁸⁴ VANHEES, HENDRIK, "De juridische bescherming van databanken", *R.W.* 1999-2000, p. 1007.

⁸⁵ Art. 13 Databankenwet.

- met kwaadwillig of bedrieglijk opzet gebruik maken van de naam van de producent of van een distinctief kenmerk waarmee hij zijn prestatie aanduidt (bv. een logo)
- nagemaakte databanken voor commerciële doelen hergebruiken, in voorraad hebben om te hergebruiken of invoeren op het Belgisch grondgebied, voor zover de dader weet dat het om nagemaakte databanken gaat

De begrippen *kwaadwillig* en *bedrieglijk* werden reeds eerder uitgelegd.⁸⁶ De archivaris zal bij de uitvoering van zijn taken zelden of nooit *kwaadwillig* of *bedrieglijk* inbreuk plegen op het recht van de databankenproducent. De terbeschikkingstelling aan het publiek zou voor discussie kunnen zorgen, voor zover de producent kan aantonen dat het archief commerciële doelen nastreeft. Een algemeen lidgeld of een vergoeding voor kopiekosten vragen op zich volstaat niet.

De strafmaat is identiek als deze uit het auteursrecht.⁸⁷ De rechter kan eveneens de bekendmaking van het vonnis en de sluiting van de inrichting van de dader bevelen.⁸⁸

H.8.2 Burgerrechtelijke sancties

De titularis van het *sui generis* recht kan een schadevergoeding eisen voor elke inbreuk op grond van de algemene aansprakelijkheidsregels van het Burgerlijk Wetboek. Daartoe moet hij drie zaken bewijzen: fout, schade en oorzakelijk verband. Een inbreuk op de bepalingen van de Databankenwet is op zich al een fout. Kwaadwilligheid of bedrieglijk oogmerk is niet vereist, ook wie ter goeder trouw de Databankenwet schendt, kan aansprakelijk gesteld worden. De schade kan verschillende vormen aannemen, vooral een vergoeding van de gedeelde winst zal vaak gevraagd worden. Een oorzakelijk verband tussen de inbreuk op de Databankenwet en de geleden schade zal vooral in een commerciële context relatief eenvoudig aan te tonen zijn.

Het Gerechtelijk Wetboek regelt het ‘beslag inzake namaak’⁸⁹ en de ‘vordering tot staken’⁹⁰. Deze procedures werden reeds besproken in het deel over het auteursrecht.⁹¹

I Conclusie

Tot voor kort hield de regeling met betrekking tot naburige rechten weinig rekening met de specifieke taken en noden van de archiefsector. Sinds de wetwijziging van 2005 is de situatie een stuk verbeterd, tenminste voor archieven zonder winst oogmerk. De archiefuitzondering loopt volledig gelijk met deze in het auteursrecht, zodat de aldaar getrokken conclusies ook hier gelden. Opvallend is opnieuw dat databanken ontsnappen aan de archiefuitzondering. Voor deze werken kunnen archieven enkel soelaas zoeken in de uitzondering voor wetenschappelijk onderzoek.

Waar nog twijfels bestaan, kunnen deze uit de weg geruimd worden aan de hand van een licentie, voor zover de titularis van het naburig recht identificeerbaar is en bereid een licentie af te sluiten.

Het lijkt onwaarschijnlijk dat een archief zich ooit voor een rechtbank zal moeten verantwoorden louter omdat het een prestatie opneemt in het archief. Het belang van de houder van een naburig recht om een archief voor de rechter te slepen is vrij beperkt. Welke schade lijdt hij wanneer zijn prestatie geconserveerd wordt voor de toekomst? In welk opzicht verstoort de archivering de normale exploitatie van een prestatie? Dit heeft tot gevolg dat de grijze zones niet snel opgelost zullen worden door rechtspraak.

⁸⁶ Zie I.J.1 “Strafrechtelijke sancties” op pagina 43.

⁸⁷ Art. 14 Databankenwet. Voor een diepgaandere bespreking van het misdrijf namaking zie I.J.1 “Strafrechtelijke sancties” op pagina 43.

⁸⁸ Art. 15 Databankenwet.

⁸⁹ Art. 1481 e.v. Gerechtelijk Wetboek.

⁹⁰ Art. 587, 1° lid, 8° Gerechtelijk Wetboek.

⁹¹ Zie I.J.1.2 “Beslag inzake namaak” op pagina 45 en I.J.1.3 “De vordering tot staken” op pagina 46.

Hoofdstuk III

Technische voorzieningen en informatie voor het beheer van rechten

A Toepasselijk recht

De belangrijkste rechtsregels zijn:

- World Intellectual Property Organisation (WIPO) auteursrechtenverdrag, gesloten te Genève op 20 december 1996.¹
- Auteursrichtlijn: Richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij (*P.B. L 167* van 22 juni 2001).
- Softwarewet: De wet van 30 juni 1994 betreffende de bescherming van computerprogramma's (*B.S. 27 juli 1994*).
- Wet Voorwaardelijke Toegang: Wet betreffende de juridische bescherming van diensten van de informatiemaatschappij gebaseerd op of bestaande uit voorwaardelijke toegang van 12 mei 2003 (*B.S. 26 mei 2003*).
- Auteurswet: Wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten (*B.S. 27 juli 1994*).
- Databankenwet: Wijzigingen van de wet van 31 augustus 1998 houdende de omzetting in Belgisch recht van de Europese richtlijn van 11 maart 1996 betreffende de rechtsbescherming van databanken (*B.S. 14 november 1998*).
- Wet Databanken in Gerechtelijk recht: Wet van 10 augustus 1998 houdende omzetting in Belgisch gerechtelijk recht van de Europese richtlijn van 11 maart 1996 betreffende de rechtsbescherming van databanken (*B.S. 14 november 1998*).
- Strafwet: art. 210 bis 1, art. 504quater 1, art. 550bis 1, Art. 550ter 1 Strafwet.

B Inleiding

Producenten van digitaal materiaal² maken regelmatig gebruik van technische beschermingsmaatregelen om het gebruik ervan te controleren. In de regel vereist elke technische voorziening dat in of bij het werk

¹ Beschikbaar bij WIPO <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/> (30 maart 2007).

² Het kan zowel om auteursrechtelijk beschermd materiaal als om ander materiaal gaan.

informatie beschikbaar is waarin staat welk gebruik door de rechthebbende toegelaten wordt. De ervaring toont dat vele beschermingsmaatregelen toch omzeild kunnen worden of dat rechteninformatie gewijzigd of verwijderd kan worden. De sector vroeg daarom om juridische bescherming van hun technische voorzieningen tegen de omzeiling ervan.

Het WIPO auteursrechtenverdrag van 1996 schenkt voor het eerst aandacht aan deze problematiek. De Europese richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij herneemt dit thema. De richtlijn moest vóór 22 december 2002 omgezet zijn in het Belgisch recht. De richtlijn werd met meer dan twee jaar vertraging omgezet door de wet van 22 mei 2005 (B.S. 27 mei 2005) die allerlei aanpassingen aanbrengt in de bestaande intellectuele eigendomswetgeving.³

De Softwarewet kent in navolging van de Softwarerichtlijn⁴ eveneens een juridische bescherming toe aan technische maatregelen.

De wet betreffende de juridische bescherming van diensten van de informatiemaatschappij⁵ gebaseerd op of bestaande uit voorwaardelijke toegang (Wet Voorwaardelijke Toegang) is eveneens van belang.

Ten slotte kunnen de algemene straffen op informatiecriminaliteit van toepassing zijn. Bepaalde bewerkingen van gegevens en informaticasystemen worden strafbaar gesteld. Sommige stappen in het archiveringsproces kunnen in het vaarwater van deze strafbepalingen komen.

C Welke technische voorzieningen worden beschermd?

C.1 De Auteurswet

C.1.1 Technische voorzieningen in strikte zin

Volgens de Auteurswet is een technische voorziening elke technologie die dient om te verhinderen dat een werk gebruikt wordt op een manier waarvoor de rechthebbende geen toestemming heeft verleend.⁶ De rechthebbende is de houder van een auteursrecht of een naburig recht. Technische voorzieningen worden enkel beschermd indien ze 'doeltreffend' zijn, dit wil zeggen als de techniek ook in praktijk in staat is om het gebruik van een werk te controleren. De voorziening moet niet onfeilbaar zijn, maar wel ernstig genoeg zijn om de bescherming van de wet te verdienen.⁷ Zowel technische maatregelen die de toegang tot een werk regelen, als technieken die het reproduceren of communiceren van een werk controleren worden beschermd.⁸

Opmerkelijk is dat enkel gesproken wordt over toestemming verleend door de rechthebbende, en niet over enige toelating verleend door de wet. Met de uitzonderingen op het auteursrecht wordt in eerste instantie geen rekening gehouden. Deze formulering omvat op het eerste zicht ook maatregelen die handelingen controleren die helemaal niet onder het auteursrechtelijk monopolie vallen.⁹

³ Zie I.F. "Uitzonderingen" op pagina 24.

⁴ Richtlijn 1991/250/EG betreffende de rechtsbescherming van computerprogramma's (P.B. L 122 van 17 mei 1991).

⁵ Een dienst van de informatiemaatschappij omvat elke dienst die gewoonlijk tegen vergoeding, langs elektronische weg, op afstand en op individueel verzoek van een afnemer van diensten verricht wordt. Art. 2, 1° Wet Voorwaardelijke Toegang.

⁶ Art. 79bis §1 4e lid Auteurswet.

⁷ DUSOLLIER, SÉVERINE, "Les nouvelles dispositions belges en matière de protection technique du droit d'auteur et des droits voisins", *A&M*, 2005, p. 536 e.v.

⁸ DUSOLLIER, SÉVERINE, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, Bruxelles, Larcier, 2005, nr. 133 e.v.

⁹ Deze verregaande bepaling was volgens S. Dusollier niet strikt vereist voor een correcte omzetting van de Auteursrichtlijn. Andere landen, zoals het Verenigd Koninkrijk, beperken de bescherming van technische maatregelen tot het auteursrechtelijke monopolie. In België verklaren de voorbereidende werken dat technische maatregelen dienen voor "de bescherming van de bij de wet verleende auteursrechten of naburige rechten". Hieruit put S. Dusollier een argument voor een beperktere interpretatie van het begrip technische voorziening. Zie DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges . . .*, op. cit. (zie voetnoot 7), p. 536 en Parl. St. Kamer, 2003-04, nr. 51-1137/001, p. 24.

In theorie zegt de wet niets over technische maatregelen die toegepast worden op materiaal dat geen auteursrechtelijke bescherming geniet.¹⁰ Maar het is evident dat dezelfde technieken gebruikt zullen worden op auteursrechtelijk beschermd materiaal en op niet-beschermd materiaal. De nieuwe regels beschermen de technologie zelf, zonder te kijken naar het onderliggende materiaal. Zonder twijfel zal deze ontwikkeling een impact hebben die verder reikt dan het domein van het auteursrecht.¹¹

C.1.2 Informatie voor het beheer van rechten

Informatie betreffende het beheer van rechten is alle door de rechthebbenden verstrekte informatie waarmee het werk, de auteur of een andere rechthebbende kan worden geïdentificeerd. Ook informatie met betrekking tot de voorwaarden voor het gebruik van het werk wordt bedoeld. Het maakt niet uit of deze informatie in leesbare vorm of in de vorm van een code bijgevoegd is. De informatie voor het beheer van rechten moet op één of andere manier verbonden zijn met het werk in kwestie.¹²

C.2 De Databankenwet

De Databankenwet hanteert dezelfde definitie van technische voorzieningen en informatie voor het beheer van rechten als de Auteurswet.¹³ Ook hier is de toestemming van de rechthebbende bepalend en wordt met de uitzonderingen op het *sui generis* recht in eerste instantie geen rekening gehouden.

C.3 De Softwarewet

De Softwarewet kende al langer een verbod op het neutraliseren van technische voorzieningen die computerprogramma's beschermen. Een definitie van de term technische voorziening geeft de wet niet, noch wordt omschreven waartegen ze computerprogramma's beschermen. In ieder geval worden technische maatregelen bedoeld die inbreuken op het auteursrecht verhinderen, d.w.z. kopieerbeveiligingen. Of technieken die slechts de toegang tot het programma controleren ook bedoeld worden, was onzeker. Toegang tot een werk is geen exclusief recht beschermd door het auteursrecht.

Nu er een definitie van het begrip technische voorziening in de algemene Auteurswet staat, zal deze hoogst waarschijnlijk ook gehanteerd worden in de Softwarewet. De onzekerheid over de bescherming voor toegangscontrolemechanismen lijkt hierdoor beslecht.

Omdat de Softwarewet hierover niets bepaalt, is het verbod op het manipuleren van rechteninformatie uit de algemene Auteurswet wel van toepassing op software.¹⁴

C.4 De Wet Voorwaardelijke Toegang

De Wet Voorwaardelijke Toegang gebruikt de term 'illegale uitrusting'. Hiermee wordt bedoeld elke uitrusting of programmatuur die is ontworpen of aangepast om zich toegang te verschaffen tot een beschermde dienst terwijl men hiervoor geen toestemming heeft van de dienstverrichter.¹⁵ In de praktijk gaat het om illegale decodeertoestellen of -programma's.

Een beschermde dienst is een dienst van de informatiemaatschappij die tegen betaling geleverd wordt en enkel toegankelijk is op basis van 'voorwaardelijke toegang', d.w.z. wanneer bepaalde (technische) voorwaarden vervuld zijn.¹⁶ 'Voorwaardelijke toegang' is elke technische maatregel en/of regeling die toegang,

¹⁰ Parl. St. Kamer, 2004-05, nr. 51-1137/013, p. 81.

¹¹ DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges ...*, op. cit. (zie voetnoot 7 op de vorige pagina), p. 534.

¹² Art. 79ter, §2 Auteurswet. DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges ...*, op. cit. (zie voetnoot 7 op de pagina hiervoor), p. 546 e.v.

¹³ Art. 12bis §1 4^elid en 12ter §2 1^elid Databankenwet.

¹⁴ Parl. St. Kamer, 2003-04, nr. 51-1137/013, p. 89. DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges ...*, op. cit. (zie voetnoot 7 op de vorige pagina), p. 547.

¹⁵ Art. 2, 6° Wet Voorwaardelijke Toegang.

¹⁶ Art. 2, 2° Wet Voorwaardelijke Toegang.

in een begrijpelijke vorm, tot de beschermde dienst afhankelijk maakt van voorafgaande, individuele toestemming voor deze toegang.¹⁷

Een ‘uitrusting van voorwaardelijke toegang’ is elke uitrusting of programmatuur die is ontworpen of aangepast om toegang te verschaffen tot een beschermde dienst in een begrijpelijke vorm.¹⁸

C.5 De strafwet

De begrippen *informaticasysteem* en *gegevens* staan centraal in de nieuwe strafbepalingen, maar worden nergens in de wet gedefinieerd. De voorbereidende werken omschrijven een informaticasysteem als “*alle systemen voor de opslag, verwerking of overdracht van data*”. Deze definitie is ontzettend ruim, tenslotte dient zowat elke software voor de verwerking van gegevens. Gegevens zijn “*voorstellingen van informatie die geschikt zijn voor opslag, verwerking en overdracht via een informaticasysteem*”.

De meeste technische voorzieningen kunnen zonder probleem onder het ruime begrip informaticasysteem begrepen worden. Zo verwerkt een toegangscontrolemechanisme gegevens over degene die toegang probeert te verkrijgen (bv. een paswoord) en beslist dan naar gelang het geval om toegang te verlenen of te weigeren. Een systeem dat gebruik meet slaat gegevens op over het aantal keer dat een werk afgespeeld werd.¹⁹

D Wat is de reikwijdte van de juridische bescherming?

D.1 De Auteurswet

D.1.1 Omzeilen van technische voorzieningen

De wet verbiedt het omzeilen van doeltreffende technische maatregelen door een persoon die weet of redelijkerwijs behoort te weten dat hij omzeilt. Bijkomende voorwaarde is dat de persoon in kwestie weet of redelijkerwijs zou moeten weten dat het kraken van de technische voorzieningen in kwestie kwaadwillige of bedrieglijke inbreuken op het auteursrecht kan vergemakkelijken. Deze voorwaarde sluit omzeilingen van vervolging uit indien er geen gevaar is voor de exploitatie van het werk door de rechthebbende.²⁰ Eén voorbeeld is een kopie voor louter privé-doeleinden²¹, maar ook omzeilingen voor onderzoeks- of archiefdoeleinden kunnen hieronder vallen.²²

Het besef dat de omzeiling inbreuken op het auteursrecht kan vergemakkelijken wordt op het eerste zicht vermoed. De formulering van dit vermoeden is erg onduidelijk, zodat niet duidelijk is of dit vermoeden altijd geldt of slechts in bepaalde gevallen.²³ De rechtspraak zal hierover meer duidelijkheid moeten brengen.

¹⁷ Art. 2, 3° Wet Voorwaardelijke Toegang. Bv. Betaalzers encrypteren hun signalen vaak, zodat ze de toegang kunnen beperken tot betalende klanten door hen de decryptiesleutel te geven.

¹⁸ Art. 2, 4° Wet Voorwaardelijke Toegang. Bv. De decryptiesleutel die de betaalzender levert aan zijn klanten om geëncrypteerde uitzendingen te kunnen bekijken. Software geschreven om de encryptie te kraken of te omzeilen is eveneens een uitrusting van voorwaardelijke toegang, zij het een illegale uitrusting.

¹⁹ Voor een grondige bespreking van een aantal types technische voorzieningen zie DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), p. 39 e.v.

²⁰ DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 699.

²¹ Parl. St. Kamer, 2004-05, nr. 51-1137/013 p. 85.

²² Wat onderzoeksdoeleinden betreft, pleit overweging 48 bij de Auteursrichtlijn alvast in het voordeel van deze interpretatie. Zie ook DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 232, DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges . . .*, op. cit. (zie voetnoot 7 op pagina 64), p. 538 e.v.

²³ Art. 79bis §1 1e lid Auteurswet luidt als volgt “De omzeiling van technische voorzieningen getroffen, overeenkomstig of krachtens dit artikel of overeenkomstig artikel 87bis, §1, wordt geacht het plegen van inbreuken bedoeld in de artikelen 80 en 82 te vergemakkelijken”. Art. 79bis §2 en art. 87bis §1 Auteurswet behandelen respectievelijk vrijwillige en verplichte maatregelen genomen ter vrijwaring van de uitzonderingen op de exclusieve rechten van de auteur. De verwijzing hiernaar suggereert dat het vermoeden enkel geldt wanneer misbruik gemaakt wordt van dergelijke vrijwillige of verplichte maatregelen, meer bepaald door de omzeiling ervan. Contra: DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges . . .*, op. cit. (zie voetnoot 7 op pagina 64), p. 539 e.v.

De invoering van een vermoeden van bedrieglijk opzet is bekritiseerbaar. Dergelijke vermoedens die de bewijslast van het Openbaar Ministerie zijn zeldzaam in ons strafrecht.²⁴ Het Europees Hof voor de rechten van de mens heeft geoordeeld dat dergelijke vermoedens slechts kunnen voor zover dit verantwoord is in zwaarwichtige gevallen en voor zover de rechten van de verdediging gewaarborgd blijven.²⁵ In het geval van de omzeiling van technische voorzieningen is er geen ernstige reden waarom het Openbaar Ministerie er niet in zou slagen het bewijs te leveren van de motivatie van de omzeiler.²⁶ In dit opzicht lijkt het vermoeden van bedrieglijk opzet allerminst verantwoord.

D.1.2 ‘Medeplichtigheid’ aan de omzeiling van technische maatregelen

De wet verbiedt bepaalde daden die de omzeiling van technische maatregelen voorbereiden of mogelijk maken²⁷:

Het is verboden producten of diensten aan te bieden:

- die gepromoot, aangeprezen of in de handel gebracht worden om de bescherming van doeltreffende technische voorzieningen te omzeilen.
- die slechts een commercieel beperkt doel of nut hebben, naast de omzeiling van de bescherming van doeltreffende technische voorzieningen.
- die in het bijzonder ontworpen, geproduceerd of aangepast zijn met het doel de omzeiling mogelijk of gemakkelijker te maken van doeltreffende technische voorzieningen.

Onder aanbieden verstaat de wet vervaardigen, invoeren, verdelen, verkopen, verhuren, reclame maken voor verkoop of verhuur, bezitten voor commerciële doeleinden of levering van diensten.²⁸ Hyperlinks leggen naar sites waar omzeilingsmiddelen aangeboden worden, kan als een vorm van distributie aanzien worden.²⁹ Of het louter geven van aanwijzingen hieronder valt is omstreden. Informatie op zich is geen ‘inrichting, product of onderdeel’, zoals de wet hulpmiddelen omschrijft.³⁰ Onder bepaalde omstandigheden zou het geven van aanwijzingen een dienstverlening kunnen vormen, maar niet noodzakelijk.³¹

Het verbod om hulpmiddelen ter beschikking te stellen geeft de juridische bescherming van technische maatregelen een erg ruim karakter. Materiaal dat buiten de bescherming van het auteursrecht valt, maar dat door technische maatregelen afgeschermd wordt, zal in de praktijk niet meer toegankelijk zijn omdat de nodige hulpmiddelen ontbreken.

Met de uitzonderingen op het auteursrecht wordt in eerste instantie geen rekening gehouden.

²⁴ Een voorbeeld is artikel 67bis van de gecoördineerde wetten betreffende de politie over het wegverkeer, waarin vermoed wordt dat overtredingen zijn begaan door de titularis van de nummerplaat van het voertuig, als de bestuurder bij de vaststelling van de overtreding niet is geïdentificeerd. Procureur-generaal bij het Hof van Cassatie Jean du Jardin nam ter gelegenheid van de openingszitting van 1 september 2003 hierover de volgende stelling in: “Die afwijking van het beginsel volgens hetwelk de bewijslast op de vervolgende partij weegt, kan worden verantwoord in het licht van het doel dat door de wetgever is nagestreefd, met name een doeltreffende bestrijding van de verkeersdelinquentie in gevallen waarin het moeilijk is de identiteit van de overtreder vast te stellen”. Zie de plechtige openingsrede van de Procureur-generaal du Jardin, p. 15, <http://www.juridat.be/cass/images/redes2003.pdf> (30 maart 2007).

²⁵ EHRM, arrest Salabiaku van 7 oktober 1988, reeks A, nr. 141-A, §28.

²⁶ Parl. St. Kamer, 2005-06, nr. 51-2112/001, p. 8.

²⁷ Art. 79bis, §1 2^e lid Auteurswet.

²⁸ Art. 79bis §1 2^e lid Auteurswet.

²⁹ DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges ...*, op. cit. (zie voetnoot 7 op pagina 64), p. 540.

³⁰ Art. 79bis §1 2e lid Auteurswet.

³¹ S. Dusollier geeft als voorbeeld een wetenschappelijk artikel dat de zwaktes van een technische voorziening analyseert. DUSOLLIER, *Droit d’auteur et protection des oeuvres dans l’univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 77.

D.1.3 Verhouding met de uitzonderingen op het auteursrecht

Het auteursrecht beschermt de economische exploitatie van een werk door de rechthebbende. Tegelijk kent het auteursrecht een aantal uitzonderingen die de toegang tot informatie moeten garanderen voor het publiek en/of andere algemene belangen vrijwaren. De juridische bescherming van technische voorzieningen versterkt de positie van de rechthebbende aanzienlijk ten koste van het publiek. Het bestaan van een uitzondering op het auteursrecht is geen rechtvaardiging voor de omzeiling van een technische voorziening. Het gevaar bestaat dus dat de meeste uitzonderingen dode letter worden.

De wetgever maant de rechthebbenden aan om binnen een redelijke termijn en op vrijwillige basis de toepassing van de uitzonderingen mogelijk te maken.³² Enkel de gebruiker die al op rechtmatige wijze toegang heeft tot het werk kan hierop beroep doen.³³ Dit geldt enkel voor een beperkt aantal uitzonderingen, waaronder:

- Reproductie ter illustratie bij onderwijs of voor onderzoek zonder winstgevend doel.³⁴
- Reproductie voor de bewaring van het culturele en wetenschappelijke patrimonium.³⁵

De uitzondering voor de terbeschikkingstelling ter plaatse van werken door archieven ontbreekt in de lijst, net als in de Auteursrichtlijn overigens.³⁶ Nochtans heeft reproductie voor bewaring, illustratie bij onderwijs of onderzoek weinig zin als terbeschikkingstelling niet mag. Eens het archief een onbeveiligde kopie in zijn collectie heeft kunnen opnemen – met medewerking van de auteursrechthebbende – zal het op eigen houtje de terbeschikkingstelling kunnen verzorgen.

De rechthebbenden zijn van deze inspanning vrijgesteld indien de werken voor het publiek beschikbaar gesteld worden zodanig dat iedereen toegang kan krijgen op een door hen individueel gekozen plaats en tijd (*on demand online* diensten).³⁷ Deze vrijstelling zegt niets over de kostprijs die mag aangerekend worden voor deze toegang, noch zijn er garanties dat het werk op een zorgvuldige wijze gearhiveerd zal worden door de rechthebbende.

Vrijwillige maatregelen kunnen verschillende vormen aannemen, waaronder die van collectieve overeenkomsten. Een buitenlands voorbeeld hiervan is de overeenkomst tussen de Duitse Nationale Bibliotheek en de vereniging voor platenmaatschappijen en die voor uitgeverijen. De DNB verkrijgt hierin de toestemming om technische voorzieningen op gedeponeerde werken te omzeilen. Deze omzeiling mag gebeuren voor interne archiefdoeleinden, maar eveneens ten voordele van een aantal andere begunstigden van uitzonderingen op het auteursrecht. In dit laatste geval belooft de DNB om, voor zover dit haalbaar is, de afgeleverde kopieën op hun beurt te voorzien van technische voorzieningen, meer bepaald een persoonsgebonden watermerk en een kopiebescherming. Over de nodige hulpmiddelen om de omzeiling door te voeren zegt de overeenkomst niets, wel wordt bepaald dat bij voorkeur werken zonder technische voorzieningen gedeponeed worden.³⁸

Indien de rechthebbende zijn werk niet *on demand online* verspreidt en geen vrijwillige maatregelen neemt, kan de rechter passende maatregelen opleggen. ‘Vrijwillig’ slaat met andere woorden op de inhoud en de

³² Art. 79bis, §2 1° lid Auteurswet. Zie DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges . . .*, op. cit. (zie voetnoot 7 op pagina 64), p. 543 e.v.

³³ Van de rechthebbende wordt dus niet verwacht dat hij het werk ter beschikking stelt van gebruikers. DUSOLLIER, *Droit d’auteur et protection des oeuvres dans l’univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 220.

³⁴ Art. 22 §1, 4° ter Auteurswet. Zie I.F.1.4 “Wetenschappelijk onderzoek” op pagina 27.

³⁵ Art. 22, §1, 8° Auteurswet. Zie I.F.1.2 “Archieven” op pagina 25.

³⁶ Art. 22, §1 9° Auteurswet. De redenen waarom sommige uitzonderingen uitverkoren werden boven andere zijn duister. KOELMAN, KAMIEL J., “Bescherming van technische voorzieningen”, *AMI*, 2001, p. 22.

³⁷ Op het eerste zicht zou elke terbeschikkingstelling via internet hieronder kunnen vallen. Uit overweging 53 van de Auteursrichtlijn blijkt nochtans dat dit niet de bedoeling was, meer bepaald geldt de vrijstelling niet voor niet-interactief online gebruik. Zie DUSOLLIER, *Droit d’auteur et protection des oeuvres dans l’univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 222.

³⁸ Vereinbarung über die vervielfältigung kopiergeschützter werke, Persbericht DNB, 18 januari 2005, http://www.ddb.de/eng/aktuell/presse/pressemitte_vervielfaeltigung.htm, volledige overeenkomst beschikbaar op <http://www.ddb.de/eng/wir/recht/vereinbarung.htm> (30 maart 2007).

vorm van de vrijwillige maatregelen, niet op de keuze om er te nemen.³⁹ De procedure kan opgestart worden door elke belanghebbende, door de bevoegde minister en door bepaalde belangenverenigingen.⁴⁰

Ten slotte stelt de Auteurswet nog dat de technische voorzieningen de rechtmatige verkrijgers niet mogen beletten om het werk te gebruiken overeenkomstig het beoogde doel. De verkrijgers mogen het recht niet in eigen handen nemen en de technische maatregelen zelf omzeilen, maar kunnen via de rechtbank vragen dat de rechthebbende het probleem oplost.⁴¹

D.1.4 Verwijderen of wijzigen van informatie voor het beheer van rechten

De wet verbiedt de opzettelijke de verwijdering of wijziging van elektronische informatie betreffende het beheer van rechten. Ook het verspreiden van werken waarvan de rechteninformatie gemanipuleerd werd, is strafbaar. Voorwaarde is in beide gevallen dat de dader weet of zou moeten weten dat zijn handelingen inbreuken op het auteursrecht of op een naburig recht mogelijk maken, vergemakkelijken of verbergen. Hulpmiddelen verspreiden is daarentegen niet verboden. Indien de manipulatie van de rechteninformatie geoorloofd is, bijvoorbeeld na toestemming van de rechthebbenden, zijn de strafbepalingen niet van toepassing.⁴²

D.1.5 Sancties

Omzeilen van technische voorzieningen, verspreiding van omzeilingsmiddelen en manipuleren van informatie voor het beheer van rechten worden gestraft met geldboete van 100 euro tot 100 000 euro. Bij herhaling van één van deze misdrijven kan naast een geldboete ook een gevangenisstraf van drie maanden tot 2 jaar uitgesproken worden.⁴³ Ook medeplechtigen en deelnemers aan deze misdrijven kunnen gestraft worden.⁴⁴

Aanplakking van het vonnis, burgerlijk aansprakelijk stellen van rechtspersonen en verbeurdverklaring kunnen eveneens uitgesproken worden. Daarnaast kan de rechter de tijdelijke of definitieve sluiting van de inrichting (bedrijf, organisatie, ...) van de veroordeelde bevelen.⁴⁵

D.2 De Databankenwet

D.2.1 Omzeilen van technische voorzieningen

Wat de omzeiling van technische maatregelen betreft is de Databankenwet vreemd genoeg strenger dan de Auteurswet.⁴⁶ Het volstaat dat iemand een doeltreffende technische voorziening omzeilt en zich hiervan bewust is of redelijkerwijs moet zijn. Het is niet vereist dat hij/zij weet dat het kraken van de beveiliging inbreuken op het *sui generis* recht kan vergemakkelijken. Dit verschil in aanpak is geen bewuste keuze van de wetgever, maar lijkt eerder het gevolg van een vergetelheid.⁴⁷ Deze strengere bepaling geldt enkel

³⁹ DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 228, DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges ...*, op. cit. (zie voetnoot 7 op pagina 64), p. 543 e.v.

⁴⁰ Art. 87bis Auteurswet. DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges ...*, op. cit. (zie voetnoot 7 op pagina 64), p. 545, MICHAUX, BENOÎT, "Aspects procéduraux: les dispositions expresses et implicites de la loi du 22 mai 2005", *A&M*, 2005, p. 553 e.v.

⁴¹ art. 79bis, §4 en art. 87bis Auteurswet. Zie DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 230., DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges ...*, op. cit. (zie voetnoot 7 op pagina 64), p. 544 e.v.

⁴² Art. 79ter, §1 Auteurswet. DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges ...*, op. cit. (zie voetnoot 7 op pagina 64), p. 547 e.v.

⁴³ art. 81 Auteurswet. DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges ...*, op. cit. (zie voetnoot 7 op pagina 64), p. 540 en 548.

⁴⁴ Art. 79bis §1 3^elid en 79ter §1 2^elid Auteurswet.

⁴⁵ art. 79bis, 79ter, 81 en 83-86 Auteurswet. Zie I.J.'Sancties' op pagina 43

⁴⁶ Art. 12bis Databankenwet.

⁴⁷ Het bijzonder opzet - redelijkerwijs moeten weten dat de omzeiling inbreuken kan vergemakkelijken - vind zijn oorsprong in amendement nr. 142 (Parl. St. Kamer, 2004-05, nr. 51-1137/012 p.7 e.v.). Deze voorwaarde sluit omzeilingen van vervolging uit indien er geen gevaar is voor de exploitatie van het werk door de rechthebbende. Eén voorbeeld is een kopie voor louter privé-doelinden, zie Parl. St. Kamer, 2004-05, nr. 51-1137/013 p. 85.

voor databanken beschermd door het *sui generis* recht. Een archief dat de technische voorziening van een louter auteursrechtelijk beschermde databank omzeilt, zal in de regel niet strafbaar zijn.⁴⁸ Valt de databank daarentegen onder het *sui generis* recht is het risico op strafvervolgning wel reëel. Dit onderscheid is hoogst onlogisch en mogelijks discriminerend.

D.2.2 ‘Medeplichtigheid’ aan de omzeiling van technische maatregelen

De wet verbiedt bepaalde daden die de omzeiling van technische maatregelen voorbereiden of mogelijk maken in identiek dezelfde bewoordingen als de Auteurswet.⁴⁹

D.2.3 Verhouding met de uitzonderingen op het auteursrecht

Net als bij het auteursrecht, maant de wetgever de rechthebbenden aan om binnen een redelijke termijn en op vrijwillige basis de toepassing van de uitzonderingen mogelijk te maken.⁵⁰ Dit geldt enkel voor een beperkt aantal uitzonderingen, waaronder:

- Opvraging van een substantieel deel ter illustratie bij onderwijs of voor zonder winstgevend doel.⁵¹
- Opvraging of hergebruik van een substantieel deel om de openbare veiligheid te waarborgen of om in een administratieve of gerechtelijke procedure aan te wenden.⁵²

De uitzondering voor opvraging of hergebruik door archiefinstellingen ontbreekt in de Databankenwet.

De rechthebbenden zijn van deze inspanning vrijgesteld indien de werken voor het publiek beschikbaar gesteld worden zodanig dat iedereen toegang kan krijgen op een door hen individueel gekozen plaats en tijd (*on demand online* diensten).⁵³ Deze vrijstelling zegt niets over de kostprijs die mag aangerekend worden voor deze toegang, noch zijn er garanties dat het werk op een zorgvuldige wijze gearhiveerd zal worden door de rechthebbende.

Indien de rechthebbende zijn werk niet *on demand online* toegankelijk maakt en geen vrijwillige maatregelen neemt, kan de rechter passende maatregelen opleggen. De procedure kan opgestart worden door elke belanghebbende, door de bevoegde minister en door bepaalde belangenverenigingen.⁵⁴

De Databankenwet bepaalt dat zowel de vrijwillige maatregelen als de opgelegde maatregelen die gebruikers moeten toelaten van de uitzonderingen te genieten op hun beurt beschermde technische maatregelen kunnen zijn.⁵⁵

Ten slotte stelt de Databankenwet nog dat de technische voorzieningen de rechtmatige verkrijgers niet mogen beletten om het werk te gebruiken overeenkomstig het beoogde doel. De verkrijgers mogen het recht niet in eigen handen nemen en de technische maatregelen zelf omzeilen, maar kunnen via de rechtbank vragen dat de rechthebbende het probleem oplost.⁵⁶

⁴⁸ Zie D.1.1 “Omzeilen van technische voorzieningen” op pagina 66.

⁴⁹ art. 12bis, §1 2° lid Databankenwet. Zie D.1.2 “Medeplichtigheid” aan de omzeiling van technische maatregelen” op pagina 67.

⁵⁰ Art. 12bis, §2 1° lid Databankenwet.

⁵¹ Art. 7, 2° Databankenwet.

⁵² Art. 7, 2° Databankenwet.

⁵³ Art. 12bis, §4 Databankenwet. Op het eerste zicht zou elke terbeschikkingstelling via internet hieronder kunnen vallen. Uit overweging 53 van de Auteursrichtlijn blijkt nochtans dat dit niet de bedoeling was, meer bepaald geldt de vrijstelling niet voor niet-interactief online gebruik. Zie DUSOLLIER, *Droit d’auteur et protection des oeuvres dans l’univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 222.

⁵⁴ Art. 2bis Wet Databanken in Gerechtelijk Recht.

⁵⁵ Art. 12bis, §3 Databankenwet. Een gelijklopende paragraaf werd geschrapt uit art. 79bis van de Auteurswet door amendement nr. 142 (Parl. St. Kamer, 2004-05, nr. 51-1137/012 p.7 e.v.). Het behoud van deze bepaling in de Databankenwet lijkt opnieuw louter een vergetelheid.

⁵⁶ Art. 12bis, §5 Databankenwet en art. 2bis Wet Databanken in Gerechtelijk Recht.

D.2.4 Verwijderen of wijzigen van informatie voor het beheer van rechten

De Databankenwet verbiedt het manipuleren van rechteninformatie en het verder verspreiden van databanken waarvan rechteninformatie gemanipuleerd werd in dezelfde bewoordingen als de Auteurswet.⁵⁷

D.2.5 Sancties

Omzeilen van technische voorzieningen, verspreiding van omzeilingsmiddelen en manipuleren van informatie voor het beheer van rechten worden gestraft met geldboete van 100 euro tot 100 000 euro. Bij herhaling van één van deze misdrijven kan naast een geldboete ook een gevangenisstraf van drie maanden tot 2 jaar uitgesproken worden.⁵⁸ Ook medeplichtigen en deelnemers aan deze misdrijven kunnen gestraft worden.⁵⁹

Aanplakking van het vonnis, burgerlijk aansprakelijk stellen van rechtspersonen en verbeurdverklaring kunnen eveneens uitgesproken worden. Daarnaast kan de rechter de tijdelijke of definitieve sluiting van de inrichting (bedrijf, organisatie, ...) van de veroordeelde bevelen.⁶⁰

D.3 De Softwarewet

D.3.1 ‘Medeplichtigheid’ aan de omzeiling van technische maatregelen

Hoewel de definitie van technische voorziening wel uit de Auteurswet kan overgenomen worden, kan daarentegen de strengere bescherming voor technische voorzieningen uit de Auteurswet niet toegepast worden op computerprogramma's.⁶¹ De Softwarewet kent immers een afwijkende regeling. Omzeiling van technische voorzieningen is niet strafbaar, enkel het verhandelen⁶² van middelen die uitsluitend dienen om ongeoorloofd technische voorzieningen gemakkelijker te omzeilen.⁶³

D.3.2 Verhouding met de uitzonderingen op het auteursrecht

Ook hier wordt geen rekening gehouden met de uitzonderingen op de exclusieve rechten van de auteur. In één van de zeldzame rechterlijke uitspraken in deze materie verwierp de rechter het verweer dat de omzeiling enkel diende voor de uitoefening van een uitzondering door de afnemer van het omzeilingsmiddel.⁶⁴

D.3.3 Verantwoording voor de beperktere bescherming van technische voorzieningen

De verantwoording voor het verschil in beschermingsregime zou dezelfde zijn als die voor het bijzonder uitzonderingsregime voor computerprogramma's. Aangezien de ideeën en de principes die aan de grondslag liggen van het programma niet beschermd worden door het auteursrecht, is analyse en decompilatie

⁵⁷ Art. 12ter Databankenwet.

⁵⁸ Art. 14 Databankenwet.

⁵⁹ Art. 12ter §1 2^e lid Databankenwet.

⁶⁰ Art. 13-17 Databankenwet. Zie I.J. "Sancties" op pagina 43.

⁶¹ Parl. St. Kamer, 2003-04, nr. 51-1137/013, p. 89 en overweging 50 Auteursrichtlijn, DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges ...*, op. cit. (zie voetnoot 7 op pagina 64), p. 533.

⁶² De wet begrijpt hieronder "in het verkeer brengen of voor commerciële doeleinden bezitten", art. 10 Softwarewet. Hieronder vallen verkoop, distributie, verhuur, invoer en terbeschikkingstelling via Internet, maar daarentegen niet vervaardiging, reclame met het oog op verkoop of verhuur van middelen, noch de levering van omzeilingsdiensten of aanwijzingen voor omzeiling. Zie DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 67.

⁶³ De wet gebruikt de bewoordingen "middelen ... die uitsluitend bestemd zijn om de ongeoorloofde verwijdering of ontwijking van de technische voorzieningen ter bescherming van het computerprogramma te vergemakkelijken", art. 10 Softwarewet. Het volstaat dus dat een middel één legitieme doelstelling heeft om onder deze bepaling uit te geraken. Zie DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 68.

⁶⁴ Rb. Brussel (stakingsrechter), 28 december 2000, A&M, 2002, p. 150 e.v., noot F. Brison, zie DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 201.

onder bepaalde voorwaarden toegelaten.⁶⁵ Desnoods mogen dus technische voorzieningen omzeild worden om tot analyse of decompilatie over te gaan.⁶⁶ Eventueel ontwikkelde hulpmiddelen voor omzeiling mogen evenwel niet verhandeld worden.⁶⁷ Echt bevredigend is deze motivatie niet. De uitzonderingen uit de Auteurswet streven eveneens nobele doelstellingen na, toch geldt de bescherming van technische voorzieningen daar wel onverkort.⁶⁸ Daartegenover staat dat computerprogramma's bij uitstek in aanmerking komen voor bescherming door technische voorzieningen. Erg logisch lijkt de zwakkere bescherming daarom niet.⁶⁹

Dit verschil in behandeling is in ieder geval problematisch aangezien zeer veel digitale werken als computerprogramma kunnen aangemerkt worden.⁷⁰ Dit ligt het meest voor de hand bij multimediale werken, zoals bijvoorbeeld computerspelletjes die zowel audiovisueel werk als computerprogramma zijn. Aanvaardt men een dubbele kwalificatie⁷¹, dan zou omzeiling tegelijk strafbaar en niet strafbaar kunnen zijn.⁷² Geeft men voorrang aan de meer specifieke kwalificatie van computerprogramma⁷³, dan creëert men twee klassen digitale werken met een verschillend beschermingsniveau. Het is moeilijk te voorspellen hoe de rechtspraak deze vraag zal oplossen.

D.3.4 Sancties

De verspreiding van omzeilingsmiddelen wordt gestraft met een geldboete van 100 euro tot 100 000 euro. Bij herhaling kan naast een geldboete ook een gevangenisstraf van drie maanden tot 2 jaar uitgesproken worden.⁷⁴ Omdat de Softwarewet hierover niets zegt kunnen medeplichtigen en deelnemers aan dit misdrijf niet gestraft worden.

De verbeurdverklaring van de materiële dragers waarmee de overtreding gepleegd is, kan uitgesproken worden.⁷⁵ Aanplakking van het vonnis, burgerlijk aansprakelijk stellen van rechtspersonen en de sluiting van de inrichting van de veroordeelde worden niet vermeld. Waarschijnlijk kan de rechter deze maatregelen toch uitspreken op grond van de Auteurswet.⁷⁶

D.4 De Wet Voorwaardelijke Toegang

De Wet Voorwaardelijke Toegang stelt het volgende verbod in:

- het vervaardigen, invoeren, verspreiden, verkopen, verhuren of in bezit hebben voor commerciële doeleinden van illegale uitrusting;
- het installeren, onderhouden of vervangen van illegale uitrusting voor commerciële doeleinden;

⁶⁵ I.F.2.3“Uitzondering voor computerprogramma's” op pagina 31.

⁶⁶ Technische voorzieningen zijn in de regel zelf computerprogramma's, bestudering en decompilatie zal dus ook toegelaten voor zover de voorwaarden van de Softwarewet vervuld zijn. Zie DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 234.

⁶⁷ Het lijkt erop dat onderzoekers nog net hulpmiddelen voor omzeilen aan elkaar mogen doorgeven, voor zover deze hulpmiddelen enkel bestemd zijn voor gebruik in het lab en de doorgifte geen commercieel karakter heeft.

⁶⁸ KOELMAN, *Bescherming van technische voorzieningen*, op. cit. (zie voetnoot 36 op pagina 68).

⁶⁹ DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 65. DUSOLLIER, *Les nouvelles dispositions belges ...*, op. cit. (zie voetnoot 7 op pagina 64), p. 533.

⁷⁰ DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 65.

⁷¹ Rb. Brussel, 12 december 1995, I.R.D.I., 1996, p. 89, bevestigd in beroep door Brussel, 11 april 1997, A&M, 1997, p. 265, noot V. Vanovermeere; Rb. Brussel 28 december 2000, A&M, 2002, p. 150 e.v., noot F. Brison.

⁷² Eventueel zou de rechter kunnen proberen nagaan of de omzeiling gebeurt onder de vlag van analyse of decompilatie van het onderliggende computerprogramma, of daarentegen om andere redenen gebeurt.

⁷³ Volgens de regel waarbij de specifieke wet voorrang heeft op de algemene wet.

⁷⁴ Art. 10 en 11 Softwarewet.

⁷⁵ 'Materiële dragers' slaat in de eerste plaats op illegale kopiën van software, maar kan eventueel ingeroepen worden om bijvoorbeeld CD's met omzeilingssoftware in beslag te nemen. Art. 11 Softwarewet.

⁷⁶ DE VISSCHER, FERNAND ET MICHAUX, BENOÎT, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, Bruxelles, Bruylant, 2000, nr. 685. Zie I.J.“Sancties” op pagina 43.

- het gebruik maken van commerciële communicatie om illegale uitrusting aan te prijzen.

Net als bij computerprogramma's wordt het omzeilen op zich niet geïndiceerd.

De overtreder kan veroordeeld worden tot een gevangenisstraf van acht dagen tot vijf jaar en/of met een geldboete van 25 tot 25 000 euro.⁷⁷ Bij herhaling binnen de vijf jaar wordt de strafmaat verdubbeld.⁷⁸ Ook medeplichtigen en deelnemers aan deze misdrijven kunnen gestraft worden.⁷⁹

Aanplakking van het vonnis, burgerlijk aansprakelijk stellen van rechtspersonen en verbeurdverklaring van behaalde winsten kunnen eveneens uitgesproken worden.⁸⁰

D.5 De Strafwet

In het Strafwetboek zijn vier strafbepalingen opgenomen die specifiek gericht zijn op informaticacriminaliteit. Drie van de vier bepalingen vereisen een bijzonder opzet in hoofde van de dader, meer bepaald een bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden. Computerinbraak of 'hacking' is hierop de enige uitzondering. Bij bedrieglijk opzet is het motief van de dader om zichzelf of een ander een onrechtmatig voordeel te verschaffen van gelijk welke aard. Aangezien archiveren een opdracht van algemeen belang is, zal de archivaris deze voorwaarden zelden vervullen.

D.5.1 Valsheid in informatica

Art. 210 bis §1 Strafwet luidt als volgt:

“Hij die valsheid pleegt, door gegevens die worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen door middel van een informaticasysteem, in te voeren in een informaticasysteem, te wijzigen, te wissen of met enig ander technologisch middel de mogelijke aanwending van gegevens in een informaticasysteem te veranderen, waardoor de juridische draagwijdte van dergelijke gegevens verandert, wordt gestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar en met geldboete van zesentwintig frank tot honderdduizend frank of met een van die straffen alleen.”

Dit artikel is dus van toepassing wanneer men gegevens manipuleert zodat hun juridische betekenis verandert.

Art. 193 Strafwet preciseert dat valsheid in informatica enkel strafbaar is wanneer er sprake is van een bedrieglijk opzet of een oogmerk om te schaden.

Poging tot vervalsing, herhaling en gebruik maken van vervalste gegevens wordt eveneens bestraft.⁸¹

Enkele voorbeelden van valsheid in informatica zijn het ingeven van een vals VISA-kaartnummer om een transactie uit te voeren of het namaken van een elektronische handtekening. De omzeiling van een technische voorziening kan hieronder vallen, bijvoorbeeld wanneer men zichzelf op basis van een vervalst betalingsbewijs toegang verschafft tot een werk.⁸²

⁷⁷ Art. 6 §1 Wet Voorwaardelijke Toegang.

⁷⁸ Art. 6 §3 Wet Voorwaardelijke Toegang.

⁷⁹ Art. 6 §6 1e lid Wet Voorwaardelijke Toegang.

⁸⁰ Art. 6 §4-5 Wet Voorwaardelijke Toegang.

⁸¹ Art. 210bis §2-4 Strafwet.

⁸² DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 100.

D.5.2 Informaticabedrog

Art. 504quater §1 Strafwet luidt als volgt:

“Hij die, voor zichzelf of voor een ander, een bedrieglijk vermogensvoordeel verwerft, door gegevens die worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen door middel van een informaticasysteem, in een informaticasysteem in te voeren, te wijzigen, te wissen of met enig ander technologisch middel de mogelijke aanwending van gegevens in een informaticasysteem te veranderen, wordt gestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar en met geldboete van zesentwintig frank tot honderduizend frank of met een van die straffen alleen.”

Dit artikel is van toepassing wanneer men gegevens manipuleert zodat men zichzelf of een ander een onrechtmatig vermogensvoordeel kan verschaffen. De dader moet met bedrieglijk opzet handelen.

Poging en herhaling worden eveneens bestraft.⁸³

Voorbeelden van informaticabedrog zijn onrechtmatig de kredietlimiet van zijn eigen kredietkaart overschrijden of een vals serienummer gebruiken om een programma te kunnen gebruiken. Het ingeven van een serienummer gevonden op het internet om een onrechtmatige kopie van een programma of werk te kunnen gebruiken zou ook hieronder kunnen vallen.⁸⁴

D.5.3 Computerinbraak

Art. 550bis §1 Strafwet luidt als volgt:

“Hij die, terwijl hij weet dat hij daar toe niet gerechtigd is, zich toegang verschaft tot een informaticasysteem of zich daarin handhaaft, wordt gestraft met gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar en met geldboete van zesentwintig frank tot vijftientig duizend frank of met een van die straffen alleen.

Wanneer het misdrijf, bedoeld in het eerste lid, gepleegd wordt met bedrieglijk opzet, bedraagt de gevangenisstraf zes maanden tot twee jaar.”

Hacking is het enige geval waarbij geen bijzonder opzet vereist is. Het volstaat dat men ‘*wetens en willens*’ handelt: de dader weet dat hij aan het inbreken is en kiest ervoor dit te doen.

Aangezien het begrip informaticasysteem zo ruim ingevuld wordt, vallen ook erg veel handelingen onder het begrip computerinbraak. Het omzeilen van technische maatregelen die de toegang tot een programma of een werk controleren lijkt binnen het toepassingsgebied van computerinbraak te vallen.⁸⁵ Technische maatregelen die data beschermen kunnen in bepaalde gevallen eveneens als een ‘informaticasysteem’ aanzien worden. Deze technische maatregelen verwerken vaak bepaalde gegevens om te bepalen of de gebruiker toegang krijgt tot de gegevens of niet.

Art. 550bis §3 Strafwet verzwart de straffen in de dader die bij gelegenheid van een computerinbraak:

“1°hetzij de gegevens die worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen door middel van het informaticasysteem op enige manier overneemt;

2°hetzij enig gebruik maakt van een informaticasysteem van een derde of zich bedient van het informaticasysteem om toegang te verkrijgen tot een informaticasysteem van een derde;

3°hetzij enige schade, zelfs onopzettelijk, veroorzaakt aan het informaticasysteem of aan de gegevens die door middel van het informaticasysteem worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen of aan een informaticasysteem van een derde of aan de gegevens die door middel van het laatstgenoemde informaticasysteem worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen;”

⁸³ Art. 504quater §2-3 Strafwet.

⁸⁴ DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 100.

⁸⁵ DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, op. cit. (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 100.

Deze bepaling kan eveneens van belang zijn bij het omzeilen van technische maatregelen. Wanneer men de toegangscode tot een programma kraakt, kan men het programma gebruiken en vaak ook kopiëren. Hetzelfde geldt voor technische maatregelen die gegevens beschermen.

Het verspreiden van hulpmiddelen die kunnen dienen om in informaticasystemen in te breken is strafbaar wanneer dit met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden gebeurt.⁸⁶ Zowel de Auteurswet als de Softwarewet kennen een gelijkaardige strafbepaling voor het commercialiseren van hulpmiddelen die dienen om de technische bescherming van werken of programma's te omzeilen.⁸⁷ De verhouding tussen deze twee bepalingen is nog niet uitgeklaard.⁸⁸

Poging, herhaling en aanzetten tot computerinbraak worden eveneens bestraft.⁸⁹

Ten slotte is het strafbaar om gegevens verkregen naar aanleiding van een computerinbraak te verspreiden of te gebruiken.⁹⁰ Voorwaarde is dat men weet dat de gegevens afkomstig zijn van een computerinbraak. Dergelijke gegevens mogen dus in principe niet in het archief opgenomen worden.

D.5.4 Data- en informaticasabotage

Art. 550ter, §1 Strafwet luidt als volgt:

“Hij die, met het oogmerk om te schaden, rechtstreeks of onrechtstreeks, gegevens in een informaticasysteem invoert, wijzigt, wist, of met enig ander technologisch middel de mogelijke aanwending van gegevens in een informaticasysteem verandert, wordt gestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar en met geldboete van zesentwintig frank tot vijftientigduizend frank of met een van die straffen alleen.”

Dit artikel stelt manipulatie van gegevens of een informaticasysteem met het doel schade te veroorzaken strafbaar. Wanneer de dader in zijn opzet slaagt en effectief schade berokkent aan gegevens of aan een informaticasysteem, worden de maximumstraffen opgetrokken.⁹¹

Het verspreiden van hulpmiddelen die kunnen dienen om gegevens of informaticasystemen te saboteren is strafbaar wanneer dit met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden gebeurt.

Poging tot sabotage wordt niet bestraft. Herhaling wordt dan weer wel bestraft.⁹²

Enkele voorbeelden zijn virussen in omloop brengen of het uitbuiten van fouten in software om de controle over een systeem te verkrijgen. Het uitbuiten van zwakte plekken in technische voorzieningen zou dus ook onder deze strafbepaling kunnen vallen.

E Conclusie

Uit bezorgdheid om de nieuwe vormen van misdrijven, ontstaan in de informatiemaatschappij, werden op internationaal en nationaal niveau nieuwe strafbepalingen uitgewerkt.

In de Strafwet werden vier specifieke informatica-misdrijven ingevoerd. De gebruikte omschrijvingen zijn vaak erg vaag en kunnen bijgevolg een breed spectrum aan activiteit omvatten. De archivaris zou in bepaalde gevallen strafbare handelingen kunnen plegen bij de uitoefening van zijn taken. Zo geeft de problematiek van de technische beschermingsmaatregelen die op documenten aangebracht werden aanleiding

⁸⁶ Art. 550bis §5 Strafwet.

⁸⁷ Zie D.3 “De Softwarewet” op pagina 71.

⁸⁸ DUSOLLIER, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique, op. cit.* (zie voetnoot 8 op pagina 64), nr. 100.

⁸⁹ Art. 550bis §4, §6 en §8 Strafwet.

⁹⁰ Art. 550bis, §7 Strafwet.

⁹¹ Art. 550ter, §2-3 Strafwet.

⁹² Art. 550ter, §5 Strafwet.

tot discussie. Rechtspraak in dit domein is uiterst zeldzaam. Uit deze hoek kan voorlopig nog geen verdere afbakening van de wettekst verwacht worden.

Technische maatregelen worden in het bijzonder beschermd door verschillende wetten. De Softwarewet en de Wet Voorwaardelijke Toegang verbieden enkel het commercialiseren van middelen die technische maatregelen kunnen omzeilen of neutraliseren, niet het omzeilen zelf. De Auteurswet gaat een stap verder en verbiedt eveneens het omzeilen van technische beschermingsmaatregelen. Dit verbod geldt ongeacht of de dader zich kan beroepen op een uitzondering van het auteursrecht. Archiefinstellingen moeten dus onderhandelen met de rechthebbenden om archivering toch mogelijk te maken.⁹³ De wet maant rechthebbenden aan om op vrijwillige basis de uitoefening van de auteursrechtelijke uitzonderingen toe te laten. Voor een beperkt aantal uitzonderingen, kan de rechtbank maatregelen opleggen.

⁹³ De archiefinstelling kan overwegen de Koninklijke Nationale Bibliotheek te betrekken in de onderhandelingen over een licentie. Van elke publicatie moet immers één exemplaar in depot gegeven worden.

Hoofdstuk IV

Wettelijk depot

Het wettelijk depot wordt hier slechts ter volledigheid aangehaald. Voor meer informatie zie VAN BAELEN, CARLO, “Het wettelijk depot”, *Mediarecht*, 1995

A Toepasselijk recht

De belangrijkste rechtsregels zijn:

- Wet Wettelijk Depot: Wet van 8 april 1965 tot instelling van het wettelijk depot bij de Koninklijke Bibliotheek van België (*B.S.* 18 juni 1965).
- K.B. Wettelijk Depot: K.B. van 31 december 1965 (*B.S.* 19 januari 1966).

B Publicaties onderworpen aan het wettelijk depot

Het toepassingsgebied van de wet is erg ruim en omvat publicaties van alle aard, die vermenigvuldigd worden door middel van de drukkunst of van enige andere werkwijze, met uitzondering van cinematografische procédés. Het begrip publicatie moet erg ruim begrepen worden en omvat naast gedrukte werken ook grafische, fotografische en muzikale werken. Het kan zowel om analoge als om elektronische media gaan. In principe kunnen websites ook beschouwd worden als publicaties. Het feit dat dit type materiaal nog niet bestond toen de wet werd ingevoerd is van geen belang. Het is gebruikelijk om wetteksten op een evolutieve manier te interpreteren, zodat ze hun doelstellingen blijven bereiken.

Verrassend genoeg heeft de wetgever het absoluut noodzakelijk geacht een aantal moderne technologieën uitdrukkelijk in de wet op te nemen.¹ Uiteraard kan het geen kwaad het toepassingsgebied te verduidelijken, maar dan wordt bij voorkeur een technologisch neutrale formulering gehanteerd. De verwijzing in de wet naar diskettes, CD's, CD-ROM's of DVD's zal binnen afzienbare tijd verouderd te zijn. Het gaat hier gelukkig enkel om voorbeelden, zodat ook toekomstige dragers in het toepassingsgebied van de wet vallen.

Online publicaties worden uit het toepassingsgebied van de wet gesloten. Nochtans valt te verwachten dat meer en meer werken uitsluitend online gepubliceerd zullen worden. De reden voor de uitsluiting ligt voor de hand, de technologie om online publicaties te bewaren is nog volop in ontwikkeling, al kan men met de

¹ De parlementsleden gaan er — mijns inziens ten onrechte — van uit dat de wet niet van toepassing kan zijn op elektronisch materiaal omdat dit nog niet bestond toen de wet oorspronkelijk ingevoerd werd (Parl. St. Senaat, 2005-06, nr. 3-806/5, p. 2-3.). Dit was eerder ook het standpunt van de minister, zie vraag nr. 3-65 van de heer Vanhecke d.d. 8 augustus 2003 (Bull. 3-5, zitting 2003-2004, p. 369). Wet van 19 december 2006 tot wijziging van de artikelen 1 en 2 van de wet van 8 april 1965 tot instelling van het wettelijk depot bij de Koninklijke Bibliotheek van België (*B.S.* 23 maart 2007).

technologie van vandaag al veel bereiken Een veel groter — blijvend — probleem is de selectie van werken. Welke websites zouden in de Koninklijke Bibliotheek moeten terechtkomen? De volledige uitsluiting van online publicaties is in dit opzicht wel zeer drastisch. Het klopt dat er over selectie eerst grondig nagedacht moet worden. Men had evenwel in eerste instantie kunnen denken aan een vrijwillige deponering van dergelijk materiaal, waarbij de Koninklijke Bibliotheek materiaal zou mogen weigeren volgens bepaalde criteria. Daarnaast had men de Koninklijke Bibliotheek de bevoegdheid kunnen geven om materiaal te selecteren (depot op verzoek), binnen bepaalde grenzen. Wie weet hoe lang het zal duren voor het federaal parlement nog eens tijd vrijmaakt voor deze materie, zelfs wanneer een oplossing gevonden is voor beide gesignaleerde problemen.²

Op het eerste zicht is het onderscheid digitale werken op materiële drager en online publicaties eenvoudig te maken. Maar is dat wel zo? De band tussen een digitaal werk en zijn drager is erg los. Een werk dat vandaag nog via CD's verspreid wordt kan morgen uitsluitend nog via internet aangeboden worden. De vraag stelt zich ook in omgekeerde richting. Wat als de auteur van een online publicatie een backup maakt op CD-rom, moet het werk dan plots wel neergelegd worden? En indien de auteur het werk op CD-ROM brandt voor de deelnemers aan een lezing (oplage van 20, 50, 200, 500,)?

C Deponeringsplicht

Het depot is verplicht voor alle publicaties die in België uitgegeven worden. Buitenlandse publicaties waarvan de auteur of een der auteurs Belg is en in België gedomicilieerd is, moeten eveneens gedeponeerd worden.

De verplichting tot het deponeren geldt voor al de voormelde publicaties ongeacht of die kosteloos worden verspreid, ofwel aan het publiek te koop of te huur worden aangeboden. Het is van geen belang of de publicatie uitsluitend bestemd is voor een beperkt publiek.

D Procedure

De uitgevers van in België uitgegeven publicaties moeten op eigen initiatief elke publicatie aanbieden aan de Koninklijke Bibliotheek. Onder 'uitgever' worden voor de toepassing van deze wet verstaan, iedere natuurlijke of rechtspersoon die op zijn kosten een publicatie uitgeeft of doet uitgeven.

Voor sommige types publicaties zijn bijzondere regels vastgelegd in de wet. Voor elektronische publicaties werden nog geen bijzondere regels uitgevaardigd.

E Conclusie

De recente wijziging van de Wet op het Wettelijk Depot is een stimulans voor de bewaring van digitaal erfgoed door de Koninklijke Bibliotheek. Jammer genoeg laat men de grote categorie van online publicaties voorlopig links liggen.

² De Koninklijke Bibliotheek kan zelf het initiatief nemen om de vrijwillige deponering van online publicaties aan te moedigen, maar zonder nieuwe wetwijziging is er geen stok achter de deur. Zie vraag nr. 3-680 van de heer Vanhecke d.d. 6 februari 2004, Bull. 3-18, zitting 2003-2004, p. 1147 e.v.

Bibliografie

- Berenboom, Alain**, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, Bruxelles, Larcier, 2005, 512 p.
- Brison, Fabienne en Michaux, Benoît**, “De nieuwe auteurswet”, *R.W.* 1995, p. 481–493 en p. 521–530.
- Brison, Fabienne**, “Naburige rechten”, in **Gotzen, Frank (ed.)**, *Belgisch Recht van oud naar nieuw*, Brussel, Bruylant, 1996, p. 349–383.
- Buydens, Mireille**, “Quelques réflexions sur le contenu de la condition d'originalité”, *A&M*, 1996, p. 383–388.
- Buydens, Mireille**, *Problemen en oplossingen voor het creëren van een on-line databank met beelden en/of tekst. Auteursrechten en internet*, Brussel, DWTC, 1998, 104 p.
- Cornelis, Ludo**, *Algemene theorie van de verbintenis*, Intersentia, 2000, 2 v.
- De Visscher, Fernand et Michaux, Benoît**, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, Bruxelles, Bruylant, 2000, 1104 p.
- Deene, Joris en Van der Perre, Katrien**, “Nieuwe auteurswet. Belang voor de digitale wereld”, *N.J.W.* 2005, p. 866–888.
- Dubuisson, François**, “Le régime des exceptions au droit d'auteur après la loi du 31 août 1998 concernant la protection juridique des bases de données”, *A&M*, 2001, p. 200–216.
- Dusollier, Séverine**, “Droit d'auteur et bibliothèques dans l'univers numérique”, *Rev. Ubiquité*, 2002, p. 80–89.
- Dusollier, Séverine**, *Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique*, Bruxelles, Larcier, 2005, 582 p.
- Dusollier, Séverine**, “Les nouvelles dispositions belges en matière de protection technique du droit d'auteur et des droits voisins”, *A&M*, 2005, p. 532–548.
- Gotzen, Frank**, “Het Hof van Cassatie en het begrip oorspronkelijkheid in het Belgische Auteursrecht”, *Computerrecht*, 1990, p. 161–164.
- Gotzen, Frank**, *Auteursrecht, tekeningen en modellen*, K.U.Leuven. Faculteit Rechtsgeleerdheid, 1998, 249 p.
- Janssens, Marie-Christine**, “De uitzonderingen op het auteursrecht anno 2005 - Een eerste analyse”, *A&M*, 2005, p. 482–511.
- Janssens, Marie-Christine**, “Art. 22”, in **Brison, Fabienne en Vanhees, Hendrik (ed.)**, *Jan Corbet Huldeboek De Belgische auteurswet, artikelsgewijze commentaar*, Brussel, Larcier, 2006, p. 117–140.
- Koelman, Kamiel J.**, “Bescherming van technische voorzieningen”, *AMI*, 2001, p. 16–27.

Michaux, Benoît, “Aspects procéduraux: les dispositions expresses et implicites de la loi du 22 mai 2005”, *A&M*, 2005, p. 549–555.

Strowel, Alain, “L’originalité en droit d’auteur, un critère à géométrie variable”, *J.T.* 1991, p. 513–518.

Strowel, Alain et Derclaye, Estelle, *Droit d’auteur et numérique: logiciels, bases de données, multimédia*, Bruxelles, Bruylant, 2001, 488 p.

Strowel, Alain et Tulkens, François (ed.), *Droit d’auteur et liberté d’expression*, Bruxelles, Larcier, 2006, 160 p.

Strowel, Alain, Triaille Jean-Paul, *Le droit d’auteur, du logiciel au multimédia: droit belge, droit européen, droit comparé*, Kluwer, 1997, 510 p.

Thomassen, Theo H. P. M., “Een korte introductie in de archivalie”, in **Horsman, Peter J., Ketelaar Erik F. C. J. Thomassen Theo H. P. M. (ed.)**, *Naar een nieuw paradigma in de archivalie*, Stichting Archiefpublicaties, 1999, p. 11–20.

Van Baelen, Carlo, “Het wettelijk depot”, *Mediarecht*, 1995, losbladig.

Van Bunnem, Louis, “Procédure pénale et civile (l’action en contrefaçon)”, in **Gotzen, Frank (ed.)**, *Belgisch Recht van oud naar nieuw*, Brussel, Bruylant, 1996, p. 401–424.

Van der Perre, Katrien, “Reprografie, digitale onderwijsuitzending, privé-kopie en leenrecht na de Wet van 22 mei 2005: standpunt van de auteur”, *A&M*, 2005, p. 520–531.

Vanhees, Hendrik, “De juridische bescherming van databanken”, *R.W.* 1999-2000, p. 1001–1018.

Verbiest, Thibault en De Bruyn, Inge., “De technische tijdelijke kopie geconfronteerd met het reproductierecht”, *A&M*, 2002, p. 311–320.

Vernimme, Ignace, “Het met kennis van zaken in de handel brengen van door derden nagemaakte voorwerpen”, *A.J.T.* 1994-95, p. 276–277.

Visser, Dirk, “De beperkingen in de auteursrichtlijn”, *AMI*, 2001, p. 9–15.

Voorhoof, Dirk, “Letterkundige werken. Wetenschappelijke werken. Fotokopie. Leenrecht”, in **Gotzen, Frank (ed.)**, *Belgisch auteursrecht van oud naar nieuw*, Brussel, Bruylant, 1996, p. 153–209.